

**T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ**

**SİYASAL KATILIM BAĞLAMINDA YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN
SİYASAL YAŞAMDAKİ YERİ: ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

KAMURAN AKYÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARDAHAN, 2018

**T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ**

**SİYASAL KATILIM BAĞLAMINDA YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN
SİYASAL YAŞAMDAKİ YERİ: ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

KAMURAN AKYÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN

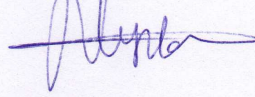
ARDAHAN, 2018

KABUL VE ONAY

Kamuran AKYÜZ tarafından hazırlanan “**Siyasal Katılım Bağlamında Yüksek Lisans Öğrencilerinin Yeri: Ardahan Üniversitesi Örneği**” başlıklı bu çalışma, 28.09.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda OY BİRLİĞİ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

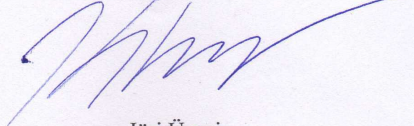
Jüri Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Necip YILDIZ

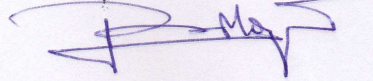
Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN

Jüri Üyesi

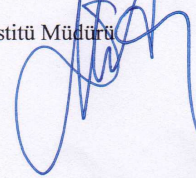
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan BİLGİN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. 28.09.2018

Dr. Öğr. Üyesi Zafer AYKANAT

Enstitü Müdürü

T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " Siyasal Katılım Bağlamında Yüksek Lisans Öğrencilerin Siyasal Yaşamdaki Yeri: Ardahan Üniversitesi Örneği " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim 25.10.2018

Kamuran AKYÜZ

ÖNSÖZ

Siyasal katılım tüm dünyada oldukça önemsenen ve demokrasinin vazgeçilmez bir boyutu olarak algılanan bir siyasal olgudur. Bu durum toplumdan topluma değiştiği gibi özellikle demokrasiyi özümsemiş toplumlardan, demokrasi konusunda daha geri kalmış toplumlara azalan bir şekilde önemi de değişmektedir. Ancak siyasal katılımın az ya da çok her bireyin ihtiyacı olduğu genel olarak kabul edilen bir fikirdir.

Çalışmamızın siyasal katılım olgusunu gerek yaş gerekse de eğitim ve kişisel gelişim evrelerinin belli bir düzeyde olduğu yüksek lisans öğrencilerine yapılması, hem varılan sonuçların daha güvenilir olmasını hem de yüksek lisans düzeyinde özgün bir çalışma özelliğini taşımaktadır. Yine mevcut çalışmaların çoğu siyasal katılımı oy kullanma bağlamında değerlendirirken bu çalışmada bireylerin algıları üzerinden araştırma gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla özgün bir çalışma olmasına özen gösterilmiştir.

Tez çalışma sürecinde her daima yanımda olan bana hep inanan ve maneviyat kaynağım olan değerli anne ve babama sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Yine lisansüstü eğitim sürecinde ufuk açan düşünceleriyle yolumu aydınlatan ve bilgi birikim katan Prof. Dr Hakkı Büyükbaş, Dr.Öğr.Üyesi Kutay Üstün, Dr.Öğr.Üyesi İhsan Kurtbaş ve Dr.Öğr.Üyesi Necip Yıldız a teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca akademisyen olma yolunda yol gösteren ve bu yolda engin bilgi ve birikimleriyle destek olan samimiyetine hep inandığım Öğr. Gör. Cemal Işık ve Dr.Öğr.Üyesi Kasım Kiracıya Saygı ve Sevgilerimi sunuyorum.

Kamuran AKYÜZ

Ardahan, Eylül 2018

ÖZET

Tarih boyunca yöneten-yönetilen arasındaki ilişki süre gelen bir tartışma konusu olmuştur. Bu tartışma toplumdan topluma farklılık gösterse de özellikle demokrasinin dünyaya yayılmasıyla birlikte birey, kendini yönetmeyi, yani demokrasinin tanımında yer alan “kendi kendini yönetmeyi” daha çok arzu etmiştir. İlk başlarda bireyin katılım algısı kendi yöneticilerini seçmekle yeterli olduysa da zamanla ve özellikle günümüzde birey artık bizzat karar alma süreçlerinde yer almak istemektedir. Birey bu bağlamda çeşitli mücadeleler vermiştir. Bu durum kitlesel hareketler şeklinde olduğu gibi bireysel anlamda da kendini göstermektedir. Hatta birey siyasal katılım veya yönetime katılım noktasında bilinçli katılım gerçekleştirirken, kimi toplumlarda da bilinçsiz olarak gerçekleştirebilmektedir. Bu çerçevede de katılım olgusu daha çok oy oranları, seçimlere katılma oranları üzerinden değerlendirilmektedir. Ancak bu oranların reel düzlemde karşılığının siyasal katılım olup olmadığı problemi ortaya çıkmaktadır. Bu duruma bağlı olarak bakıldığında Türkiye’deki katılım düzeyi diğer gelişmiş demokratik toplumlardakiyle paralellik göstermektedir. Ancak iddia olunduğu gibi demokratik gözükken ve bu bağlamda siyasal katılımı yüksek kabul edilen devletlerin aslında katılım olgusu çerçevesinde bakıldığında katılım oranının çok da yüksek olmadığı gerçeğiyle karşı karşıya kalmaktayız. Bu noktada durumun daha gerçekçi bir bakış açısıyla görülmesi için yaptığımız ampirik çalışma çerçevesinde söz konusu siyasal katılım düzeyi Ardahan Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencileri nezdinde tespit edilmeye çalışılmıştır. Ampirik çalışmamız kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği kullanılarak, bu bağlamda açık uçlu 19 soru sorularak bireylerden konuya ilişkin doğru algıları araştırmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede ilk iki bölümde teorik olarak siyasal katılımı yönelik gerekli bilgiler sunulmakta, son bölümde ise yapılan mülakat sonucu elde edilen bulgularla beraber literatürde yer alan diğer ampirik çalışma bulgularıyla da çalışma desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Bilinçli Katılım, Seçimler, Siyasal Katılım, Türkiye.

ABSTRACT

The governing-governed relation has been a lasting debate all through history. If this debate differs in the different circles is not only because of spreading of democracy, but also the man's strong desire for self-government as it is the definition of democracy too. In the past, individual's perception of participation to select his/her own governor was perceived enough, however, nowadays the person is interested in playing role in the decision making process by his/her own. Individuals have made far much efforts so far whether in form of collective movements or individually. While a man is consciously playing role in political or government participation, unconsciously participating can be seen in some societies too. In this framework, participation status can be understood from the proportion of ballot papers and level of participation of individuals in elections. However, the problem whether this proportion overlaps with the figure of reality of political participation will be recognized. When this situation is assessed in Turkey, the level of participation is to some extent in line with in other democratic developed societies. When looking at framework of perception of participation of those states appearing democratic and with assumed high level of political participation, however, we are facing with fact that the level of participation in the mentioned states is not high. In order to understand this situation with a more realistic way, this empirical study has tried to determine the level of political participation of Ardahan University graduate students. To end this, from the qualitative research methods, ongoing empirical study has collected the required data using 19 open-ended questions throughout interviews. The first two chapters present necessary theoretical information about the political participation term. The third and last chapter contains the outcomes of the interviews as well as supporting findings from other empirical studies in the literature.

Keywords: Democracy, Conscious Participation, Elections, Political Participation, Turkey.

ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1.SİYASAL KATILIMIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	3
1.1 Siyaset	3
1.2 Siyasal İlgi.....	5
1.3 Siyasal İlgisizlik	6
1.4 Siyasal Davranış	6
1.5 Siyasal Kültür	7
1.6 Çağdaş Batı Demokrasisinin İki Temel Kavramı.....	9
1.6.1 Çoğulculuk	9
1.6.2 Katılımcılık.....	10
1.7 Siyasal Katılım	11
1.8 SİYASAL KATILIM TÜRLERİ.....	18
1.8.1 Aktif-Pasif Katılım	19
1.8.2 Açık-Gizli Katılım.....	19
1.8.3 Zorunlu-Bağımsız Katılma.....	20
1.8.4 Sürekli-Süreksiz Katılma	20
1.8.5 Siyasal Sisteme Veren-Alan Katılım.....	20
1.8.6 Açıklayıcı-Araçsal Katılma.....	21
1.8.7 Sözlü-Sözsüz Katılım	21
1.8.8 Sosyal-Sosyal Olamayan Katılım.....	21

1.9 SİYASAL KATILIMI ENGELLEYEN FAKTÖRLER	22
1.10 SİYASAL KATILIMIN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN GEREKLİ KOŞULLAR- -ORTAM.....	24
1.10.1 Bağımsızlık.....	25
1.10.2 Can güvenliği	25
1.10.3 İnsanlaşma	25
1.10.4 Tüzel Çerçeve.....	26
1.10.5 Düşünsel Ortam	26
1.10.6 İletişim.....	26
İKİNCİ BÖLÜM.....	28
2. SİYASAL KATILIMIN BİLEŞENLERİ	28
2.1 SİYASAL KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	28
2.1.1 Psikolojik Faktörler	29
2.1.1.1 Etkenlik Duygusu	29
2.1.1.2 Yurttaşlık Duygusu.....	30
2.1.1.3 Sosyal Girişkenlik	30
2.1.2 Sosyo-Ekonomik Faktörler	31
2.1.2.1 Eğitim	32
2.1.2.2 Gelir.....	33
2.1.2.3 Kentleşme	34
2.1.2.4 Meslek	35
2.1.2.5 Cinsiyet ve Yaş.....	36
2.1.2.6 Kitle İletişim Araçları.....	38
2.1.3 Siyasal Faktörler	40
2.2 SİYASAL KATILIM ETKİNLİKLERİ	41
2.2.1 Oy Kullanma	41

2.2.2 Seçimler.....	42
2.2.3 Politikacılarla Bağlantı Kurma.....	42
2.2.4 Örgütlere Üye Olma.....	43
2.2.5 Siyasal Partiler.....	43
2.2.6 Baskı Grubu.....	44
2.2.7 Diğer Katılım Biçimleri.....	46
2.2.7.1 Olağan Katılım Yolları.....	46
2.2.7.2 Olağandışı Katılım Yolları.....	46
2.3 Siyasal Katılım Düzeyleri.....	47
2.3.1 Laster W. Milbrath'e Göre Katılım Düzeyleri.....	48
2.3.2 Verba ve Nie'e Göre Siyasal Katılım Düzeyleri.....	49
2.3.3 Robert Dahl'e Göre Siyasal Katılım Düzeyleri.....	49
2.3.4 Samuel Barnes ve Max Keasen'in Tasnifi.....	49
2.4 Siyasal Sistem ve Siyasal Katılım.....	50
2.4.1 Totaliter Siyasal Sistemlerde Katılım.....	51
2.4.2 Çağdaş Çoğulcu ve Katılımcı Demokrasilerde Katılım.....	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	54
3.METODOLOJİ VE BULGULAR.....	54
3.1 Araştırmanın Konusu.....	58
3.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	59
3.3 Yöntem.....	59
3.3.1 Araştırmanın Alanı ve Katılımcılar.....	60
3.3.2 Verilerin Toplanması.....	61
3.3.3 Verilerin Çözümlemesi.....	62
3.4 Bulgular ve Yorumlar.....	64
3.4.1 Katılımcıların siyasal ilgilerine ilişkin algılar.....	64

3.4.2 Siyasal katılım araçlarına duyulan güven ve katılım araçlarını kullanma davranışına yönelik bakış açıları	65
3.4.3 Sosyo-ekonomik Faktörlerin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisine İlişkin Tutumlar ve Bireylerin Siyasal Katılım Davranışları.....	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA	79
Ek-1 Görüşme Formu	85
ÖZGEÇMİŞ.....	87

GİRİŞ

Yöneten yönetilen ilişkisi tarih boyunca siyaset biliminin en temel konularından biri olmuştur. İki kesim arasındaki bu ilişki zamanla daha çok ortaya çıkmış, belirgin hale gelmiştir. Özellikle dünya tarihinde demokrasi benzeri girişimlerin ortaya çıkması ve gelişmesine paralel olarak yöneten-yönetilen ilişkisi anlam kazanarak günümüze taşınmasının yanı sıra önemini ve tartışmalı durumunu korumaktadır. Çünkü yönetimdeki insanlardan beklenen rol, dahası yönetimde olmanın gereği olarak kendilerine tabi olan, günümüzde ise kendilerini temsil eden bireylerin yararını maksimize etmek, onların korunup kollanması ve onlara daha iyi bir yaşam sunmalarıdır.

Ancak bu vaatler ya da amaçla yönetimde bulunan yöneticiler her zaman bu beklentiyi vermezler, dahası bu aksi bir duruma bile sebebiyet verebilir. Dolayısıyla bu durumun sonucunda birey ile yönetici karşı karşıya gelmekte ve ilişkileri daha da önemli hal almaktadır. Özellikle demokrasinin dünyaya yayılmasıyla yönetilenler artık bizzat kendilerini yönetme fikrini benimsemeye başlamışlardır. Bunun sonucunda yetkilerini ve önemini kaybetmek istemeyen yöneticiler ise bu duruma karşı çıkmakta ve böylece zaman zaman çatışma hali meydana gelmektedir.

Günümüzde globalleşen dünya ve ileri teknoloji ile gelen imkanlar sayesinde toplumlardaki geleneksel yapılar yok olmakta ve daha çok bireysel yaşam ön plana çıkmaktadır. Çünkü birey artık kendi kendine yetebilen bir varlık olarak düşünölmeye başlanmıştır. Bu değişimin oluşturduğu sonuç ise bireyin artık kendini yönetebileceği fikrini daha da hızlandırmış olmasıdır. Dolayısıyla artık otoriteler karşısında bu talep dillendirilmeye başlanmış ve belli bir mesafe de alınmıştır. Buna en güzel ve somut örnek olarak yerel yönetimler, yönetişim gibi anlayışların yaygınlaşması gösterilebilir.

Bireyin yönetime katılımı günümüzde daha çok karar alma aşamasına katılımı, bir başka ifadeyle fikrini beyan ederek ve alınan kararların bu doğrultuda alınmasının daha rasyonel olacağı düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda demokratik yapının güçlenmesi ve devamlılığı, hizmetlerin ihtiyaç duyulduğu şekliyle ve ihtiyaç olunan bölgelere veya semtlere yapılması, bireyin memnuniyet ve dolayısıyla mutlu bir yaşam

sürmesi bakımından bireyin yönetime, karar alma süreçlerine dahil olması, yöneticilerini belirlemesi mecburi bir durum teşkil etmektedir.

Yönetime katılım yani siyasal katılım tespitleri genellikle seçimlere katılma ve oy oranları üzerinden tespit edilmeye çalışılmaktadır. Ancak siyasal katılımı açıklaması bakımından sadece oy kullanmak ve seçimlere katılım oranları üzerinden tespit etmek ve bu bağlamda değerlendirme yapmak yanlış değilse de oldukça yetersiz bir tespit ve değerlendirme olmaktadır. Bu nedenle siyasal bilinç ve insanların seçimlere neden katıldıkları, gerçekten hangi sebeplerin bireyi oy kullanmaya sevk ettiği, şeklinde bir yaklaşımla ancak siyasal katılım gerçek anlamda tespit edilebilir.

Yaptığımız çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde siyasal katılım ile ilgili kavramların tanımlanmasına yer vererek bu noktada karşımıza çıkabilecek kavramlarla ilgili bilgiler sunulacaktır. Kavramsal çerçevenin açıklanması hem siyasal katılımın ne anlam ifade ettiği hem de ampirik kısımda verilerin değerlendirilmesi açısından bir temel görevi görecektir. İkinci bölümde konuyu biraz daha açarak siyasal katılımı etkileyen etmenler ve siyasal katılımın meydana gelmesinde etkili olan unsurlara yer verilerek siyasal katılım noktasında bilgilendirmeyi sadece kavramsal düzeyde yeterli görmeyip, konuyu özümsemek ve literatürde siyasal katılımın durumuna ilişkin gerekli bilgiler verilmiştir. Son bölüm ise çalışmanın ampirik olması itibarıyla en önemli bölümü oluşturmakta ve tezin özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda yaptığımız çalışmada siyasal katılımın oy oranları ve seçimlere katılım olarak görülen anlayışa karşı, Ardahan Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencileri nezdinde katılımın bu derece yüksek olmadığını, dahası düşük olduğunu iddia etmiş ve ampirik çalışmayla bu tez desteklenmiştir. Bu noktada elde edeceğimiz sonuçlar seçtiğimiz örnekleme özgü kabul edilirken mevcut toplum hakkında da fikir sahibi olmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, yapılan literatür taraması sonucunda siyasal katılıma yönelik sonuçlar ışığında ve yaptığımız ampirik çalışmanın sonuçları karşılaştırmalı olarak değerlendirilecek, konuya ilişkin özgün bir çalışma ortaya konmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.SİYASAL KATILIMIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Çalışmamızın birinci kısmında siyasal katılımın kavramsal çerçevesi ve siyasal katılım türlerinin yanı sıra katılım ortamı ve katılımı engelleyen unsurlar açıklanmıştır. Bu bağlamda siyasal katılımın açıklanması ve anlaşılması için hangi kavramların siyasal katılımı nasıl bir ilişki içerisinde olduğu üzerinde durulacaktır. Kavramsal çerçevenin açıklanması siyasal katılımın ne anlam ifade ettiğinin anlaşılmasını sağlayacağı gibi çalışmamızın ampirik kısmının da değerlendirilmesi açısından bir temel niteliği taşımaktadır. Diğer yandan Siyasal katılım türlerine yer vererek katılımın oy kullanmadan ibaret olmadığını dolayısıyla çeşitli türlerinin var olduğu gerçeği anlatılmıştır. Yine bu bölümde siyasal katılım ortamının özellikleri ve katılımı engelleyen unsurlara yer vererek siyasal katılımın gerçekleşmesinin arka planı anlatılmıştır. Bu doğrultuda da söz konusu bağlam ile ampirik veriler çalışmamızın üçüncü bölümünde ilişkilendirme fırsatı elde edilmiş olacaktır.

1.1 Siyaset

Siyaset kavramı ele alındığında kavrama yönelik dört bakış açısının olduğunu görmekteyiz. İlk olarak siyaset devlete yönelik hatta devletle sınırlı bir kavram olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla devlet dışında kalan her şey siyasetin de dışında kalmaktadır. İkinci bir bakış açısı olarak siyaset, bireylerin kaygılarından kaynaklı olarak siyaset, cemaatin işlerinin yürütülmesi olarak değerlendirilmektedir. Yani bu durumda siyaset kamusal bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Üçüncüsü siyaset çatışmaya özel bir çözüm yöntemi olarak görülmektedir. Yani baskı ve zor kullanmadan uzlaşma ve müzakere ile çatışma haline son verilmesi demektir. Son olarak siyaset, iktidara ilişkin bir etkinlik olarak görülmektedir. Bu anlayışa göre siyaset, üretim ve kaynakların dağıtılması olarak değerlendirilmektedir(Heywood, 2016: 277).

Siyasete ilişkin bakış açılarına bakıldığında özellikle yukarıda belirttiğimiz ikinci anlayış siyasal katılımın gerekliliğini ve katılımın sorunların çözüm yoluna yönelik faaliyetler olarak ele alındığında, siyaset ile siyasal katılım arasındaki ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu çözüm yolunun uzlaşma ve ortak karar etrafında birleşmesi ise siyasal katılımın gerekliliği daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Diğer bakış açılarına bakıldığında siyasetin halk ve iktidar arasındaki ilişkilerin kurulması, buna yönelik faaliyetler olarak öne çıktığını görmekteyiz. Kısaca siyaset kamusal işlerin yürütülmesi, kamusal faaliyetler olarak değerlendirildiğinde siyasal katılım ise bu faaliyetleri etkileme girişimleri şeklinde anlaşılmaktadır. Dolayısıyla iki kavram arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Siyaset kavramını incelediğimizde çok fazla tanımınla karşılaşmamız mümkündür. Siyaset kavramının geniş bir yelpazeye sahip olması, kavrama yönelik farklı tanımlamaları görmek bakış açımızı genişletecek ve özellikle siyasal katılım anlamında siyaset ve siyasal katılım arasındaki ilişkinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda yapılan yaygın tanımların bazıları şunlardır.

Birincisi; kapsamlı bir tanım olması itibariyle siyaset; kişilerinin maruz kaldıkları kuralları yapma, değiştirme ve muhafaza etmek üzere ortaya koydukları tutum ve eylemlerdir (Heywood, 2011: 28).

İkincisi; toplumun tüm kesimlerini etkileyen ya da mevcut toplumu meydana getiren birimler arasında nihai olarak meşru zora dayandırılarak düzenlenmesinin sağlanması için sergilenen eylem bütünlüğüdür (Çam, 2011: 24).

Üçüncüsü; Öztekin'e göre siyaset iki şekilde tanımlanabilir. Bunlardan ilki; siyasi iktidarı elde etme uğruna yürütülen eylemler bütünüdür. Diğerisi ise; bir örgüt yöneticisinin örgütü idare ederken sergilediği yol-yöntem ve tutumlardır (Öztekin, 2001: 1).

Dördüncüsü; Daver, Siyaset terimi üzerine tarihsel bir değerlendirme yaparak siyaset kavramının kökenine inildiğinde Arapça bir kavram olduğunu, at eğitimciliği anlamlarına geldiğini, sonraki süreçte özellikle Osmanlı devletinde idam anlamı taşıdığını, ancak bugün artık siyaset kavramının bu anlamlarda da kullanım alanının olmadığını söylemekte

ve kısaca Siyaseti; ülke, devlet, insan yönetimi olarak tanımlamaktadır(Daver, 1993: 3-4).

Siyasetin tanımlarını incelediğimizde ön plana çıkan tema siyasetin devlet ve yönetim işlerine yönelik faaliyetler olduğunu görmekteyiz. Siyasal katılmanın asıl anlamı aslında bu tanımların genellenebilir temasından çıkmaktadır. Yani siyasal katılımın yönetim faaliyetlerine katılmak olduğu gerçeğidir. Yani gerek siyasete bakış açıları gerekse de siyaset terimine yönelik tanımlamalar incelendiğinde siyaset ile siyasal katılım arasında sıkı bir bağ olduğunu söyleyebiliriz.

1.2 Siyasal İlgî

Siyasal ilgi en basit anlamıyla kişinin siyasete, siyasi konularına gösterdiği ilgidir. Yani siyaset ve siyasi konuların birey için cazibesidir. Siyasal ilgi yönetime katılımın ön şartı olarak rol oynamaktadır. Diğer yandan bireyin siyasete katılımı ile bir şeylerin değişmesine olan inancı da siyasal katılım için önemli bir unsurdur (Çukurçayır, 2000: 67).

Siyasal ilgi, siyasal sistem hareketlerinin ve kararların alınması, uygulanması gibi siyasal faaliyetlerin birey tarafından devamlı ve belli bir düzen dahilinde izlenmesidir. Çünkü siyasal olayları takip eden kimsenin diğerlerine göre daha çok müdahale etme eğilimine sevk edecektir. Yani siyasal ilgi siyasal bilgiye evrilirken siyasal bilgi de siyasal katılıma dönüşmektedir (Kalaycıoğlu, 1983: 20).

Siyasal ilgiyi anlamak için bu olgunun oluşmasında ne gibi unsurların etkili olduğu önem arz etmektedir. Siyasal ilgilinin oluşması için bireyin öncelikle siyasal açıdan kendini yeterli görmesi gerekmektedir. Diğer yandan kendini yeterli görmesinin yanında müdahil olduğu siyasette etkisinin olduğunu görmesi gerekmektedir. Bu iki unsur var olduğunda siyasal ilgi oluşmakta ve bu duygu güçlenmektedir (Eser, 2013: 1876).

Siyasal katılım ile siyasal ilgi arasında pozitif bir durum söz konusudur. Çünkü bireyin siyasal ilgisi artıkça, siyasal katılımında bulunma ihtimali da yükselmektedir (Kalaycıoğlu, 1983: 309).

Siyasal ilgi katılımın meydana gelmesi için var olması gereken bir unsurdur. Dolayısıyla siyasal katılımdan bahsetmek için öncelikle siyasal ilginin mevcut olması ve hatta güçlü olması gerekmektedir. Çünkü siyasal ilgisi olmayan birey ya da topluluk niçin katılımında bulunacağını bilemeyecektir. Bu bağlamda katılımın bir ön şartı niteliği taşıması bakımından oldukça önemlidir.

1.3 Siyasal İlgisizlik

Siyasal ilgisizlik halk kitlesi, sosyal gruplar ve iktidar arasında karşılıklı etkileşimin son bulması ya da azalması demektir. Bu süreçte toplumda bir durağanlık hali söz konusu olmaktadır. İki şekilde belirtisini göstermektedir. Birincisi; siyasal katılım eylemlerinde bir düşüş meydana gelmektedir. İkincisi; siyasal katılım, birey için artık anlam değiştirmekte ve başvurulan yol ve yöntemlerde değişmeye başlamaktadır (Akkaya, 2004-2005: 73).

Siyasal demokrasinin gerçekleşmemesinin çeşitli unsurları söz konusudur. Bu unsurlardan en önemlilerinden biri siyasal ilgisizliktir. Toplumun bir kesimi siyasal ilgisizlikten dolayı siyasal alanda faaliyet göstermemektedir. Dolayısıyla siyasal katılım da gerçekleşmemekte ve ya yetersiz olmaktadır (Aktan, 2015: 86).

Siyasal ilgisizlik bu nokta siyasal katılımın gerçekleşmesi için temel bir engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla katılımın meydana gelmesi için söz konusu birey ya da toplulukta siyasal ilginin var olması şarttır. Yine siyasal ilgisizliğin yaygın olduğu bir toplulukta yukarıda da zikredildiği gibi bireyin sorunlarını çözmek için istenmeyen yöntemlere başvurması muhtemeldir. Bu değişim toplulukta kargaşa anarşi ve istikrarsız bir ortamın sebebi olabilir.

1.4 Siyasal Davranış

Siyasal davranışçılık 19. yy'dan önce felsefi bir hareket olarak var olmuştur. Ancak 19 yy sonlarında davranışçılık siyaset biliminin pozitif bir bilim niteliğini kazanmasını sağlamıştır. Davranışçı gelenek insan davranışlarında meydana gelen gözlenebilir

hareketlere odaklanmaktadır. Davranışçı bakış açısı olması gerekeni değil olanla yani gerçekte ilgilenmektedir (Daver, 1969: 199).

Siyasal katılım aslında bir siyasal davranıştır. Baykal Clark L. Hull'un modellemesi çerçevesinde davranışı; organizmanın belli dürtüler karşısında gösterdiği tepkiler olarak tanımlamaktadır. Dışarıdan gelen uyarılar organizmanın süzgecinden geçtikten sonra davranışı etkilemektedir. Bu bağlamda siyasal davranış, davranış olması itibariyle aynı koşulları taşıdığından siyasi olaylar karşısında gösterilen reaksiyon olarak tanımlamak mümkündür (Baykal, 1970: 29).

Jean Blondel'e göre siyasal davranış; sosyal davranışlar içerisinde bireyin yaşadığı siyasal toplumun pratiklerine karşı göstermiş olduğu reaksiyonlardır. Bu bağlamda siyasal davranış bir eylemi ifade etmektedir. Bu eylemin meydana gelmesinde ise siyasal ilgi, kişinin siyaset hakkındaki bilgisi ve bireyin siyasette etki yaratabileceğine olan inancı önemli yer tutmaktadır (Çam, 2011: 167). Söz konusu şartlar sağlandığında siyasal davranışın siyasal katılım şeklinde ortaya çıkması ve bu bağlamda sonuçlar doğurması beklenmektedir.

1.5 Siyasal Kültür

Siyasal kültürü tanımlamak ve anlamak için öncelikle kültür nedir sorusuna cevap bulmak gerekmektedir. Bu bağlamda Kültür; tarih boyunca toplumu meydana getiren gelenek, görenek, alışkanlıklar kısaca insanların ortak paylaştıkları her şeydir. Bu bağlamda siyasal kültür; bir toplumun hem kendi hem de öteki siyasi parti, kamu yönetimi, sendika, dernek, siyasal iktidar, demokrasi, seçim, Anayasa vb. kavramlara ilişkin bilgi, görgü, alışkanlık, tutum ve davranışların bütünüdür (Öztekın, 2000: 209).

Siyasal kültür, bireyin siyasal olaylara bakışı, gösterdiği reaksiyonlar ve şekilleri, siyasal olaylar karşısında gösterdikleri tutum ve davranışların oluşturduğu bir doğruluk paradigmasıdır. Bu durum toplumdan topluma değişmekte ve o topluma özgü bir dinamik meydana getirmektedir (Erzen, Yalın, 2011: 52).

Siyasal kültürün oluşum süreci bireyin doğumundan ölümüne kadar olan süreci kapsarken, toplumun siyasal kültürü yüzyılları aşan bir zaman dilimini oluşturabilmektedir.

Amerika da yapılan bir araştırmaya göre birey çocukluk döneminde başkana karşı ciddi bir hayranlık duymakta, başkanın yüksek tahsilli ve her şeyi bildiğini düşünürken, bireyin gelişip büyümesiyle ve özellikle eğitim seviyesinin yükselmesiyle başkana karşı olan bu durum azalma yönünde seyir göstermektedir. Yine çocukluk döneminde birey siyasal durumları daha genel algılamakla büyümesiyle daha özel ve ayrıntıya dikkat etmektedir. Yani bireyin siyasal kültürünün oluşumu genelden özele doğru bir durum teşkil etmektedir (Öztekin, 2000: 212).

Siyasal kültür görüldüğü gibi özellikle katılım noktasında oldukça önemli rol oynayan bir unsurdur. Bu bakımdan Türkiye'nin siyasal kültürü nasıl bir çizgidedir? Konumuz açısından sorulması gereken sorudur. Türkiye maalesef siyasal kültür konusunda sınıfta kalmış denilebilir. Çünkü Türkiye de gerek yöneticiler gerek diğer sosyal gruplar evrensel bir bakış açısına sahip değildir. Tekilcilik oldukça yaygın olarak görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye de bazı yerel yönetim kanunlarında yer alan katılımcılıkla ilgili kurallara uymak şeklinde katılımıda bulunmaktadır (Akarçay, 2016 :392).

Siyasal katılım siyasal güven gerektirmektedir. Siyasal güven ise toplumda bireyin birbirine karşı güven duymasını gerektirmektedir. Kültürün ve siyasal kültürün bir yansıması olarak Türkiye de yapılan bir araştırma göstermektedir ki çalışmaya katılanların %10 u başka insanlara güvenilir, şeklinde yaklaşırken geriye kalan çoğunluk ise güvenilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla güven çerçevesi yoksun olan bir bakış açısı, uzlaşma ve katılımı olumsuz etkileyecektir(Akarçay, 2016: 399).

Bu noktada siyasi kültürü yüksek toplumların özellikleri;

- ❖ Siyasal yeniliklere açıktır.
- ❖ Sadece kendi sorunlarıyla değil, tüm toplumun sorunlarıyla ilgilenmektedir.
- ❖ Geleceğe yönelik çalışma ve çaba içindedir.
- ❖ Örgütlenme ve örgütler içinde yer alma çabası yüksektir.

❖ Eskiye takılıp kalma yerine yeniye tercih eder (Öztekin, 2000: 212).

Çalışmamız açısından siyasal kültürün önemi siyasal katılımın gerçekleşmesi için söz konusu toplumda nasıl bir anlayışın hüküm sürdüğüdür. Bu noktada özellikle yukarıda paylaştığımız çalışma sonucuna göre ve yine Türkiye’de siyasal katılımın tarihsel geçmişine bakıldığında kendine özgü bir siyasal kültüre sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla siyasal kültür ve siyasal katılım arasında ilişki bu çerçeveden değerlendirilmelidir. Türkiye’nin siyasal kültürünü ele almak özellikle çalışmamızın ampirik kısmında verilerle ilişkilendirilmesi açısından ayrıca önemlidir.

1.6 Çağdaş Batı Demokrasisinin İki Temel Kavramı

1.6.1 Çoğulculuk

Çoğulculuk; Ülkeyi yönetme iddiasında ve bu bağlamda yarışa giren tüm düşünce, ideoloji ve örgütlenmelerin hiçbir şekilde kısıtlanmaksızın yönetime talip olabilmeleri, bu bağlamda faaliyet göstermeleri ve oluşan parlamento da tüm farklılıkların temsil edilmesini ifade etmektedir. Bu noktada temel hakların garanti altına alınması ve her şeyden önce tanınması zorunlu gözükmemektedir (Öztekin, 2000: 66).

Çoğulculuk; herkesin düşüncesinin değerli olduğu, özgürce ifade edilebildiği yalnızca anayasal çerçevede değil, her alanda düşüncelerin özgür olması demektir. Bu nedenle yönetimi çoğunluk belirler ancak azınlığın fikirleri ve istekleri de önemli ve sürece katkı yapmaktadır (Yağcı, 1998: 17).

Çoğulculuk temel olarak şunları varsaymaktadır.

- Tüm yurttaşlar söz konusu grubun üyesidir ve bunların çoğu çoklu grup üyeliklerine sahip olacaklardır.
- Tüm grupların yönetime erişimi bulunmakta ve herhangi bir grubun hakim olmaması bağlamında gruplar arasında genel bir eşitlik söz konudur.
- Lider konumundaki yöneticilerin gruplara hesap vermesi söz konusudur.
- Devlet tüm gruplara karşı tarafsızdır ve tüm gruplar için yönetim ulaşılabilirliği için belli bir düzeyde paylaştırılmıştır.
- Gruplar arasında ciddi bir rekabet ve çıkar durumu söz konusu olmasında karşın tüm bunların üstünde bir uzlaşma söz konusudur (Heywood, 2016: 66).

Katılım davranışının yüksek gerçekleşmesi bağlamında bakıldığında çoğulculuk bir toplumda var olması gereken temel unsur olarak görülebilir. Çünkü toplum sadece iktidara destek verenlerden oluşmamaktadır. Dolayısıyla iktidar yanlısı olmayan bireylerin de taleplerinin karşılanması ve beklentilerinin giderilmesi için çoğulcu bir anlayış şarttır. Bu bakımdan taleplerin dillendirilmesi ve beklentilerin iktidara ulaştırılması siyasal katılımı mümkün olmaktadır. Sonuç olarak katılımın yüksek gerçekleşmesi ile çoğulcu anlayış arasında karşılıklı güçlü bir bağın olduğu aşikardır.

1.6.2 Katılımcılık

Bireyin kendini yönetecek kişileri seçtikten sonra yine bu kişilerin alacakları kararları alma süreçlerine katılabilmelerini, fikir beyan edebilmelerini ve alınan kararlarını değiştirebilmelerini ifade etmektedir (Öztekin, 2000: 67).

Yerel demokrasi alanlarında, bireyin karar alma süreçlerine katılımını çeşitli yollarla sağlanması olarak görülmektedir. Katılımcı demokrasi yaklaşımına göre halk bir şekilde isteklerini ve düşüncelerini yönetim mekanizmasına yansıtmaktadır (Çetinkaya, 2012: 98).

Katılımcılık çeşitli aşamaları içeren bir bütündür. Bu tabloda katılımcılığın daha iyi anlaşılması açısından özetlenmiştir.

	KATILIMCILIK
Bilgilendirme	Sorunu alternatifleri, fırsatları veya çözümleri anlaması, için halka dengeli ve nesnel bilgi sağlamak.
Danışma	Analizler, alternatifler, veya tercihleri hakkında halktan geri bildirimleri almak.
Dahil Etme	Süreç boyunca halkın endişe ve isteklerinin sürekli olarak anlaşılması ve dikkate alınmasını sağlamak amacıyla doğrudan halkla çalışmak
İşbirliği	Alternatiflerin geliştirilmesi ve tercih edilen çözümün tanımlanması da dahil olmak üzere kararın her aşamasında halkla birlikte çalışmak
Yetkilendirme	Son kararı halka bırakmak

(file:///C:/Users/pc/Desktop/TEZ%20ÇALIŞMASI/MAKALELER/indirilen%20kaynaklar/Insnlar_ve_katirim_web.pdf).

1.7 Siyasal Katılım

Demokrasilerde siyasal alana katılım oldukça tabi bir davranış olarak görülmektedir. Yani birey dilediği siyasi partiye oyunu kullanabilir, dilediği gibi düşünmekte serbesttir. Zaten demokrasi ve totalitarizmin ayrıldığı en büyük noktada burasıdır. Ancak birey gerçekten bu anlamda özgür müdür? Daha farklı bir deyişle teoride var olan bu olumlu durum uygulamada da varlığını korumakta mıdır? Hiç şüphesiz durum bu kadar iyimser olamamaktadır. Çünkü gerek ekonomik sistem gerekse siyasal sistem tarafından kısıtlanarak alınan birey istenilen yönde etki altına alınabilmektedir (Daver, 1969: 213).

Siyasal katılım 20. yy. siyaset bilimcileri tarafından oldukça önemsenen bir konu olmuştur. Bu konuya atfedilen önem, konunun demokrasinin ve günümüz yaşam biçimi haline gelen bireysel yaşamın oldukça yaygınlık kazanmasındandır.

Siyasal katılım kavramı genel olarak iki perspektiften incelenmektedir. Birincisi; siyasi katılımı modernleşme ya da siyasal gelişimin bir sonucu olduğu fikridir. İkincisi ise birey bazlı değerlendirmedir. Yani kişinin bireysel özellikleri, çevresi bağlamında değerlendirilmektedir. Fakat her iki açıdan da siyasal katılım bir siyasal eylemdir. Bu bakımdan konumuzu ilgilendiren bu ortak noktadır (Akın, 2013: 86,89).

Siyasal katılım kavramı da siyaset kavramı gibi çeşitli şekillerde tanımlanması mümkün olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı çeşitli tanımlarını ele alacağız.

Baykal siyasal katılımı, bir davranış olarak görmekte ve bu noktada davranışı; organizmanın bir takım dürtülere karşı gösterdiği reaksiyon olarak açıklamaktadır. Ancak bu reaksiyonlar sadece organizmanın iç hareketi olarak değil çevreyle girdiği etkileşim sonucunda ortaya çıkan ürün olarak değerlendirilmektedir (Baykal, 1970: 29). Eroğul ise siyasal katılım kavramını, siyaset bilimcilerin erk yönetimine katılma olarak tanımlanmasına karşı çıkararak, bunun gerçekçi olmadığını savunur. Eroğul'a göre Siyasal katılım devlet yönetimine katılmaktır (Eroğul, 1999: 18). Diğer bir tanımda Daver'e aittir. Daver'e göre Siyasal Katılım; Kişinin siyasal sistem karşındaki tavır, durum ve tutumudur. Bireyin siyasal sistem karşısındaki tepkileri farklı olmaktadır. Bazı bireyler kendini siyasal sisteme uyarlarlarken diğerleri ise siyasal sistemi değiştirmeye çalışarak siyasal sistemi kendilerine uyarlamaya çalışmaktadır. Diğer bir grup ise siyasal sistem karşısında hareketsiz kalabilmektedir (Daver, 1993: 203).

Siyasal katılım ile ilgili olarak Çam; vatandaşın siyasal sistem üzerinde etkili olması gerektiğini ve bunun da siyasal katılım yollarıyla olabileceğini ifade ediyor. Diğer yandan katılımın yüksek-düşük ayrımını yapmaktadır (Çam, 2011: 175).

Özbudun çalışmasında siyasal katılım üzerinde çeşitli tanımlamaların var olduğunu belirterek kendi tanımlamasını; vatandaşın yerel ya da merkezi yönetimin mensupları üzerinde başarılı ya da başarısız etkileme girişimi olmasının yanı sıra legal ve ya illegal girişimler olarak tanımlamaktadır (Özbudun, 1976: 5).

Kalaycıoğlun'a göre siyasal katılım; bireylerin kendilerini yönetecek olan yöneticilerinin belirlenmesi ve belirlendikten sonra alacakları kararları etkileme girişimlerinin tümü olarak ele almaktadır. Diğer yandan Kalaycıoğlu, eylemin başarılı-

başarısız olmasının ya da legal-illegal ayrımı yapmadığını vurgulamaktadır (Kalaycıoğlu, 1983: 4).

Öz'e göre siyasal katılım; vatandaşların yerel ya da merkezi yönetimin izleyeceği politikaları ve uygulanacak politikaların uygulayıcı personelinin kararlarını ve seçimini etkilemek amacıyla ortaya koydukları bireysel veya örgütsel faaliyetlerdir (Öz, 1996: 26,28). Tanımında yer vermemesiyle birlikte tartışma konusu olan illegal girişimlerin siyasal katılma kavramı içinde yer alıp almaması tartışması noktasında ise illegal teşebbüslerin siyasal katılım kavramı içerisinde değerlendirilmesi durumunda terörist faaliyetleri gibi çeşitli faaliyetlerinde kavrama dahil olacağı için illegal girişimlerin kavrama dahil edilmemesinin daha doğru olduğunu savunmaktadır. Aksi takdirde kavramın anlamını kaybedeceğini zikretmektedir.

Çukurçayır'a göre; siyasal katılım batı menşeli olup tıpkı demokrasi gibi uzun süreli bir süreci gerektirir. Siyasal katılım bir otorite tartışmasıdır. Yani otoritenin belirlenmesi ve belirlenen otoritenin içinde yönetilenlerin yer alması, otoriteyi etkileme girişimleridir. Bu girişimler legal veya illegal, başarılı ya da başarısız olabilir. Dolayısıyla bu otoritenin etkilenmesine yönelik tüm çabalardır. Ancak bu davranışı sergileyenlerin güdülerinin de önemli olduğunu eklemektedir (Çukurçayır, 2000: 29-30).

Siyasal katılıma yönelik tanımlamalardan da anlaşılacağı gibi siyasal katılım; bireyin söz konusu toplumda kendini yönetecek olan yöneticilerini belirlemesi ancak belirdikten sonra da alınacak kararlara katılma ya da bu kararları bir şekilde etkileme eylemleri şeklinde değerlendirilebilir. Siyasal katılım yalnız oy kullanma şeklinde gerçekleşen bir eylem değildir. Dolayısıyla çeşitli katılım etkinlikleri söz konusudur. Bu bakımdan katılım türleri ileride ayrıca ele alınacaktır.

Siyasal katılımın ne anlam ifade ettiğine yer verdikten sonra bireyin siyasal katılımında bulunmasının nedenleri nelerdir? Siyasal Katılımdan beklenen kazanımlar nelerdir? Bu iki soruya cevap vermek gerekmektedir.

Birincisi; Siyasal katılım iktisadi ve toplumsal gelişmelerin tetiklediği bir olgudur. Üretim yöntemlerinin gelişmesi ekonomik anlamda bir örgütlenme meydana getirmiştir. Yani sanayileşme ve Ticarileşme itici güç olmuştur. Bu bağlamda insanlar örgütlenmeyi öğrenmişlerdir. Yine ekonomik gelişmelerle beraber özellikle sanayi devrimi sonrası

toplumun şehirlerde bir arada yaşamaya başlamasıyla ve daha çok insanın daha çok haberleşme fırsatı bulmasıyla örgütlenme ve katılım meydana gelmeye başlamıştır (İlter, 1986: 67,68).

Larner'in endüstrileşmenin tamamlandığı ve dolayısıyla kentleşmenin yoğun olduğu toplumlarda bireyi katılan olarak belirtmektedir. Bu noktada yaptığı model konuyu daha iyi açıklamaktadır.

İkincisi yani katılımdan beklenenler noktasında ise; Siyasal katılımın elbette birçok faydası söz konusudur. Karar alma aşamasına katılıp kendinden bir şeyler veren birey, kararların benimsenmesi hususunda daha iyi bir seviye yakalayacak ve alınan kararların uygulanması ve sonuç vermesi için daha fazla çaba göstermesini sağlayacaktır. Bu bağlamda katılımdan beklenenler;

- Toplu olarak alınan kararlar, belli bir zümrenin aldığı kararlara kıyasla daha üstün konumdadır.
- Karar uygulayıcıların kararları katılımı, alınan kararların dayanak ve gerekçelerini diğerlerine göre daha iyi bildikleri için kararları uygulama aşamasında bu konuda ortaya çıkan olumsuz faktörler giderilmiş olunur ve kararların uygulanması kolaylaşmaktadır.
- Katılım bireyin düşüncelerine, yer verdiği için birey bu noktada saygın olduğunu hisseder ve yaratıcı olan fikirlerini daha iyi ortaya koyma fırsatını yakalamış olmaktadır. Bu durum fikir kaynaklarının çoğalması ve dolayısıyla daha kaliteli fikirlerin ortaya çıkmasını sağlamış olacaktır. Yönetime katılımın uygulandığı yerlerde, maliyet düşer, israf azalır, üretim ve üretim kalitesinin artığı gözlenmektedir (Mıhçıoğlu, 1983: 116).

Yönetime katılım; yaşam standartlarımızı ciddi anlamda geliştirebilir. Vatandaşları daha aktif hale getirebilir. Diğer yandan hizmetlerin yerine ulaşması ve daha adil dağıtılması hususundaki karmaşıklığı önleyebilir. İnsanların bireysel ve toplumsal gelişimlerine katkı sunma yine muhtemel durumlardan biridir(Demir, 2005: 1).

Siyasal katılımın muhtemel kazanımlarını daha açık bir şekilde ifade etmek için ayrıca Siyasal katılımdan beklenen gelişmeleri Çukurçayır'a göre açıklamaya çalışacağız (Çukurçayır, 2000: 50,56).

Eşitlik; modern ve demokratik toplumlarda oldukça önemli olan bir olgudur. Eşitlikten kasıt kişinin dil, din ırk ideoloji ve felsefi inanç olarak aynı haklara sahip olmasıdır. Çünkü aynı haklara sahip topluluklar ancak birlikte bir karar alabilmekte ya da kendilerini yönetme noktasında daha fazla katkı sağlayabilmektedir. Eşitlik kısaca sürekli artış gösteren bilinçlenme ile doğru orantılı olarak ortaya çıkan olgu olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda eşit oy kullanma ve siyasi partilere üye olmak gibi geleneksel yollarla yönetime katılımın olması durumunda toplumsal eşitliğe de katkı yapılmış olur.

Yönetimi denetleme işlevi; Demokrat toplumların en önemli özelliklerinden biri bireyin yönetime katılması ve katılma yoluyla da yönetimi denetleme mekanizması oluşturmasıdır. Bireyin karar alma süreçlerine erken katılımı yönetimde bireysel çıkarlarının geri planda kalması ve yönetsel boşlukların dolması sağlanmış olmaktadır.

Diğer bir beklenti bireyin haklarının korunmasıdır. Çünkü bireyin katılım imkânı genişledikçe kişi kendiyile ilgili daha çok bilgi edebilmektedir. Dolayısıyla haklarını bilen bir birey olarak daha çok bireysel haklarını koruyabilmektedir. Diğer yandan yönetime katılım bireysel haklarını koruması imkânı da elde etmiş olacaktır.

Bütünleşme; bireyin yönetim sistemiyle kendini özdeşleştirilmesi, kaynaşması demektir. Bu bağlamda bireyin yönetime katılımı, kişinin sistemle daha fazla kaynaşması ve özdeşleşmesini sağlamaktadır. Bu nedenle birey ve siyasal sistem bütünleşmiş olur. Bu noktada bütünleşme toplumsallaşmayı gerçekleştirmektedir.

Yönetimin meşru olma imkânı; Egemen gücün yani yöneten örgütün demokratik toplumlarda ortaya çıkması ve tutunması yönetimin meşru olup olmamasıyla ilgilidir. Yani mevcut yönetimin karar alıp uygulaması demokrat topluluklarda yasal zemin(hukuksallık) vazgeçilmez bir unsurdur. Bu bağlamda bireyin karar alma süreçlerine katıldığı, yani siyasal katılımı yüksek olan bir toplumda yönetimin kararlarının halka dayanması itibariyle meşruluk sağlayacaktır.

Ussal karar alma; Kamu sektöründe nitelikli ve etkili karar almak toplumun gelişimi ve daha iyi bir düzeye ulaşması bakımından son derece önemli bir unsurdur. Dolayısıyla bireyin yönetime katılması kendi çıkarları için daha rasyonel karar alacaktır. Bu nedenle siyasal katılım düzeyi yükseldikçe ussal karar alma katsayısı da artacaktır.

Son olarak etkin karar alma; Karar alma sürecine bireyin katılımı, alınan kararlar sonucunda etkinliğin artması beklenmektedir. Çünkü bireye uygulanacak olan kararın bizzat bu bireyler tarafından alınması, uygulanabilirliğini de kolaylaştıracaktır. Bu noktada çıktı olarak tabir edilen alınan kararların meydana getireceği etki ve fayda da daha fazla olacaktır. Diğer yandan kararların etkilerinin ve meydana getireceği olumlu-olumsuz etkilerinin öngörülmesini de kolaylaştıracaktır.

Siyasal katılımın aslında insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi vardır. Bu noktada çok geniş yer vermemekle beraber genel hatlarıyla katılımın dünyadaki geçmişine değinmekte fayda görüyoruz.

Siyasal katılım tarihine eğildiğimizde ilk örneklerini eski yunan şehir devletlerinde görmekteyiz. Dönemi yansıttığı düşünülen Homeros'un İlyada destanında savaşa dair kararları alan bir askeri kuruldan söz edilmektedir. Oddeyssa da ise soylular kurulu olarak tabir edilen bir kurulun mevcut olduğunu görmekteyiz. Bu tarih MÖ. IX yy'ine dayanmaktadır.

Diğer yandan Messenia'yı ele geçiren Spartalılarda benzer bir gelişme ortaya çıkmıştır. Spartalılarda yönetimi elinde bulunduran iki kralın yanında bir de halk kurulu yer almıştır. Bu kurul sunulan kararları değiştirme yetkisine sahip olmasa da kararları onaylama ya da reddetme hakkına sahipti.

Eski yunanda en gelişmiş yönetim örneklerine Atina da rastlanmaktadır. Bu dönemde yargıyı elinde bulunduran Arkhonlar vardı ve seçimleri her yıl yenilenmekteydi. MÖ. Yedinci yy'de sayıları dokuz'a yükselen Arkhonlar Atina Demokrasisinin temelini oluşturmaktadır. Bu gelişmelerden sonra yeni düzende tüm yurttaşların katıldığı Ekklesia ve tüm yurttaşların adçekmesine katıldıkları Heliaia oluşumları meydana gelmiştir. Yine Atina kabilelerinin yüzer üye ile oluşturdukları Dört yüzler Meclisi yönetime katılmanın bariz örnekleridir. Bu meclis Ekklesia'nin gündemini oluşturmasının yanında bazı yönetim işlerini yerine getirmekteydi. MÖ. 510 da meydana gelen Kleisthenes darbesiyle birlikte kabile örgütlenmesi yerini mahalle örgütlenmesine bırakmıştır. Her mahalleden 50 üyenin katılımı ile Beş yüzler Meclisi oluşturulmuştur. Meclisin başkanı her yıl yapılan seçimle değişmekteydi. Beş yüzler konseyi olarak da bilinen yürütme kurulu 500 kişiden oluşan 10 kabile ve 139 yerel

birimi temsili öngörüyordu(Uygun, 2011: 26). Dolayısıyla burada demokratik bir durumun söz konusu olduğunu görmek mümkündür. Arkhonlar bu meclise karşı sorumludurlar. Bu demokratik altın çağ denebilecek dönem Atina da Perikles Döneminde meydana gelmiş fakat Peloponnesos sonucu da bu çağ kapanmıştır.

Eski Yunanda ilk bilinçli savunmayı Herodot'a borçluyuz. Heredots'a göre, halk kendini yönetmelidir. En büyük erdem ise hak eşitliğinin sağlanmasıdır. Eflatun (MÖ. 427-347) demokrasiyi yoksulların yönetimi olarak tanımlamış ardından öğrencisi olan Aristoteles Atina Anayasasını derlemiş ve dolayısıyla bize bu örneği sunmuştur. Eski Yunan demokrasilerinde de ve yönetime katılımı üç önemli unsur göze çarpmaktadır.

Birincisi; demokrasi ve katılımı hak eşitliğinin büyük bir eşitsizlik üzerine temellenmesidir. Çünkü katılımı hakkı oldukça sınırlıydı yani yalnızca yurttaş sayılanlar katılımı hakkına sahipti. İkincisi; demokrasi ve katılımı sınırlı olmasının yanında yoğun bir şekilde gerçekleşmesidir. Yani herkes katılımı hakkına sahip değil ancak bu hakka sahip olanlar doğrudan katılabiliyorlar. Üçüncüsü; demokrasi, özgürlük olmadan katılımı olabildiği gerçeğidir. Nitekim bu dönemde yurttaşların kamu görevlerine katılımı zorunlu tutulmuş dolayısıyla bireye bir hak olarak değil ödev olarak emredilmiştir. Yani kişinin katılmama hakkı yoktur.

Antik çağda diğer bir katılımı örneği Roma'da karşımıza çıkmaktadır. MÖ 510 yılında krallığın yerine cumhuriyet kurulmuştur. İlk iki yy da soylu Patricia ile halk arasında büyük çekişme yaşansa da Plebler yani halk Pleb meclisini kurmayı başarmıştır. Bu meclis sayesinde yönetime katılma imkânı elde etmişlerdir.

Roma ve Yunan dışında katılımı gerçekleştiği diğer bir ülke Çin'dir. Ancak Çin deki katılımı daha çok zorunlu katılımı şeklinde gerçekleşmiştir. Çünkü Çin de kamu görevlerine girme zorunlu tutulmuştur.

Orta çağda yönetime katılımı yok denecek kadar az gerçekleşmiştir. Çünkü ortaçağ toplumu tarıma, toprak kulluğuna dayanan, kırsalda yaşayan bir toplumdur. Dolayısıyla katılımı imkânı veya bu ilgi pek ortaya çıkmamıştır. Ancak ortaçağın sonlarına doğru ticaretin canlanmasıyla önce kuzey İtalya da daha sonra feodal düzen içerisinde küçük adacıklar şeklinde özerk topluluklar oluşmuştur. Bu topluluklar ya tüm kentlilerin

katılımı ile ya da tüccar locasının katılımı ile yönetime katılımı gerçekleştiren nadir durumlar olmuştur.

Antik çağdan sonra ikinci önemli canlanma Machiavelli(1469-1527), Bodin (1530-1595) ve Hobbes'un öncülük ettiği akımlardır. Machiavelli tüm İtalya'nın birliğini sağlamaya çalışırken Bodin ise kurulmuş olan Fransa'nın dağılmasını önleme uğraşındaydı. Hobbs ise uyrukların güvenliğini sağlamak adına İngiltere krallığını güçlendirme peşindeydi. Bakıldığında ilk etapta bu düşünürlerin katılıma katkı yaptıklarını söylemek zor ancak dolaylı yönden katkı yaptıkları bir gerçektir. Nitekim katılımın olması için öncelikle bir devlet (yönetim) bir de halk olmak zorunda. Bu noktada bu üç siyaset bilimci de katılım için olması gereken yönetimi oluşturma güçlendirme ya da yıkılmasını engelleme uğraşını gütmüşlerdir. Dolayısıyla da katkı sağlamışlardır. Bu gelişmeleri takiben ilk devrim Magna Carta Libertatumdur. Bu gelişmeyle halk yönetime kafa tutmuş ve belli kısıtlamalar getirmiştir. Yine 4 Temmuz 1776 yılında Amerika'ya yerleşen İngiliz Kolonilerinin İngiliz yönetimine karşı yayınladıkları Bağımsızlık bildirgesi, katılım noktasında atılmış önemli bir adımdır. Devamında Amerika Anayasası olarak ortaya çıkan bu bildirge ikinci büyük devrim olmuştur. Üçüncü devrim ise 1789 Fransız İhtilali kabul edilmektedir. Nitekim ihtilalin 15. Maddesi toplumun kendisini yöneten yönetimden hesap sormanın hak olduğunu vurguluyordu. Bu bağlamda son devrim olarak kabul edilen 1917 Rus devrimidir. Bu devrim değerlerinden farklı olarak katılımcılığa sınıf bilincini getirmiştir. Örneğin Rus Anayasasında eski egemen bireylere oy hakkı tanınmazken devrim için savaşa katılan yabancılara oy hakkı tanınmıştır. Bütün bu gelişmelerin akabinde ortaya çıkan katılımcılık günümüz anlamında yerleşmesi ve çok daha kıymetlenmesi 2. Dünya savaşı sonrası olmuştur. Bu durumun nedeni ise eski imparatorluk anlayışından uzaklaşılması, bağımsızlığın verdiği özgürlüklerdir (Eroğul, 1999: 19).

1.8 SİYASAL KATILIM TÜRLERİ

Siyasal katılım türlerini Milbraithın çalışmasında yaptığı sınıflandırma biçimiyle ele alan çam, katılım türlerini aşağıda gösterilen şekilde açıklamıştır (Çam, 2011: 172,173).

1.8.1 Aktif-Pasif Katılım

Toplumda her birey olaylara aynı duyarlılıkta reaksiyon göstermemektedir. Dolayısıyla bazı bireyler katılım noktasında çok faal davranış sergilerken diğerleri ise pasif kalmayı ya da yalnızca kendisini ilgilendiren durumlarda aktif olabilmektedir.

Bu noktada siyasal katılım türlerine yönelik bir tabloyla konunun daha iyi anlatılması açısından faydalı olacaktır.

		Bireylerin Siyasal Sisteme Verdikleri	Bireylerin siyasal Sistemden Aldıkları
Aktif Katılma	Aletsel	Lider seçimi (oylama) Parti içi Faaliyetleri, para yardımında bulunma, gönüllü ise koşma, itaatsizlik	Mevki sağlama, haberleşme imkanları, hizmetler, menfaatler, menfaat çatışmasının çözümü, adalet.
	Açıklayıcı	Sadakat(bağlılık)bildirisi Gösteri, Protesto(oy ile), Siyasal tartışma, ikna etme	
Pasif Katılma		İtaat, rıza (muvafakat), Askere gitme, vergi ödeme, Kayıtsızlık	

(Kahraman, 2011: 55).

1.8.2 Açık-Gizli Katılım

Katılım her zaman açık bir şekilde yapılmayabilir. Nitekim katılım kamuoyu önünde gerçekleşebileceği gibi gizli da olabilmektedir. Örneğin bir kimsenin her hangi bir birimde alınan bir karar için el kaldırmak suretiyle fikrini topluluğun önünde ortaya koyması açık katılım, bireyin gizli oy ilkesi gereği oy kullanması ise gizli katılım olarak değerlendirilebilir.

1.8.3 Zorunlu-Bağımsız Katılma

Birey siyasal katılım noktasında herhangi bir otorite zorunluluğu olmadan gerçekleştirebilir. Ancak bazı durumlarda kişi siyasal katılımı mecburi gerçekleştirmektedir. Yasalar gereği vergi ödemek zorunlu bir siyasal katılımıdır.

Bağımsız katılım; kişinin kendi isteğiyle gerçekleştirdiği diğer kişi ve kurumların etkisinin olmadığı katılımıdır. Zorunlu katılım ise bireyin akraba bireyleri ya da çeşitli kurumların yönlendirmesi, zorlamasıyla siyasal faaliyette bulunmasıdır. Bu noktada Huntington zorunlu katılımın katılım olup olmamasının tartışılması gerektiğini vurgulamıştır. Yine bu konuya yönelik Çukurçayır zorunlu katılımın bir katılma olarak kabul edilmemesi gerektiğini savunmaktadır (Çukurçayır, 2000: 36). Eroğul, siyasal katılımın çoğu zaman zorunluluğa tabi tutulduğu ancak katılımın demokrasinin bir ön şartı olması itibarıyla zorunlulukla bağdaşmadığını ifade etmektedir. Bu durumun sadece Türkiye de olmadığını örnekler vererek açıklamaya çalışmaktadır. Örnek olarak Avusturya anayasasının 60. Maddesine göre, federal başkanın seçimi için yapılan seçimlerde oy kullanmak mecburidir. Türkiye de ise bu durumun 1980 sonrası ortaya çıktığı ve giderek daha da sertleştiğini ifade etmektedir.

1.8.4 Sürekli-Süreksiz Katılma

Siyasal katılım, oy kullanma da olduğu gibi sürekli bir durum teşkil etmediğine karşın herhangi bir siyasal partiye üyelik ve ya herhangi bir siyasi partide görev almak sürekli siyasal katılım olarak gerçekleşmektedir.

1.8.5 Siyasal Sisteme Veren-Alan Katılım

Seçimlerde oy kullanmak sisteme katkı sunarken, mevcut sistemden bir şeyler talep etmek ve elde etmek de sistemden alma anlamına gelmektedir. Yani bir bakıma birey ile sistem arasında bir alışveriş söz konusu olmaktadır.

1.8.6 Açıklayıcı-Araçsal Katılma

Bu ayrımın güç bir durum teşkil ettiği aşikârdır. Nitekim belirli bir kişi için belirli bir durumda siyasal katılım açıklayıcı olabilirken diğerleri için araçsal bir nitelik taşıyabilmektedir. Fakat araçsal siyasal katılma bir amaca yönelik araç olmak iken, amaç olarak siyasal katılım gerçekleştirmekte mümkündür. Örneğin bir amaç için bir kampanyaya katılarak araç olurken, seçimde oy vermek ise bir amaç olmaktadır.

1.8.7 Sözlü-Sözsüz Katılım

Bir platformda siyasal bir konuyu tartışmak veya dile getirmek sözlü katılım olurken bu sözlü durumu bir mektup veya yazılı bir metin haline getirmek sözsüz katılmayı oluşturmaktadır.

1.8.8 Sosyal-Sosyal Olamayan Katılım

Siyasal katılım toplumun diğer üyeleri ile birlikte ya da bir grup niteliği taşıdığı noktada sosyal katılım gerçekleşmektedir. Bireyin yalnız başına olan faaliyetleri ise bireysel katılım olarak nitelendirilmektedir. Örneğin bir kuruma bir kişinin mektup yazması bireysel, aynı kişinin bir mitinge katılması sosyal katılım olmaktadır. Burada asıl olan yoğunluktur.

Bu ayrımları daha iyi anlamak için Milbrath'ın yoğunluk bağlamında yaptığı tabloya yer vermekte yarar vardır.

Gözlemci Eylemler	<ul style="list-style-type: none"> • Siyasal uyarılara açık olmak • Oy kullanmak • Tartışmalara girmek • Başkalarını belirli bir yönde oy kullanmaya yönelik ikna etmek • Rozet takmak
Aracı Eylemler	<ul style="list-style-type: none"> • Siyasal bir liderle ilişki kurmak • Bir partiye aday ve ya adaya parasal yardım yapmak • Siyasal bir mitinge katılmak
Siyasal Mücadeleye Yönelik Eylemler	<ul style="list-style-type: none"> • Seçim kampanyasında çalışmak • Faal parti üyeliği yapmak • Strateji tayin toplantılarına katılmak • Siyasal fonlar toplamaya çalışmak • Siyasal bir mevki için aday olmak siyasal bir mevki sahibi olmak

(Çam, 1999: 172,174).

Erdiç çalışmasında ziyaretçilerin siyasal katılım noktasında düşük bir düzeye sahip olduğunu ele aldığı örneklem üzerinden değerlendirmektedir. Bu örnekleme göre bireyin politikacılarla bağlantı kurma, herhangi bir partiye yardım etme, parti mitingine katılma gibi eylemlerde bulunanlarının sayısının çok az olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla bu bireylerin Milbrahtın sınıflandırmasında ancak gözlemci eylemler kısmında yer alabileceğini ifade etmektedir(Erdiç, 2016: 95).

1.9 SİYASAL KATILIMI ENGELLEYEN FAKTÖRLER

Siyasal katılımı engelleyen etmenler ya da katılımın düşük gerçekleşmesine sebep olan etkenlere bakıldığında ilk olarak yabancılaşma ve anomiden söz etmek gerekir. Yabancılaşma en bariz anlamıyla bireyin siyasal sistemden kopması demektir. Bu noktada siyasal sistem birey için anlamsızdır. Bireyin gerçek ihtiyaçlarını

karşılayamadığı gibi bireyin kendisini gerçekleştirmesini de engeller. Bu durum bireyin kontrolü dâhilinde olabilirken bireyin bilinci dışında da ortaya çıkabilmektedir.

Vatandaşın karar alma süreçlerine katılmayıp sadece temsili demokrasi anlayışının olduğu toplumlarda birey siyasete, siyasal sisteme yabancılaşmaktadır. Çünkü bu anlayışta vatandaş seçimden seçime sadece oy kullanmak suretiyle yönetime katılır. Dolayısıyla birey alınan kararların kendinden bağımsız, yalnızca politikacıların istekleri doğrultusunda alındığını düşünür (Nacak, 2014: 198).

Siyasal yabancılaşma birkaç türden oluşan bir olgudur. Bu bağlamda siyasal yabancılaşma türlerine yer vermek gerekir (Ergil, 1980: 112,114).

Siyasal Güçsüzlük; Kişinin kendi çabasıyla siyasal sistemi ne ölçüde etkileyebileceğine olan inançtır. Dolayısıyla bireyin siyasal sonuçları etkileme durumuna inancı düştükçe siyasal güçsüzlük şeklinde bir yabancılaşma meydana gelecektir. Yani birey bu durumda yönetime katılma taraftarı olmamaktadır.

Güvensizlik; Bireyin yönetimde ve ya siyasi kişilerin sistematik olarak mevcut siyasi kural ve gelenekleri çiğnediği duygusudur. Bu noktada kişi yasadışı davranışlara eğilim gösterebilmektedir.

Anlamsızlık; Siyasi olaylar, sistemin işleyişi ve siyasal olaylar sonucunda meydana gelecek durumları kestirmekten uzak olan kişilerin taşıdığı bir duygudur. Çünkü birey siyasal olayların rastlantısal olduğuna inanmaktadır.

Tecrit; Birey siyasetteki ve ya yönetimdeki kişilerin orta seviye bir zekâ ve yetenek düzeyinde olduğunu düşünerek, bu insanlara tabi olmanın kendisinin sıradanlaşmasına neden olacağı duygusu ya da eğiliminde olma halidir (Ergil, 1980: 112,114). Siyasal yabancılaşma yukarıda kısaca bahsettiğimiz şekillerde ortaya çıkar ve siyasal katılımın gerçekleşmesini olumsuz etkilemektedir.

Anomi ise genel bir değer, inanç ve istikamet yokluğu ya da karışıklığını ifade etmektedir. Olaylar üzerinde etkili olma umudu yoktur. Yani etkenlik duygusunun tersi söz konusu ancak bu kadarıyla sınırlı değildir (Baykal, 1970: 102,103).

Anomi durumunun ortaya ıması siyasal sistemle alakalıdır. Toplumsal kriz ve ani toplumsal refahın yükselmesi ve gelişmelerin hızlı olmasına ayak uyduramayan bireylerin intihar etme durumları buna bağlanabilir. Yani kişi kendini yetersiz ya da sistemin dışında hisseder ve siyasal katılımı bulma eylemi olmaz (Dilber, 2013: 7).

1.10 SİYASAL KATILIMIN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN GEREKLİ KOŞULLAR- -ORTAM

Siyasal katılımın gerçekleşmesi için olması elzem olan şartlar söz konusudur. Öncelikle bir devletin olması ve bağımsız olması gerekmektedir. Halkın eğitilmiş olması ve can güvenliğine sahip olması, gerekli şartları sağlayacak bir tüzel çerçevenin varlığı, düşünsel bir ortam ve halkın ile yönetim arasında bağ oluşturacak iletişim ağının olması gibi unsurların var olması gerekmektedir. Bu şartlar ne kadar güçlü olursa siyasal katılım da bunlara paralel olarak daha yüksek gerçekleşecektir(Kurtbaş, 2015: 44).

Siyasal katılım için gerekli koşulları siyasal katılımın yapı taşları olarak niteleyen Destan ise;

- 1- Kişisel Özellikleri; fiziki ruhsal özellikleri, alışkanlıkları, davranışları, algılama, kavrama, etkilenme ve tepki gösterme seviyeleridir.
- 2- Kişisel nitelikleri; eğitim ve kültür seviyeleri, meslekleri, etik değerleri, iletişim becerileri ve hobiler.
- 3- Toplumsal özellikler; toplumdaki yerleri, sistemde buldukları pozisyon, sahip oldukları sınıf, din, mezhep, etnik köken vs.
- 4- Toplumsal nitelikler; meydana gelen toplumsal olaylara karşı gösterdikleri duyarlılık ve tepki gücü, katılımı bulma biçimleri ve türleri(Destan, 2003: 72).

Siyasal katılımın gerçekleşmesi yalnız başına gerçekleşebilecek bir eylem değildir. Dolayısıyla katılımın olması ya da katılımı bahsetmek için öncelikle katılım koşulları diyebileceğimiz unsurların var olması ve ortamın uygun olması gerekmektedir. Bu bağlamda katılımın koşullarını Eroğul'a göre daha ayrıntılı olarak ele alacağız.

1.10.1 Bağımsızlık

Bireyin ya da bir halkın yabancı bir gücün boyunduruğu altında yaşaması o milletin ya da bireyin hürriyetine sahip olmamasını göstermektedir. Yani kendi yazgısını tayin etme imkânına sahip değildir. Dolayısıyla kendi kaderini belirleyemeyen bir milletin katılım eyleminde bulunması beklenemez. Nitekim bu durumda birey bağımlı olduğu güç tarafından idare edilmektedir.

Bağımsızlığa ilişkin ilk emareler Amerika Birleşik Devletlerinin bağımsızlık devriminin bir ürünü olarak görülmektedir. Bu noktadan sonra hızlanmış ve diğer devletlerin Anayasalarında ve insan hakları bağımsızlık bildirgesinde yer almıştır. Türkiye de ise 1924,1961 ve 1982 Anayasalarında yer almıştır. Yani ulusun bağımsızlığı birinci temel şarttır (Eroğul, 1999: 47,48).

1.10.2 Can güvenliği

Bireyin bulunduğu toplulukta can güvenliğine sahip olmasını ifade etmektedir. Çünkü can derdinde olan birey ya da halk kendini idare etme noktasına varamaz. Dolayısıyla bireyin can güvenliğinin olması katılım eyleminin gerçekleşmesinin olmazsa olmazı olarak kabul edilmektedir. Tüm dünya da olduğu gibi insanlar böyle bir durumda genellikle kendilerini üstün olan bir güce teslim etmektedirler. Örneğin Türkiye’de 1978 yılından sonra oluşan kargaşa ve can güvenliği endişesi 1980 darbesini bir kurtuluş yolu olarak kabul etmiştir (Eroğul, 1999: 55,56).

1.10.3 İnsanlaşma

İnsanlaşmadan kasıt; bireyin belli bir eğitim süzgecinden geçmesi ve toplumsallaşmasıdır. Birey dünyaya geldiği gibi bırakılırsa ya vahşi bir insan olur ya da ölüp yok olacaktır. Dolayısıyla eğitim ve toplumsallaşma noktasında belirli bir seviyeye ulaşmak yine katılım için elzemedir. Bundan dolayı insan hakları evrensel bildirgesi, ilköğretim hakkını en temel haklar arasında saymaktadır (mad.26). Bu noktada Aksoy eğitim öğretimin hürriyetin ön şartı olduğuna vurgu yapmaktadır (Eroğul, 1999: 57,58).

1.10.4 Tüzel Çerçeve

Katılımın diğer önemli bir koşulu ise tüzel bir çerçevenin olmasıdır. Yani resmi olarak katılım hakkının tanımlanması, düzenlenmesi ve yasal bir zemine kavuşturulmasıdır. Bu doğrultuda insan hakları evrensel bildirgesinin 21. Maddesinde; “her şahıs doğrudan doğruya veya serbestçe seçilmiş temsilciler vasıtasıyla memleketinin kamu yönetimine katılma hakkına haizdir”. Şeklinde tüzel olarak düzenlenmiştir. Türkiye de ise tüzel olarak katılım hakkının düzenlenmesi 1976 Anayasasıyla olmuştur. Bu tarihten sonraki Anayasalarda iyi-kötü bir tüzel çerçeve mevcut olmuştur. Örneğin 1961 Anayasası en geniş katılım çerçevesini sunmuştur (Eroğul, 1999: 59).

1.10.5 Düşünsel Ortam

Yukarıda saydığımız koşulların hepsi var olmasına rağmen yine de katılımın gerçekleşmemesi mümkündür. Çünkü katılım yasal çerçeve gerektirdiği kadar düşünsel bir ortam da gerektirir. Yani bir toplumda katılım hakkı otoriteye saygısızlık, değmeme, boş bir çaba olarak görülüyorsa diğer şartlar var olmasına rağmen katılım gerçekleşmez. Dolayısıyla düşünsel bir alt yapının olması elzemdir (Eroğul, 1999: 63,64).

1.10.6 İletişim

Katılımın son koşulu olarak sayacağımız iletişim unsuru da oldukça önemlidir. Bu noktada İletişim; bireyin devlet ya da otoriteden ve alınan kararlardan haber alabilmesi fikrini iletecek yetkinliğe sahip olmasını ifade etmektedir. İletişim yoksunluğu toplumda katılım davranışını da imkânsız hale getiren bir unsur olmaktadır. Türkiye’de 1961 anayasasının 26. Maddesinde güvence altına alınan iletişim hakkı 1971 den sonra güvencesi kaldırılmış 1982 de ise bazı nedenlerden ötürü yönetilenlerin haber alma hakkının kısıtlanabileceğini hüküm altına almıştır (Eroğul, 1999: 73,74).

Siyasal katılımın meydana gelmesi için yukarıda açıkladığımız koşulların olması gerekmektedir. Ancak söz konusu ortamın olması tek başına katılım için yeterli değildir. Çünkü siyasal katılımı etkileyen fazlaca unsur söz konusudur. Özellikle bireysel anlamda katılım ele alındığında bireyi etkileyen etmenler, katılım yolları ve katılım

düzeyi önemlidir. Dolayısıyla çalışmamızın ikinci bölümünde siyasal katılım daha derinlemesine ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SİYASAL KATILIMIN BİLEŞENLERİ

Çalışmamızın ikinci bölümünde siyasal katılımın etkileyen unsurlar ve siyasal katılımın temel bileşenleri olarak katılım etkinliklerine yer verilecektir. Diğer yandan katılım düzeyleri ele alınacaktır. Bu konuların ele alınması çalışmamızın ampirik bölümünde verilerin değerlendirilmesi ve siyasal katılım konusunun daha iyi anlaşılması açısından önemlidir. Siyasal katılımı etkileyen unsurlara yer vererek katılımın hangi süreç ve nelerden etkilendiğini ortaya koyarak katılımın daha derin anlamıyla kavramamızı kolaylaştıracaktır. Katılma düzeyleri çalışmamızda katılımın derecesini belirtirken(ampirik kısımda) temel dayanak noktamız olurken katılım türleri ise siyasal katılmayı açıklayıcı unsurlar olarak işlev görecektir.

2.1 SİYASAL KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Siyasal katılımı etkileyen çok fazla faktör söz konusudur. Bunlar bireysel, ulusal ya da uluslararası da olabilir. Bu etkenler katımlı artırır, azaltır, hızlandırır, yavaşlatır şeklinde etkisini göstermektedir (Armağan, 2002: 102).

Bireyin siyasetle olan ilişkisi ve pratiklerini ortaya koyması çeşitli etkenlere bağlıdır. Bu noktada bireyin siyasal katılımını etkileyen unsurlar sadece bireysel olmayacağı gibi yalnızca çevresel etkenlerden de ibaret değildir. Bu etkenler bireyin toplumsal statüsü ve toplumsal yapısıyla yakından ilgilidir. Bu unsurlar; gelir, cinsiyet, eğitim, etkenlik duygusu, amaç ve hedeflerin yanı sıra siyasal yarışma atmosferi ve sınırlamalarıdır. Diğer yandan birey nezdinde Psikolojik olarak değerlendirilebilen faktörlerde mevcuttur. Bunlar Etkenlik, yurttaşlık duygusu ve sosyal girişkenlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Öz, 1996: 29).

Bir siyasal eylemin ortaya çıkabilmesi için belli başlı etkenlerin varlığını zorunlu kılar. Bu bağlamda siyasal eylemin ortaya çıkması üç koşula bağlıdır. Bunlardan ilki kişinin

sahip olduğu bilgi birikim ve olayları değerlendirebilme yeteneğidir. Yani bireyin bilgi birikimi ve bu doğrultuda kendini yeterli gormesi, sosyal ilişkilerinin gelişmiş olması onu katılım yönünde sevk edecektir. İkincisi bireyin katılımında bulunabilmesi için bir saik gereklidir. Yani yasa ve politikalar bireyi katılıma sevk edebileceği gibi bireyi uzaklaştırabilmesi de mümkündür. Bu saik her zaman siyasi olarak bireye dokunmayabilir. Örneğin alınan bir karar kişinin maddi olarak zarara girmesine neden olabilir. Dolayısıyla birey bu saikle siyasal katılımında bulunabilir. Üçüncüsü ise; siyasal katılım için fırsat ortamı olmazsa olmazlar arasındadır. Çünkü katılımında bulunma uğruna hayatından olan, düzeni bozulan kişi katılmayı tercih etmeyecektir. Dolayısıyla böyle bir fırsat ortamı söz konusu olmalıdır (Kalaycıoğlu, 2013: 3).

2.1.1 Psikolojik Faktörler

2.1.1.1 Etkenlik Duygusu

Etkenlik; katılımcıların ortaya koyduğu eylemin amacına ulaşma olasılığıdır. Örnek olarak bir yasanın kaldırılması için yapılan eylem sonucunda yasa kaldırılmışsa o eylem etken demektir. Buna ilaveten etkenliğin seçilen eylem türüyle ciddi bir ilişkisi olduğunu, nitekim bireyler eylemin etken olması için en uygun katılma biçimini seçmeye çalışırlar (Eroğul, 1999: 195).

Etkenlik vatandaşın mevcut siyasal düzeni etkileyebileceğine olan inancı olarak tanımlayan Alkan, bu inanç devletin bireyin taleplerine açık olduğu ve değiştirilmesi ya da etkilemesinin mümkün olduğuna inanmasıdır. Dolayısıyla etkenlik duygusu siyasal katılım noktasında oldukça önemlidir (Alkan, 1979: 40).

Etkenlik duygusunu Baykal'a göre açıklayan Çukurçayır; etkenlik bireyin kendisinin güçlü olduğu anlayışından ileri gelmektedir. Öte yandan siyasal katılım için en önemli değişkendir. Siyasal etkenlik ve siyasal katılım arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Yani her iki olguda birbirinin artışını sağlamaktadır. Ancak etkenlik mevcut toplumun siyasal kültürüyle yakından ilgilidir. Nitekim katılımın kısıtlı olduğu bir toplumdaki etkenlik derecesi, siyasal katılımı benimsemiş bir topluma göre çok daha düşük seviyede kalacağı olası bir durumdur (Çukurçayır, 2000: 69,70).

Çevresini etkileyebileceğini düşünen kimseler sosyal hayatta olduğu gibi siyasal yaşamda da etkili olması beklenir. Etkenlik duygusu olarak kabul edilen bu yaklaşıma Almond ve Verba'nın açıklamasına değinen Turan; etkenlik duygusu ikiye ayrılır siyasal etkenlik ve idari etkenlik. Bu bağlamda kararları etkileyebileceğine inanan kimseler siyasal etkenlik, devlet kurumlarında işleri yürütebileceklerini ve haklarını bu çerçevede elde edeceklerine inanlar ise idari etkenlik duygusuna sahip kişiler olarak nitelenmektedir. Bu noktada siyasal ve idari etkenlik duygusu yüksek olan bireyler siyasal katılımı daha yüksek düzeyde gerçekleştirir(Turan, 1997: 87).

Siyasal etkenlik duygusu; bireyin yaşadığı siyasal sistem ortamı içerisinde sitemden bir şeyler alıp vermesine olan inancıdır. Nitekim sistemi etkileyeceğini düşünmeyen birey boş yere siyasal katılımı bulunup durmayacaktır. Hatta bireyin girişimleri karşısında siyasal sistem bazen bireye yaptırımlar bile uygulayabilir. Dolayısıyla birey bu şartlarda geri planda duracaktır. Bu bağlamda siyasal sistemi etkileyebileceğine inanan bireyler siyasal katılımı bulunurlar. Diğer yandan siyasal etkenlik siyasal ilgi ve bilginin de bir dürtüsü olarak görülebilir (Kalaycıoğlu, 1983: 39).

2.1.1.2 Yurttaşlık Duygusu

Kişinin etkili olup olmamasını düşünmeksizin siyasal sürece katılmasıdır. Yurttaşlık duygusunun her kesimde etkisini göstermesinin yanı sıra yüksek eğitim ve sosyo-ekonomik statüleri yüksek olanların yurttaşlık duygusunu daha ileri düzeyde yaşamaktadır (Çukurçayır, 2000: 70).

2.1.1.3 Sosyal Girişkenlik

Etkenlik duygusuna benzer şekilde siyasal katılımı belirgin rol oynayan diğer bir psikolojik etken de sosyal girişkenlik duygusudur. Yani kimi insanların diğerlerine kıyasla örgütlenme, girişimcilik gibi yeteneklerinin daha ileri olmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla bu bireylerden siyasal katılım noktasında da daha çok faaliyet gösterecekleri kabul edilmektedir (İlter, 1997: 87).

Gerekli niteliklere sahip ve bu niteliklerin kişiye verdiği toplumdaki rahatlık duygusudur. Dolayısıyla bu bireyler siyasal katılım için gerekli bireysel şartları taşıdığından siyasal katılımın gerçekleşmesi için hazır bir alt yapıya da sahip olurlar (Çukurçayır, 2000: 71).

2.1.2 Sosyo-Ekonomik Faktörler

Sosyo-ekonomik etkenler siyasal katılımın meydana gelmesinde ve katılım derecesinin artmasını S. Huntington'un açıklamaları çerçevesinde saptayan Esat bu faktörleri altı noktada toplamaktadır (Çam, 2011: 205,206).

- ❖ Sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesiyle eğitim ve gelir seviyeleri de yükselecektir. Eğitim ve geliri yüksek olan bireyler ise etkinlik noktasında daha ileri bir aşamada olacaklar. Dolayısıyla katılımları da yüksek olacaktır.
- ❖ Sosyo-ekonomik gelişme sosyal örgütlerin sayı olarak artmasını sağlarken, söz konusu olan örgütlere de daha fazla kişinin girmesini sağlayarak katılımı artırıcı bir etki yapmaktadır.
- ❖ Ekonomik ve sosyal modernleşmenin etkisiyle mevcut sosyal örgüt yapısı bozulmakta yeni fırsat yapılar ortaya çıkmakta ve yeni gruplar durumlarını korumak için katılım girişiminde bulunurlar.
- ❖ Ekonomik gelişme vatandaşın yanı sıra hükümetin işlev ve genişlemesini etkilemektedir. Bu bakımdan hükümet artık daha çok grubu etkilemeye başlamakta ve karşılık olarak gruplarda reaksiyon göstererek kararları etkilemeye çalışacaklardır.
- ❖ Sosyal ve ekonomik iyileşme genellikle ulusal bazda ele alınmaktadır. Ulus devlet ise modernleşmenin bir aracı niteliğini taşımaktadır. Vatandaş kavramı da ulus devlete bağlılık ifade eden bir kavram olması itibariyle toplu bir siyasal katılım ortamı oluşturmaktadır.

Esat'ın ortaya koyduğu tablo daha çok ekonomik gelişmenin sonucunda meydana gelen durumlar olarak gözükmektedir. Dolayısıyla konunun detaylandırılması için sosyo ekonomik etkenleri daha fazla ele alma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Sosyo ekonomik gelişmeler ile katılım üzerine Kahraman Maraş'ta yapılan bir açıklamaya göre, 1950-1957 yılları arasında halkın sosyo-ekonomik açıdan gelişmesine rağmen bu artış siyasal katılıma yansımamıştır. Ancak 1960 ten sonra kentleşme ve kentlerdeki işçi sayısının artmasıyla birlikte soyo-ekonomik gelişmelere paralel olarak siyasal katılım da artış göstermiştir (Alkan, 2008: 214).

2.1.2.1 Eğitim

Eğitim siyasal katılmayı arttırıcı etkisi noktasında yapılan araştırmalar sonucunda siyasal katılımı arttırdığı gözlenmiştir. Eğitimin artmasıyla siyasal ilgi artarken, siyasi durumları değerlendirmek kolaylaşır ve siyasal bilinçlenme sağlanmış olmaktadır. (Çam, 2011: 171).

Baykal yaptığı çalışma da siyasal davranış ile eğitim arasında belirgin bir bağ olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin siyasal katılımı daha yüksek oranda gerçekleştirdiğini ve eğitim siyaset ilişkisinin daha önemli olan boyutunun siyasal katılımın niteliğini de ortaya koymasındır diyen Baykal eğitimin siyasetten arındırılması mümkün olmadığını, toplumdaki sosyalizasyonun büyük kısmının eğitim yoluyla gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır (Baykal, 1970: 52-53).

Eroğul'a göre eğitim ve siyasal katılma arasında inkâr edilemez büyük oranda bir bağ söz konudur. Eğitimsiz olanların ancak dar anlamda siyasal haklarını kullanabileceği, eğitilmiş olanlarınsa tüm siyasal haklarını kullanabileceğine değinerek durumu şu örnekle açıklamaktadır. Okur-yazar olmayan bir kimse için dilekçe hakkının sadece kâğıt üzerinde bir hak olduğunu söylemektedir. Diğer yandan Türkiye'deki eğitim siyaset ilişkisine yönelik milletvekilli için asgari eğitimin yetersiz olduğunu da vurgulamaktadır (Eroğul, 1999: 112,113).

Alkan'a göre, eğitim (okul) siyasal toplumsallaşma dolayısıyla da siyasal katılma üzerinde oldukça önemlidir. Okulların siyasal toplumsallaşmasının Balkan savaşlarından sonra ortaya çıktığını buna örnek olarak 1870 Sedan savaşı sonucunda Bismarkın; "Zaferi kazanan Alman ilkokulu öğretmenleridir" sözünü göstermektedir. Dahası bu durum üzerine Türk öğretmenlerin bu anlamda yeteri siyasal toplumsallaşmayı sağlamadığı düşüncesi ortaya çıkmıştır (Alkan, 1979: 179,180).

Bireyin siyasete katılması bağlamında eğitim çok önemli bir değişkendir. Çünkü eğitim, bireyin siyasal katılım için gerekli altyapıyı hazırladığı gibi diğer çevresel değişkenlerin etkisinin minimize edilmesini sağlar. Diğer yandan kişinin bilinçli bir katılımcı olmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda özlü bir şekilde ifade edecek olursak;

- Eğitim düzeyi artması ile birlikte yönetime katılma vatandaşlık görevi haline dönüşür.
- Eğitimli birey çevresini değiştirme yetisini kazanmaktadır.
- Eğitim bireye para kazandırdığı gibi sosyal statü de kazandırır.
- Eğitimli kişi çevresiyle iletişimi daha güçlü ve daha çok çevresiyle iletişim kurabilmektedir.
- Son olarak eğitim bir kitlenin grup içinde davranma alışkanlığı olmaktadır.

Dolayısıyla da eğitimin bireye kazandırdığı bu önemli özelliklerin, kişinin yönetilenden ziyade yöneten pozisyonunda olmasının daha muhtemel kılmaktadır (Çukurçayır, 2000: 83,84).

2.1.2.2 Gelir

Bireyin yaşam standartlarını ortaya koyan göstergelerden biri olarak gelir yükseldikçe bireyin toplumdaki sosyal çevresi ve siyasal katılım alanları da artmaktadır. Bu bağlamda gelir düzeyi yüksek kişiler siyasette daha faal olarak katılırlar. Diğer yandan yüksek gelirli kimseler toplum içerisinde etkili olacağından toplumu yönetme, dönüştürme noktasında daha faal rol alırlar. Dolayısıyla buda onların toplumda geliri düşük düzeyde olan vatandaşlara göre siyasal katılım oranlarını yükseltmektedir. (Bahadır, Sarışahin, 2016: 44).

Siyasal katılma gelir arasında süre gelen bir ilişki söz konusudur. 1937 yılında H. Tingsten; insanların geliri oranında siyasal katılımları artmaktadır. Fakat belli bir seviyeden sonra bu artış hızının azaldığını söylemektedir. Diğer yandan bu söylemine Amerika'da yapılmış olan bir çalışmayı örnek göstermektedir. Bu çalışmaya göre gelir yükseldikçe oy verme oranlarının da arttığını ortaya koymuştur (Baykal, 1970: 63,65).

Gelir-siyasal katılma arasındaki ilişkiye çalışmasında yer veren Çukurçayır'a göre; köyde yaşayanların seçimlerde oy verme oranları (gelir bakımından düşük) kentlerde yaşayan gelir düzeyi yüksek olanlara oranla daha fazla katılım olmaktadır. Ancak bu durumun nedeni yüksek gelirlilerin daha üst katılma şekilleriyle katılımı sağlamalarıdır. Yani burada oy verme yalnızca durumu açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Özetle daha fazla kaynağa sahip olanların daha yüksek derecede katılım gerçekleştirdiği gerçektir (Çukurçayır, 2000: 88-89).

Erzurum seçmeni üzerine yapılmış olan çalışmada geliri 0-750 TL ile 750-1500 TL olan vatandaşlar arasında yapılan değerlendirme sonucunda geliri yüksek olanların diğerlerine oranla siyasal aktivitelerde daha çok bulunduğunu ortaya koymuştur (Topbaş, 2009: 312).

2.1.2.3 Kentleşme

Siyasal davranışın ortaya konması bakımından insanların yerleşim yeri önemli bir diğer etkidir. Bu bağlamda Kentte yaşayan bireylerin, köyde (Kırsalda) yaşayan bireylere oranla siyasal katılımları daha yüksektir. Bu farklılığın nedeni sadece köyün yerleşimden kaynaklanan imkan olarak karşımıza çıkan boyutundan ibaret değildir. Dahası kentte yaşayan bireyler daha fazla tahrik olma ve siyasal katılma bilincine sahip olma ihtiyacının geliştirdiği bilinç düzeyi ile de alakalıdır (Baykal, 1970: 66-69).

Kentleşme Siyasal katılma bağlamında Eroğul ise; genel tespiti kabul ederken Türkiye de bu durumun şaşırtıcı bir şekilde tersi yönde gerçekleştiğini söylemektedir. Türkiye de yapılan çalışmalar ve seçim sonuçları Türkiye'nin gelişmemiş olan bölgeleri olarak doğu ve güney doğu bölgeleri olmasına rağmen mevcut durumun aksine siyasal katılma bu bölgelerde daha yüksek düzeydedir. Fakat bu durumun nedeni olarak da Özbudun'un yaptığı güdümlü katılma etkeni olduğunu ifade etmektedir (Eroğul, 1999: 119-120).

Kentleşme ile birlikte insanların sosyo-ekonomik özellikleri dolayısıyla sosyal ilişkilerde buna göre şekillenmektedir. Bu bağlamda kentleşmeden ziyade kentlileşme kavramından söz etmek gerekmektedir. İki kavramın iç içe olması ayrılmaz bir bütün olduğunu göstermektedir. Kentlileşen toplum yoğunlaşma, yoğun iletişim ve toplumsal etkileşimin fazla olması itibarıyla bireylerin siyasal katılımı için hem uygun zemin

hazırlamakta hem de sevk etmektedir. Ancak kentlileşme kentleşmeye oranla daha zor ve zaman gerektiren bir olgudur (Çukurçayır, 2000: 81).

2.1.2.4 Meslek

Meslek ile siyasal katılmanın ilişkili olduğunu söylemekle beraber bu ilişkinin net bir şekilde ortaya konmasından kaçınılmalıdır. Nitekim mesleklerin çok fazla çeşitlenmesi gelir gibi nicel ve bireyin hayatında sınırlı olması yani koparılıp atılabilmesi, değiştirilebilir olmasından kaynaklanmaktadır. Bu noktada araştırmacılar mesleğin prestij derecesine göre etkili olabileceğini söylemektedir. Yani prestiji yüksek olan mesleklerin daha yüksek düzeyde katılma göstereceğini söylemektedir. Diğer yandan kişinin meslek gereği maruz kaldığı bazı davranışlar kişinin karakterini etkileyebilmektedir. Dolayısıyla da siyasal katılma noktasındaki davranışını da etkileyebilmektedir (Baykal, 1970: 45,46).

Geleneksel demokrasi anlayışına sahip ülkelerde genellikle Asker'in sivile bağımlı olduğunu ifade eden Eroğul bu durum Türkiye'de aksi yöndedir diye ifade etmektedir. Türkiye de asker her zaman sivillerin üzerinde bir rol'e sahip olmuştur. Bu durumun nedeni Türkiye'nin tarihsel geçmişiyle alakalıdır. Nitekim Türklerin toplumsal temellerinin özellikle geçimsel ve toplumsal anlamda savaşlar içinde yaşamış bir millettir. Dolayısıyla Türkiye de böyle bir tablo ortaya çıkmaktadır (Eroğul, 1999: 124,125).

Meslek; bireyin toplum içerisindeki sosyal statüsünü belirlemektedir. Sosyal statüsü yüksek bireyler, yönetime daha fazla katılma imkânı bulabilmektedir. Dolayısıyla meslek itibariyle iyi bir yere sahip olanların siyasal katılımı yüksek düzeyde gerçekleşmektedir (Çukurçayır, 2000: 84).

Meslek statüsü yüksek olan kişilerin yüksek eğitime de sahip oldukları muhtemeldir. Dahası bu kişiler genellikle kentte yetişmiş “dar ve özel” bir ortama sahiptirler. Bu mekânın ise sahip olduğu haberleşme ve ilişkiler ağı bireyin hükümet ve bürokrasisinin en üst düzeylerde yer alanlarla aynı zevk ve duygulara sahip olacağından onlarla bağlantı kurmaları meslek statüsü düşük olanlara göre kolaylaşmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983: 31).

2.1.2.5 Cinsiyet ve Yaş

Cinsiyet-siyasal katılma üzerine kabaca üç genel yaklaşım söz konusudur. Birincisi; kadının toplum içerisindeki sosyo-ekonomik statü eksikliğinden dolayı siyasal katılma noktasında eksik kaldığı yaklaşımıdır. İkincisi; kadınların birincisine bağlı olarak, sosyo-ekonomik statüden yoksun kalması, kadının kitle iletişim araçlarına ulaşamaması siyasal bilgi, siyasal ilgiden de mahrum kalması ve dolayısıyla da siyasal katılmaya çok ta dahil olamamasıdır. Son olarak toplumun kadından beklentisidir. Yani kadın için aile işleri gibi bir sınır çizilmesi kadının siyasal katılım noktasında ikinci planda kalmasına neden olmaktadır.

Yapılan çalışmaların sonucunda kadının erkeğe göre siyasal katılımın düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedenini Lanen'e göre açıklamayı uygun bulan Baykal, kadının rolü hakkında toplumdaki kanı onların siyasal davranışlarındaki farklılığına neden olmaktadır. Yani siyaset erkek işidir kanısıdır. Fakat bu durumun kadınlar tarafından doğrudan benimsendiği için değil, aslında bu inancın kadınları siyasal katılmaya sevk edecek toplumsal baskıdan uzaklaştırdığı için ortaya çıkmaktadır. Diğer önemli bir sebep ise kadınların erkeklere oranla daha muhafazakar olduğu tespitidir. Bu durum kadınların aşırı sol ve sol partilerden uzaklaşmalarını, muhafazakar partilere bağımlı olmaları şeklinde karşımıza çıkar (Baykal, 1970: 64,65).

Eroğul; Dünya genelinde siyasal katılım cinsiyet ilişkisi çok belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim hangi inanç ve gelenekte olursa olsun siyasal katılım konusunda, erkekler kadınlara göre ön plandadır. Buna ilaveten İslam inancıyla yoğrulmuş ülkelerde bu durum daha da belirgindir. (Eroğul, 1999: 107,108).

Siyasal katılım incelendiğinde siyasal toplumsallaşmanın ön ayağı olduğunu görmekteyiz. Yani birey ne kadar siyasal katılım faaliyetinde bulunuyorsa, o derece de toplumsallaşmış olmaktadır. Bu bağlamında Alkan yaptığı çalışmada; cinsiyet unsurunun toplumsallaşma hususunda biyolojik nedenlerden ötürü meydana gelen bir durum olmadığını, 100 den fazla kültür üzerinden yapılan araştırmalar bu sonucu göstermiştir. Ancak toplumda kadın ve erkeğe atfedilen tutum ve farklılık kız çocuklarının erkeklere oranla toplumsallaşma noktasında geri planda olduğunu göstermiştir (Alkan, 1979: 124).

Afacan Konya yöresi üzerine yaptığı çalışmasının sonucunda cinsiyet faktörünün kimi yazarlara göre batı toplumunda ortadan kalktığını söylemek doğrudur. Ancak Türk toplumunda bu farklılık devam etmektedir. Dolayısıyla çalışmanın da gösterdiği gibi Türk toplumunda kadın erkeğe göre siyasi bilgi, siyasete ilgi ve siyasete katılım noktasında geri planda kalmaktadır (Afacan, 1999: 266).

Diğer bir etkende bireyin yaşıdır. Çünkü bireyin siyasal eğilim ve girişimlerinin ortaya çıkabilmesi için belli bir yaşa gelmesi gerekmektedir. Diğer yandan eğilimlerinin oturması da zamanla olmaktadır. Bu bağlamda Çukurçayır çalışmasında bu durumu üç noktada açıklamaktadır.

- Gençler geleneksel biçimdeki siyasal katılma yöntemlerine fazla itibar etmezken geleneksel yapıları eleştiren ideolojilere itibarları daha fazla olmaktadır.
- Yaşlı insanlarda farklı fikirlerden etkilenebilirliği azalmaktadır. Çünkü kişinin belli bir yaştan sonra siyasal tercihleri oturmaktadır. Dolayısıyla yaş ilerledikçe siyasal katılma artar. Yani mevcut görüşü istikametinde katılım artış gösterir.
- Bireyin yaşının diğer değişken olarak sosyo-ekonomik faktörler üzerinde de etkisinin olması itibarıyla doğrudan siyasal katılma etkisinin olabileceği gibi dolaylı da gerçekleşebilmektedir (Çukurçayır, 2000: 76).

Eroğul, Yaş etkeni analizini gençlerin siyasete katılımı perspektifinden değerlendirmektedir. Dünya da kabul gören eğilim doğrultusunda gençlerin siyasetle ilgilenmesi gerektiğini bunun için yasal düzenlemelerin doğru yapılmasını savunmaktadır. Nitekim Türkiye de genç nüfusun yoğunluğunu ifade ederken 1924 Anayasasında seçilme yaşının 18 olmasına rağmen 1982 Anayasasında 21 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla burada bir geri gidişin söz konusu olduğunu dile getirmektedir. Bu noktada yapılacak düzenlemenin rüşt yaşı(18) ile seçmen yaşını aynı tutulmasını ön görmektedir (Eroğul, 1999: 115-117).

Yaşla orantılı olarak siyasal katılım artış yönünde ilerlemektedir. Bu bağlamda gençlerin siyasal katılımlarının çok yüksek olduğu varsayılmış ancak doğrulanmamıştır. Diğer yandan gençler uç siyasal eğilimlere sahip olurken, yaşlıların merkezden yana tavır gösterdikleri görülmektedir.

Cinsiyet noktasında genel tespit kadınların erkeklere oranla siyasal katılımları oldukça düşüktür. Bu durum karşısında eğitim arttıkça kadınlarda katılım yönünde artış meydana gelmektedir(Çam, 2011: 170).

Cinsiyet ve siyasal katılım konusunda kimi yaklaşımlar biyolojik kuramlar çerçevesinden olmaktadırken diğerleri de sosyal kuramlar çerçevesinde meydana gelmektedir. Kadın ve erkeğin siyasal katılımındaki farklılığının altında yatan nedenlere bakıldığında bu kuramların hiç biri tek başına bu farklılığı açıklayamamaktadır. Çünkü bu yaklaşımların hepsi bütünü birer parçasıdır. Dolayısıyla bu yaklaşımların oluşturduğu bütünlük ancak bu durumu açıklayabilmektedir (Ersoy, 2009: 108).

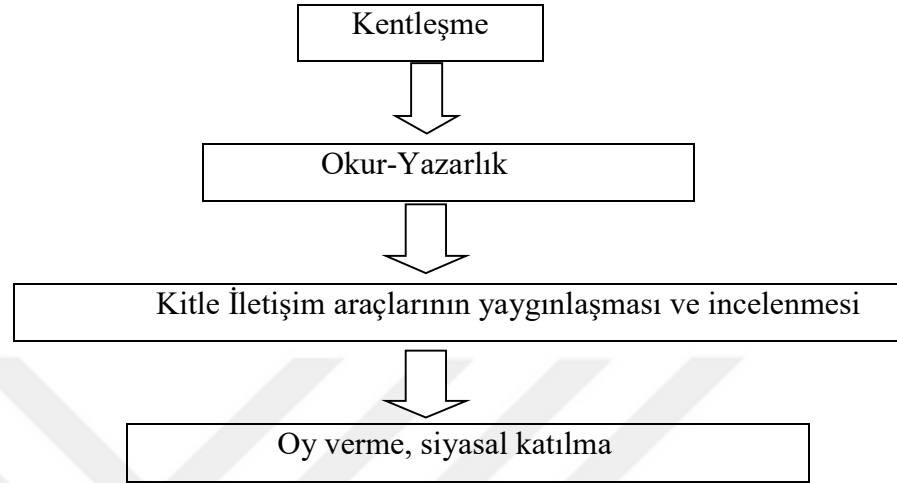
Cinsiyet ve yaş değişkenleri noktasında, Konya yöresi üzerine yapılmış ampirik bir çalışmanın vardığı sonuçlara göre cinsiyet siyasal katılım(oy kullanma, Siyasal tercihini belirtme veya partiye üye) konusunda kadınların erkeklere oranla daha az oranda katılımında bulduklarıdır. Yine yaş değişkeni hususunda ise yaşın eğrisel bir ilişki taşıdığını ortaya koymaktadır. Yani birey yaşlandıkça belli bir yaşa kadar artış söz konusu özellikle 60 yaştan sonra katılım durumu azalmaktadır(Afacan, 1994: 85,86).

Tuik'ten alınan verilere göre 1935 yılından bu yana kadın erkek temsil durumuna bakıldığında ilk başlarda %4.6 iken çok partili hayata geçildiği yılda %0.61 oranında olmuştur daha sonra bu düşük oran 2002 yılına kadar devam etmiştir. 2002 yılında tekrar % 4 civarı olurken 2007 seçimlerinde %100 bir artış göstermiştir. Ancak yine de kadınların katılımının düşük olduğu bir gerçektir (Kuzu, 2015: 109).

2.1.2.6 Kitle İletişim Araçları

Kent yaşamı eğitimin yanı sıra kitle iletişim araçları imkânı bakımından oldukça elverişli bir mekândır. Kentte birey hem kitle iletişim araçlarına ulaşmak bakımından çok zorluk çekmezken kırsal mekânlara göre daha fazla kitle iletişim araçlarına maruz kalmaktadır. Bu bağlamda kitle iletişim araçlarına daha fazla maruz kalan ve ya daha kolay kentte ve dünyadaki gelişmeleri takip etme imkânı doğduğundan siyasal faaliyetlere olan ilgisi artmaktadır. Sonuç olarak kitle iletişim araçları bir nevi güdüleme görevi görmekte ve siyasal katılımı artırıcı etki yapmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983: 33).

Kitle iletişim araçları siyasal katılım arasındaki ilişkinin daha net ortaya konması bakımından Larner'in bu noktadaki teorisine bir tabloyla yer vermek faydalı olacaktır.

Larner katılımı etkileyen unsurları şekildeki gibi sıralayarak en çok katılımı etkileyen unsurun kitle iletişim araçları olduğunu vurgulamaktadır (Kahraman, 2011: 57).

Kitle iletişim bağlamında internet çok etkili bir araçtır. İnternet demokrasi ve siyasal iletişim dolayısıyla siyasal katılım üzerinde oldukça etkilidir. Bu önemli araç iki şekilde demokrasi ve siyasal katılıma katkı yapmaktadır. İnternet siyasal katılım düzeyini artırmaktadır. Özellikle haberlerde sürekli siyasilere yer verilmesi, onlarla iletişim imkanı sağlaması bakımından böyle bir nitelik taşımaktadır (Karaçor, 2009: 125).

Siyasette elektronik demokrasi olarak ortaya çıkan bir kavram söz konusu olmaya başlamıştır. Bu noktada artık birey siyasetle, yönetimle internet sayesinde daha fazla kontak kurabilmektedir. Yani vatandaş ile devlet karşılıklı olarak bir buluşma imkanı bulurken, vatandaş taleplerini iletme imkanı, yöneticiler ise eğilimleri ve talepleri daha kolay tespit edebilmektedir (Eroğlu, 2006: 196).

Kitle iletişim araçlarından internet özellikle sosyal medyanın ciddi bir politik güce ve politik katılıma sahip olduğu bir gerçektir. Nitekim insanlar sosyal medya sayesinde politikacılarla çok rahat bağlantı kurabilmektedir. Politikacılar ise halkın isteklerini daha az bürokrasi ve kolaylıkta ulaşabilmektedir. Bu duruma veri olabilecek liderleri takip etme sayısına bakıldığında daha net bir şekilde anlaşılmaktadır(Ertemiz, 2012: 2).

Barack Obama ABD başkanı; 11.560.030

Hugo Chavez Venezuela devlet başkanı; 2.368.101

Abdullah Gül Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı; 1.042.275

Recep Tayyip Erdoğan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı 651.496

(2011)

Bugün facebook en büyük sosyal ağlardan biri. Çoğu kullanıcı; aktivist, politik ve sosyal gruplara katılır. Bu yolla toplum ve politika hakkındaki duygu ve düşüncelerini belirtme fırsatı elde ederler (Ravanoğlu, 2017: 149).

2.1.3 Siyasal Faktörler

Siyasal katılım ve siyasal değişkenleri iki grupta incelemek mümkündür. Birincisi, sistemin yapısı bağlamında, ikincisi ise sistemin işleyişi noktasında değerlendirmek doğru olacaktır.

Bilindiği üzere her siyasal sistem bir kurallar bütünü olarak varlığını sürdürmektedir. Bu bakımdan kimi sistemler daha demokratik faaliyetlerin cereyan etmesine uygunken diğerleri daha katı ve oldukça kısıtlayıcı olabilmektedir. Bu bağlamda oy verme, seçme seçilme yaşı, okur-yazar olmak veya belirli bir eğitim seviyesini gerektirmektedir. Bu noktada örnekleri çoğaltmak mümkündür. Diğer yandan sistemin örgütlemeye ilişkin düzenlemeleridir. Bu durum bazı demokratik olan sistemlerde daha kolay olurken diğerlerinde zordur. Örneğin örgütlerin izne bağlı olarak kurulması ya da hiçbir merciden izin almaksızın kurulması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Diğer bir örnek seçimlerin çok turlu olmasıdır. İlk turda ortaya çıkan katılım oranına göre sonraki turlardaki katılım düzeyinin düştüğü görülmektedir. Son olarak özel bir durum teşkil etmeksizin yerel seçimlerin genel seçimler kadar ilgi çekmemesidir. Bu durumlar siyasal sistemin katılım açısından önemini ortaya koymaktadır.

İkinci değerlendirme noktamız siyasal sistemin işleyişiyle ilgilidir. Bu noktada baktığımızda partiler arası rekabette karşımıza çıkmaktadır. Yani partiler arası rekabetin yüksek olduğu dönemlerde bireylerin siyasete olan ilgilerinin arttığı beklenmektedir.

Fakat bu her zaman doğru olmayabilir. Diğer bir gösterge partileşmeye ideolojik yaklaşmak ve pragmatik yaklaşıma hususunda karşımıza çıkmaktadır. Siyasal anlamda ideolojik güdü üzerinden partileşenlerde sayıca az ancak yoğunluk olarak yüksek bir katılım olduğu görülmektedir. Ancak pragmatik partileşmeye önem veren kesimde sayı olarak fazla yoğunlaşma söz konusu olmamaktadır. Diğer bir faktör parti lideridir. Birey için kimi toplumlarda parti programı soyut bir kavramdan ibaretken, siyasal liderin cezbedici olması bireyleri katılım yönünde etkilemektedir. Son olarak siyasal sistemin toplumun isteklerine olan duyarlılığı, bireylerin katılımını etkileyebilmektedir. Çünkü birey etkin olduğunu bir bakıma doğrulamış olmaktadır. Dolayısıyla katılımı olan inancı ve bağlılığı arttırmaktadır (İlter, 1986: 88,89).

2.2 SİYASAL KATILIM ETKİNLİKLERİ

Siyasal katılım etkinlikleri, siyasal katılımı gerçekleştirmenin çeşitli yollarıdır. Birey bu kanalları kullanarak siyasal katılımı bulur. Bu kanallar oy kullanmak, seçimler, politikacılarla bağlantı kurma, legal örgütlere üye olmak, Siyasal Partiler ve Baskı Grubu olarak ele alınmıştır. Söz konusu katılım yollarının legal olarak ele alınması özellikle dikkat edilmiştir.

2.2.1 Oy Kullanma

Siyasal katılımı söz edilince akıllarda ilk canlanan faaliyet oy kullanmak olarak görülmektedir. Hatta bazı bireyler için oy kullanmak tek katılım biçimini oluşturmaktadır. Siyasal demokrasilerin bir ürünü olan oy kullanma faaliyeti zaman zaman demokratik olmayan topluluklarda da ortaya çıkabilmektedir. Ancak taşıdıkları anlam itibarıyla çok farklıdır. Demokrasilerde bu faaliyet yöneticileri belirleme ve bir katılım yolu olarak anlam kazanırken, anti demokratik toplumlarda ise meşruluk aracıdır. Yani iktidarın meşru olması ve onaylama aracı görevini görmektedir. Bu bağlamda demokratik toplum olarak nitelenen bazı toplumlardaki yasalarla zorunlu oy kullanma durumu doğru bir tutum teşkil etmemektedir.(İlter, 1987, :37,41)

1982 anayasasının 87. Maddesinde vatandaşa oy kullanma hakkı tanınmıştır. Mevcut Anayasada oy verme işleminin genel oy açık sayım ve döküm esasına uygun ve yargı denetim ve gözetimi altında yapılması kararlaştırılmıştır. (Eroğul, 1999, :202).

Oy vermek çeşitli Saiklerle gerçekleşen bir durumdur. Oy oranının yüksek olması tek başına siyasal katılım için zorunlu bir durum değilken yeterli bir etkinlik de değildir. Nitekim oy oranı yüksek olan bir seçimde bile bu katılımın politikaya yeterli ya da hiç etkisi olmayabilir (Tuncay, 1986: 165).

Kanaat önderliği, propaganda ya da bir siyasal örgütün basın yayın gibi seçim faaliyetlerini yürütmektir. Genellikle toplum içerisinde eğitim ve statüleri daha yüksek olan kişiler bu faaliyetleri yürütmektedir. Çünkü bu kişilerin toplumda etkili olmaları daha muhtemeldir (Yücekök, 1987: 29).

2.2.2 Seçimler

Eroğul'a göre seçimler, günümüzde oldukça yaygınlık kazanmış neredeyse her toplum bir şekilde seçim aracını kullanmaktadır. Fakat bu aracın niteliği toplumdan topluma yönetim biçimine göre değişmektedir. Tek parti yönetimi olan bir ülkede seçim iktidarı meşrulaştırma anlamı taşıırken demokratik ülkelerde ise yönetilenlerin yöneticilerini seçme ve devlet yönetimine katılma olarak ortaya çıkmaktadır. Demokratik değerlere sahip ve ya demokratik değerler edinmek isteyen bir toplum ikinci seçeneği yeğlemektedir. Seçimler düzene meşruluk kazandırırken bireyin siyasal toplumsallaşmasını ve siyasi partilerin kendilerini gözden geçirmelerine olanak sağlamaktadır (Eroğul, 1999: 203).

2.2.3 Politikacılarla Bağlantı Kurma

Düşük statüde ki bireyler politikacılarla genellikle mektup yoluyla iletişim kurabilmektedir. Çünkü bağlantı ancak bu şekilde mümkün olabilmektedir. Bu durumun aksine statüsü yüksek olan bireylerin politikacılarla ve idarecilerle iletişim kurmaları çok daha kolay olmaktadır (Yücekök, 1987: 30).

2.2.4 Örgütlere Üye Olma

Kalaycıoğlu çalışmasında örgütü çevre ile sürekli etkileşim halinde olan bir sistem olarak görmektedir. Bu bağlamda bireyin bir örgüte üye olması onu üç biçimde etkileyecektir.

- ❖ Kişinin bir örgüte üye olması onun maruz kalacağı, öğreneceği ve hakkında fikir sahibi olacağı çoğu şeyi belirleyecektir.
- ❖ Birey diğer örgüt üyelerine özendiği ve hayranlık beslediği ölçüde onlara benzemeye çalışacaktır.
- ❖ Son olarak örgüte karışan birey örgüt üyeleri gibi davranmadığında kendisinin atılacağını ve ya yalnız kalacağını düşüncesine kapılarak mensubu olduğu örgütün etkisini hissedecektir.

Bu doğrultuda düşünüldüğünde örgüt üyeliği bireyin çeşitli faaliyetlere zorlanmasına neden olmaktadır. (Kalaycıoğlu, 1983: 35).

Demokratik koşulların hâkim olduğu bir toplumda kişinin bir örgüte üye olmak suretiyle siyasal katılımı gerçekleştirmesidir. Bu durum kişinin kendisi ve örgütün çıkarlarını kavraması sonucu oluşan bir durumdur (Yücekök, 1987: 30).

2.2.5 Siyasal Partiler

Siyasi parti geçmişi 19.yy kadar dayandırılabilir. İlk olarak ABD de ortaya çıkan siyasi partiler 20. Yy dan itibaren ise demokratik sistemlerin ana unsuru haline gelmiştir. Siyasi parti; iktidarı ele geçirmek amacıyla hareket eden meşru bir örgütlenme biçimidir. Zaten siyasi partiler dışında siyasal iktidarı ele geçirmeyi amaç edinmek mümkün değildir. Yani meşru bir dayanağı yoktur. Dolayısıyla iktidarı hedeflemek yalnızca siyasal partilere özgü bir durumdur. Siyasal partiler özellikle muhalefet partileri hükümetin eylem ve politikalarını yakından takip edip açıklarını eleştirmek ve çözüm önerileri sunmak bakımından denetleyici bir rol üstlenmiş olurlar. Diğer yandan halkın meşru bir şekilde siyasal iktidarı etkilemek ve yönetime kendini tercihini yansıtma alanı oluşturmaktadır. Dolayısıyla siyasi parti demokratik yapının vazgeçilmez unsuru olarak görülmektedir(Öztekin, 2001: 73).

Birden fazla siyasi parti tanımlaması mevcut olmasına karşın La Palambora ve Weiner'in siyasi parti tanımlaması açıklığı, genellenebilirliği ve siyasi araştırmalarda sağladığı kolaylık açısından diğerlerinden ayrı bir öneme sahiptir. Bu tanıma göre siyasi partinin 4 ölçütü söz konusudur. Birincisi; siyasi partinin var olması mevcut yöneticilerin yönetimde buldukları zaman diliminden uzun bir süre olmalıdır. İkincisi; siyasi partinin bölge bazında belirli bir örgütlenmesi olmalı ve bu örgütlenme siyasi partiyle düzenli çalışmayı sürdürmelidir. Üçüncüsü; parti yönetiminde bulunanlar yalnızca iktidarı etkilemekle uğraşmayıp kendi başlarına ya da başka liderlerle de iş birliği yaparak siyasi iktidarı hedeflemelidirler. Son olarak gerek seçim gerekse başka yollarla mutlaka halk desteğini ilke edinmiş olmak durumundalar (Çam, 2011: 417).

2.2.6 Baskı Grubu

Baskı grubu ya da çıkar grubu olarak anılmakta olan bu toplumsal dinamik; iktidarı ele geçirmeden iktidarın faaliyetlerini ve meclisin alacağı kararları etkileme amacını güden organize gruplardır. Baskı grupları arzu ettikleri hedeflerine ulaşmaları için çeşitli faaliyetlerde bulunurlar. Kendilerinin haklı olduğunu ileri sürerler. Yani iktidarı ikna etmeye çalışırlar. Özellikle seçim dönemlerinde seçimi bir ikna aracı olarak kullanırlar. Hükümetin beğenilmeyen politikaları belirlemesini ve uygulamasını engellemek için çeşitli yollar denemektedirler (Sakal, 1998: 216).

Baskı gruplarına yer vermemizin nedeni siyasal katılımı olan ilişkisinden ötürüdür. Nitekim siyasal katılım üzerine yapacağımız tespitlerin alt yapısı niteliğinde görmekteyiz. Dolayısıyla baskı grubu ve türlerini bilmek gerekmektedir.

Birincisi Anomik Baskı Grubudur. Bir olay ya da duruma anlık tepki olarak oluşan baskı grubu türüdür. Örneğin Pazar yerinde fiyatları yüksek bulan ahalinin toplu halde ilgili kurum önünde protesto etmek Anomik bir baskı türünü meydana getirir. İkincisi Doğal Baskı Grubu; Resmi ya da tüzel bir kimliği olmayan, toplumda kendiliğinden oluşan zaman zaman siyasal süreci etkilemeye dönük eylemlerde bulunan toplulukların meydana getirdiği baskı gruplarıdır. Genellikle kırsal alanlarda köy, semt, belde gibi yerlerde asfaltlama, kanalizasyon gibi işlerin yapılması için topluluk adına birkaç kişi

aracılığıyla otoriteden bu hizmetlere dönük taleplerinin iletilmesi ve yaptırılmasıdır. Üçüncü baskı gurubu türü Kuramsal baskı türüdür. Devlet kurumlarının birer baskı grubu gibi hareket etmesidir. Pratik olarak daha çok emeklilik, çalışma şartlarının iyileştirilmesi, ücret artırımını girişimleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Son olarak dernekleşmiş baskı grubu ise Belirli bir grubun istek ve amaçlarına hizmet etmek üzere kurulmuş gönüllü kuruluşlardır. Gönüllü dernekleşmiş kuruluşların diğerlerinden farkı, toplumda kendiliğinden oluşmamış olmasıdır. Yani örgütlenme bireyin inisiyatif göstermesiyle meydana gelmektedir. Diğer yandan tüm dernekler siyasal sistemi etkilemeye dönük değildir. Örneğin fakirlere yardım derneği gibi kuruluşlar yalnızca toplumsal olan bu durumu düzeltmeye yöneliktir (Turan, 1987: 45,46).

Baskı grubu hakkında temel bilgileri sunduktan sonra peki Türkiye de baskı gurupları nasıl bir yere sahiptir? Baskı gurupları işlevlerini yerine getirebilmekte midir? Bu sorulara konumuz açısından cevap vermek gerekir. Yani siyasal katılımın araştırıldığı bir toplumda katılım aracı niteliğindeki baskı grubun mahiyetini bilmek gerekmektedir. böylece çalışmamızın ampirik kısmında elde ettiğimiz verilerle değerlendirme imkanı bulacağız.

Türkiye de sivil toplum anlayışı 1980 darbesiyle dar alana sıkıştırılmıştır. Yaklaşık 3 yıl sonra sivil toplum devlet ilişkisi bağlamında devletin yerinin ne olduğu tartışması hemen hemen tüm akımlarda ortaya çıkmaya başladı. Bu tartışmalarının odak noktası doğu toplumlarında devletin baskıcı konumunun nedeni nedir? Şeklinde bir yaklaşımla Türkiye de ki devletin yeri sorgulanıyordu. Bu tartışmanın sonucu olarak doğu toplumlarında özelde Türkiye de bireyi devlete karşı kuruyacak bir mekanizmanın olmaması, yani sivil toplumun olmaması üzerinde uzlaşıldı. Bu noktadan hareketle 1983 sonrası Türkiye de bir sivil toplum hareketi hararetlenmiştir. Ancak gerek Osmanlı devletinden gelen devletçi gelenek ve bu bağlamda oluşan siyasal kültür yapısı ve anlayışı Sivil toplumun fazlaca etkili olmasına izin vermemektedir (Sarıbay, Kalaycıoğlu, 2000: 451).

2.2.7 Diğer Katılım Biçimleri

Siyasal katılım sonucu beklenen etki ve istenen durumun ortaya çıkmaması birey ya da toplulukların bu durumu düzeltme ya da en azından sonuca karşı olduklarını ortaya koymak için bazı olağan ya da olağan dışı faaliyetlere girişebilmektedirler. Bu faaliyetler planlı yani organize olabileceği gibi rastgele de meydana gelebilmektedir. Bu faaliyetler; bildiri dağıtmak, imza toplamak, protesto yürüyüşü düzenlemek şeklinde ortaya çıkmaktadır (Sönmez, 2004: 64).

Siyasal katılım biçimlerine çalışmasında yer veren Turan ise iki başlık altında toplamayı uygun görmüştür (İlter, 1987: 37,41).

2.2.7.1 Olağan Katılım Yolları

Vatandaşlar kendi ihtiyaç ve isteklerini karşılamak üzere bizzat siyasal sistemden çeşitli taleplerde bulunabilirler. Örneğin sosyal yardımlaşma kurumuna talebini bizzat iletmekle olabilmektedir. Diğer yandan topluluk olarak taleplerini içlerinden seçtikleri birkaç kişi aracılığıyla da gerçekleştirebilmektedirler. Bu noktada önemli olan ise memurlarla bağlantıyı kuracak, bu işi becereceklerine inandıkları kişileri seçiyor olmalarıdır. Vatandaş bunların yanı sıra herhangi bir gönüllü kuruluşa üye olma yoluyla da siyasal katılımı gerçekleştirebilmektedir. Katılım düzeyi olarak ileri derece görülen iki katılım şekli ise parti faaliyetlerine katılım ve herhangi bir partide aday olmaktır. Birey bu şekillerde ya da herhangi birini tercih ederek olağan olarak siyasal katılımı gerçekleştirebilmektedir. Dikkati çeken nokta ise katılım düzeyi yükseldikçe katılımdaki sayı düşmektedir (İlter, 1986: 37).

2.2.7.2 Olağandışı Katılım Yolları

Olağandışı katılım biçimi denildiğinde akla gelen bu katılım biçimlerinin yasa dışı olmasıdır. Ancak olağandışlılık, katılım biçiminin sözü edilen yer ve zamanda nadir kullanılmasını ifade etmektedir. Nitekim bir siyasal katılım biçimi hem yasal hem de olağandışı olabilmektedir. Bu bağlamda olağandışı kabul edilen bazı katılım biçimlerini şöyle sıralayabiliriz.

- ❖ Dilekçe yoluyla imza toplamak.
- ❖ Bir duruma ilişkin bildiri yayınlamak.
- ❖ Açık veya kapalı bir mekânda mitingler düzenlemek.
- ❖ Grevler düzenlemek.
- ❖ Yönetimin aldığı kararlara bilinçli olarak uymamak.

Bu katılım biçimleri dışında olağandışı fakat her sistemde yasalara aykırı olan kabul edilmeyen katılım biçimleri ise aşağıdaki biçimlerde karşımıza çıkmaktadır.

- ❖ Görevi ifa eden memur ya da görevlilere yönelik tehdit, saldırı.
- ❖ Ayaklanma ya da çete savaşılarını çıkarmak.
- ❖ İhtilal yapmak ve teşebbüste bulunmak.
- ❖ Katliamlara girişmek.

Sayılan katılım biçimlerini gerçekleştirenler haklı ya da haksız olsun kabulü mümkün olamaz. Çünkü bu davranışlar sistemi bozağı gibi bireyin özgürlüklerini de kısıtlamaktadır (İlter, 1987: 41).

2.3 Siyasal Katılım Düzeyleri

Her birey toplumsal yaşama az ya da çok katılımı gerçekleştirir. Aristo'nun zoon politik yaklaşımına göre de insan toplumsal (sosyal-siyasal) bir hayvandır. Bu bağlamda düşünüldüğünde insanın siyasal yaşama farklı şekillerde ve farklı düzeylerde katılımı kaçınılmaz gözükmetedir.

Siyasal katılım, alt, orta ve üst olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda alt düzeyde katılma; mitinglere izleyici vasfıyla katılmak, siyasi haber ve konuları takip etmek, ve siyasi tartışmalara girmek olarak belirlenebilir. Orta düzey katılım; alt kademeye göre daha faal eylemler gerektirir. Bu gruptakiler; seçim için finansman faaliyetlerine katılmak, basında siyasi yazılar yazmak, partinin yöneticileriyle kontak halinde olanlardır. Üst düzey katılanlar ise; aktif üye, seçimlerde aday olmak ve bu uğurda uğraş veren ön safta yer alanlardır (Güldiken, 1996: 33).

Ancak katılım düzeylerinin daha önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Bu noktada Milbrath, Verba ve Nie ve Baykal'ın yaptığı sınıflamalara yer vermek konuyu daha iyi açıklayacaktır.

2.3.1 Laster W. Milbrath'e Göre Katılım Düzeyleri

Milbrath siyasal katılım düzeylerini zorluk derecesine göre sınıflandırmaktadır. Bu düzeyleri zor, geçiş süreci, kolay olarak ele almaktadır. Ancak Milbrath bu düzeylerin zaman mekân ve şartlara göre farklılık gösterebileceğini de eklemektedir. Bu bağlamda Milbrath'ın yaptığı sınıflama tablo da gösterilmiştir.

❖ Kamusal bir görev ya da bir siyasal parti içinde görev sahibi olmak
❖ Bir görev için aday olmak
❖ Siyasal amaçlı para temin etmek
❖ Önemli bir parti toplantısına katılma
❖ Siyasal bir partide aktif üye olmak
❖ Zamanı siyasal bir kampanyada sarf etmek
❖ Bir miting ya da toplantıya katılmak
❖ Bir parti ya da odaya para yardımında bulunmak
❖ Bir parti rozeti taşımak ya da bunu arabasına yapıştırmak
❖ Bir kişiyi belirli bir yönde oy kullanması için çabalamak
❖ Bir siyasal tartışma başlatmak
❖ Oylamaya katılmak
❖ Kendini siyasal dürtülere karşı açık tutmak
❖ Hareketsiz- kayıtsızlar

(Akıncı, 2014: 40).

2.3.2 Verba ve Nie'e Göre Siyasal Katılım Düzeyleri

Verba ve Nie Amerika toplumu üzerine yaptıkları bir araştırmada siyasal katılım düzeyleri üzerine sınıflandırmasını yaparak bu düzeyleri sırasıyla aşağıdaki gibi belirlemişlerdir.

- a- Siyasal sürece hiç Katılmayanlar; bu kesim siyasete, siyasi faaliyetlere neredeyse hiç katılmazlar
- b- Salt oy Kullananlar; sadece seçim zamanlarında oy kullanma işleviyle yetinen, bunun dışında siyasi faaliyet içine girmeyenlerin oluşturduğu kümedir.
- c- Kişisel Sınırlı Katılımlar; oy kullanmaya ek olarak sorunlarına çözüm bulmak adına devlet memurluğunda bulunan gruptur.
- d- Topluluk Düzeyinde Katılımlar; bu grup mensupları daha çok öğretmen veya bir grup aracılığıyla katılımı gerçekleştirenleri kapsamaktadır.

Bu gruplar dışında kalan ise her türlü siyasi eylem ve faaliyette bulunan kimselerin oluşturduğu grup olarak belirlenmiştir (Akıncı, 2014: 41).

2.3.3 Robert Dahl'e Göre Siyasal Katılım Düzeyleri

Siyasal katılım düzeyleri ilgi, Önemseme, Bilgi ve Eylem olmak üzere dört safha da açıklamaktadır. Bireyin siyasete katılımı için öncelikle siyasete ilgi duymalıdır. Siyasete ilgi duyan kişi ise bilgi edinir ve bilgi sahibi olur. Sonraki aşamada birey bu konuya gerekli önemi gösterdiğinde birey eylemde bulunur ve siyasal katılım gerçekleşir.(<http://sozriko.blogspot.com.tr/2014/09/siyasal-katilm.html>).

2.3.4 Samuel Barnes ve Max Keasenin Tasnifi

Katılım düzeylerine ilişkin diğer bir sınıflandıra ise Samuel Barnes ve Max Keaseye aittir. Bu sınıflandırmaya göre birey temelde olağan ve olağandışı katılım düzeylerinde bulunur. Olağan siyasal katılım; mevcut siyasal mevzuatta kabul edilmiş ve seçim süreçlerinde ön görülmüş katılım durumlarıdır. Olağandışı siyasal katılım ise; siyasal

rejimin koyduğu kural ve düzene karşı çıkararak; toplu dilekçe, boykot, işgal ve grev gibi faaliyetlerde bulunmaktır (Akıncı, 2014: 42).

2.4 Siyasal Sistem ve Siyasal Katılım

Siyasal sistemi tanımlamadan önce sistemi tanımlamak gerekmektedir. Sistem kavramı oldukça farklı tanımlamalara sahiptir. Kısaca sistem; kendi aralarında ilişkili öğeler bütünü veya bir aradaki işlevler dizisi olarak tanımlanabilir. Yani sistem birbirini etkileyen ve bağlantılı olan parçaların bütünü niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla bir parçasında meydana gelen değişim diğer parçaları da etkileme gücüne sahiptir. Bu bağlamda Easton'a göre siyasal sistem "yetkeci yolla varlık ve değer dağıtımını işlevine sahip olmasıdır. Yani Easton'un tanımı üç unsurdan oluşmaktadır. Birincisi; siyasal sistem değer ve varlık dağıtır. İkincisi; dağıtımını yetkeci bir anlayışla yapmaktadır. Üçüncüsü ise bu otokrat anlayış tüm toplumu etkilemektedir. Easton'un tanımı incelendiğinde siyasal sistemin bir çevresi olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla siyasal sistem bu çevre içinde yer alan unsurları etkileme ve değiştirip dönüştürme gücüne sahiptir (Oktay, 1997: 15-16).

Beli bir siyasal sistem içerisinde yetişen ve yaşamını sürdüren elbette bu sistemden bağımsız yaşayamamaktadır. Yani birey sürekli olarak siyasal sistem tarafından etkilenmekte ve şekillenmektedir. Dolayısıyla siyasal sistemin yapısı ve barındırdığı değerler, işleyiş biçimi ve etkinliği siyasal katılım açısından son derece önem arz etmektedir. Çünkü siyasal sistem izin verdiği ölçüde birey siyasete katılma fırsatı bulmaktadır.

Siyasal sistem belli kurallar dizisini mecburi kılmaktadır. Bu durum yasalarla düzenlenmektedir. Yani siyasal sistem kimin oy kullanabileceğine, kimin seçilebileceğine sınır çizen bir çerçevedir. Onun için siyasal katılım siyasal sistemle bağlantılıdır (Güldiken, 1996, s.57).

2.4.1 Totaliter Siyasal Sistemlerde Katılım

Totalitarizm sağ düşünce de farklı bir anlam ifade ederken sol düşüncede farklı bir anlam ve durumu anlatmaktadır. Sağ düşüncede özellikle faşist düşüncelerde devlet olabildiğince yüceltilmektedir. Diğer yandan faşist düşüncede bu durumun teorisi yoktur. Teorinin olmadığını faşist liderlerin benim teorim benim eylemlerimdir. Şeklindeki ifadelerinden anlıyoruz.

Sol düşünce de ise devlet toplum bireylerinin çıkarlarını sömüren bir araç olduğu fikri hâkimdir. Bu noktada devletin yok edilmesi fikri söz konusu olmaktadır. Yine teori noktasında sosyal düşüncede totalitarizm Karl Marx'ın Bilimsel Sosyalizm Teorisine dayandırılmaktadır.

Ancak konumuzun açıklanması açısından iki düşüncenin ortak yanları yeterli gözükmemekte ve önemli olanı içermektedir.

- ❖ Her iki düşünce de hiç kimsenin karşı koyamayacağı resmi bir ideoloji vardır.
- ❖ Toplum hayatı tümüyle kontrol altındadır.
- ❖ Devlet-parti bütünleşmesi söz konusudur. Yani partili devlet yapısı vardır.
- ❖ Siyasal iktidar tekelleşmiş ve değiştirilmesi oldukça zordur.
- ❖ Siyasal lidere bağlılığı yüksek ve gerektiğinde topluma karşı her türlü şiddet ve müdahaleyi yapacak bir polis teşkilatı söz konusudur.
- ❖ Her iki durumda oluşan düşünceyi tek kalıba sokmak üzere ciddi bir propaganda yapılmaktadır
- ❖ Her alanda olduğu gibi ekonomide de merkezlilik esastır. Ekonomik politikalar merkezden belirlenir ve uygulanır (Öztekin, 2000: 236,237).

2.4.2 Çağdaş Çoğulcu ve Katılımcı Demokrasilerde Katılım

Çoğulcu ve katılımcı kavramlarından kasıt; herkesin, her düşüncenin kısıtlanmaksızın siyasal sisteme dahil edilmesidir. Bu sistemde düşünce ve özgürlüklerin yasaklanması düşünülemez. Dolayısıyla da toplumda büyük oranda denge ve eşitlik sağlanmaktadır (Öztekin, 2000: 238).

Çoğulcu demokrasi anlayışı; İktidarın halkın oy çokluğuyla başa gelmesiyle birlikte geriye kalan azınlık haklarının ve iradelerinin yok sayılmamasıdır. Yani seçimle başa gelen hükümet, yapacağı politika ve uygulamalarda kendisine oy veren çoğunluğun taleplerini dikkate aldığı gibi kendisine karşı muhalefet eden kesimin de çıkar ve iradeleri doğrultusunda hareket etmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu anlayışın gerekçesi ise bu şekilde davranan hükümet hem geriye kalan azınlığın haklarını koruyacak hem de iktidarın muhalefet tarafından denetlenmesi sağlanmış olacaktır. Bu nedenle de demokratik ortam korunmuş olmaktadır. Aksi takdirde çoğunluğun oyuyla başa gelen hükümet totaliterleşmeye mahkumdur (Batum, 2003: 17).

Demokratik ortamın aktörü halktır. Yani demokrasi halka aittir. Halk kendi iktidarındır. Lincoln Gettysburg'un ifadesiyle; "halka ait demek hükümetin halkın hükümeti olduğunu belirtmektir. Halk tarafından demek, yurttaşların siyasete katılıp temsilcilerini ve yöneticilerini denetlediğini belirtmektir (Lipson Leslie, 1984: 237).

Katılımcı demokrasi üç noktada özetlenebilir; birincisi katılan insan sayısını daha da arttırarak, olabildiğince fazla insanın katılımını sağlamaktadır. İkincisi siyasal kültürü dönüştürme yoluyla mevcut kitle dışında kalan insanların da sesini duyurmasını, yönetime katılımını sağlamaktır. Üçüncüsü, katılımcı demokrasi, mevcut sisteme karşı bir denge mekanizması oluşturmaktadır (America Vera-Zavala, 2006: 220).

Çok partili yani demokratik sayılan 6 ülkenin siyasetle ilgilenme oranlarına aşağıdaki tabloda yer vererek siyasete olan ilgi bakımından Türkiye'nin katılım hususundaki durumunu anlama veya fikir sahibi olmamızı sağlayacaktır.

Ülkeler	Bir parti ile kendini özdeşleştirme açısından nüfusun görünümü				Toplumsal örgütlere üyelik açısından nüfusun görünümü		
	Parti üyesi % %	Zayıf olarak özdeşleştirme %	Güçlü olarak özdeşleştirme %	Bağımsızlar %	Üye olmayanlar %	Politize olmamış örgütlere üyelik %	Politize olmuş örgütlere üyelik %
Avusturya	28	33	48	19	42	19	39
Hindistan	6	42	12	46	84	11	5
Japonya	4	16	55	29	28	59	13
Hollanda	12	48	25	26	44	32	24
ABD	4	44	34	22	39	30	31
Türkiye	4.8	-	-	-	89.3	10.7	

(Öz, 1992: 44)

Tablo da görüldüğü üzere politize olmuş örgütlere üyelik oranları oldukça çarpıcıdır. Örneğin ABD de %30 civarında seyreden bu durum Türkiye de %10 civarında seyretmektedir. Dolayısıyla Türkiye de katılım oy oranları dışında değerlendirildiğinde katılımın yüksek olduğu söylenemez. Bu noktada çalışmanın asıl bölümü yani ampirik veriler kısmında daha detaylı bu tez desteklenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.METODOLOJİ VE BULGULAR

Çalışmamızın 3. kısmında verileri değerlendirmeden önce Türkiye de bazı çalışma sonuçları ve Türkiye’de siyasal katılım alanına ilişkin bilgilere yer vermeyi gerekli görüyoruz. Türkiye’de siyasal katılım ve yapılan çalışma sonuçları mülakat sonucu elde ettiğimiz verileri karşılaştırma fırsatı sunacağı gibi verilerin açıklanması ve değerlendirilmesi açısından kolaylık sağlayacaktır. Bu noktada öncelikle tarihsel olarak Türkiye de siyasal katılımı ele alalım.

Türkiye’de siyasal katılım tarihini maalesef ancak 1808 e kadar götürebilmekteyiz 1808 de 2. Mahmut’un kabul ettiği Sened-i İttifak ile padişahın bir kısım yetkileri kısıtlandı. Ardından 1809 Gülhane Hattı Hümayun ilan edildi. Bu gelişmeyle uyruklara belli başlı haklar tanınmıştır. Bu önemli gelişmelerden sonra yerel yönetimler kurulmuş ve 1. Meşrutiyet ilan edilmiştir. 1878 yılında ilk Türk Parlamentosu kurulmuştur. Ancak 1878 yılından itibaren 2. Abdülhamit’in yönetimi ele almasıyla 30 yıllık bir ara verilmiş, bu sürenin ardından süreç yine devam etmiş, Osmanlı devleti yıkılana kadar 4 kez genel seçim yapılmış, parti ve sendikacılık hareketleri başlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti devletinde ilk örnek 1920’de 1. TBMM’nin kurulmasıdır. Bu süreci takiben 1924 Anayasası ilan edilmiş, 1934’da kadınlara seçme seçilme hakkı tanımıştır. İkinci sıçrama 1946’da demokrat partinin kurulmasıyla olmuş ve 1950’de demokrat partinin iktidar olmasıyla zirve yapmıştır. 1961 Anayasasıyla daha da önü açılan katılımın 1968 yılından itibaren gerilemiş 1982 Anayasasıyla da oldukça dar bir çerçeveye sıkıştırılmıştır (Eroğul, 1999: 19,33).

Türkiye’de siyasal demokrasiye geçilmesi demokrat partinin seçimi kazanması ile birlikte başlamıştır. Bu durum siyasal katılımın tıkanmasından bir çıkış olarak karşımıza çıkmaktadır seçim sonuçları incelendiğinde oy bazlı bir değerlendirme yapılacaksa, Türkiye bu noktada diğer siyasal demokrasiyi benimsemiş ülkelerle aynı seviyededir. Ancak katılımın yüksek olduğuna getirilen eleştiri uyarılmış oyların fazla olmasıdır. Ancak bu durum toplumun çağdaşlaşmasıyla git gide ortadan kalkmaktadır. Seçilme

şartları da incelendiğinde, Türkiye seçmeni tercihini özgürce yapmakta ve iktidarı belirlemektedir. Ancak Türkiye’de özellikle ihtilal ve muhtıra vakaları sonrası dönemlerde katılımın zor bir kısıka sokulduğunu söylemek gerekmektedir. Bu bağlamda 1950-2011 yılları arasındaki dönemin seçim sonuçlarına bakmak konu hakkında anlatılanları daha da netleştirecektir.

Yıllar	Oran
1950	89.3
1954	88.4
1957	77.6
1961	81.0
1965	71.3
1969	64.3
1973	66.8
1977	72.4
1983	92.3

(İlter, 1986: 75-77).

Yıllar	Oran
1987	93.28
1991	83.93
1995	85.20
1999	87.09
2002	79.10
2007	84.25
2011	83.16

(<http://www.yerelsecim.com/GenelSecimSonuclari.asp?SY=2011>).

Bu noktada Türkiye’de siyasal katılım üzerine yapılmış çalışmalarda siyasal katılıma yönelik algı ve siyasal katılım davranışına yönelik elde edilen tespitlere yer vererek söz konusu verileri değerlendirmek faydalı olacaktır. Birincisi Siyasal ilgi ve siyasal katılıma ilişkin sonuçları incelediğimizde Üniversite öğrencileri üzerine yapılmış bir çalışmada siyaset ve gündem hakkında ilgili misiniz diye

sorulduğunda öğrencilerin %78 evet cevabını verirken aynı çalışmada öğrencilere herhangi bir parti koluna üyelik veya bir STK'ya üye misiniz dendiğinde ise evet oranı %12 civarında olmuştur. Bu noktada siyasal ilginin var olduğunu ancak katılımın düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Gökçe, 2017: 303). Bu örneğe paralel olarak doktora düzeyinde yapılan bir çalışmada ise yine katılımcıların siyasal ilgileri orta düzey olarak ölçülmüştür (Topbaş, 2009: 212). Son olarak üniversite gençliği üzerine yapılmış bir çalışmada ise üniversite gençliğinin siyasi konuları oldukça fazla konuştukları, gençliğin siyasetle ilgilenmesi gerektiğini vurgulamaları ve dolayısıyla ortalama bir siyasal ilgi düzeylerinin mevcut olduğu sonucuna varılmıştır (Şahinbaş, 163: 20169).

Siyasal katılım çeşitli katılım araçlarıyla meydana gelen bir olgudur. Demokratik toplumlarda bu araçların en yaygın olanlarından biri Sivil Toplum Kuruluşlarıdır. Bu bağlamda Türkiye'de yürütülen bir çalışmada STK'nın gençler üzerindeki etkisi araştırılmış ve araştırma sonucunda Türkiye de STK'ya olan güvensizlik ve inançsızlık olduğunu belirterek katılımcıların %75'nin herhangi bir STK'ya üye olmadığını belirtmektedir (Şahin Bilal, 75: 2013).

Bireylerin siyasal katılım eğilimlerini anlamamıza yardımcı olan bir diğer unsur söz konusu toplumda politikacılara olan güven onların söylemlerinin inandırıcılığıdır. Bu noktada yapılan bir çalışmada insanların Türkiye'deki politikacıların söylemlerine pek güvenmediği görüşü tespit edilmiştir. Türkiye'de politikacıların kendilerine dolayısıyla söylemlerine; Az çok güvenilir diyen %53, kesinlikle güvenilir değil diyen %17, güvenilir değil diyen %14, fikri olmayanlar %10 civarında olmuştur. Dolayısıyla güvensizlik olduğu ortaya çıkmaktadır (Duran, 2005: 11). Siyasete aktif katılım olarak değerlendirilen gençlik kolları, kadın kolları ve siyasi derneklere gitme şeklinde bireyin aktif katılımı ölçülmeye çalışılan bir çalışmada katılımcıların %4,9 u bu örgütlenmelere gittiğini belirtirken katılmayanların oranı ise %95.1 olarak gerçekleşmiştir (Akın, 2009: 166). Bu noktaya kadar incelediğimiz çalışma bulguları, Türkiye de siyasal ilginin orta düzey de var olduğunu ancak siyasal katılımın bu düzeyin altında kaldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de siyasal ilgi mevcut ancak siyasal katılım düşüktür. Siyasal katılım çeşitli unsurlardan etkilenen bir olgudur. Bu unsurlar çalışmanın teorik kısmında sunulduğu gibi Sosyo-ekonomik faktörler şeklinde de

karşımıza çıkmaktadır. sosyo-ekonomik faktörlerin etkisi siyasal katılım noktasında yaptığımız literatür taramasından bazı çalışma sonuçları, bu faktörlerin etkili olduğunu savunurken bazı çalışmalarda ise sosyo-ekonomik faktörlerin katılıma etkisinin olmadığı şeklinde ikili bir ayrım ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda literatürde mevcut olan çalışmalardan bazı örneklerine baktığımızda; üniversite öğrencilerinin siyasal katılım davranışları üzerine yapılmış bir çalışmada; eğitimin siyasal katılımı arttırdığı sonucuna varılmıştır. Buna ilişkin veriler ise babaları ilkokul mezunu olan öğrencilerin yerel seçimlere katılım oranı %27.8 Ortaokul mezunu olanlar %50.6 lise mezunu olanlar %60.8, üniversite mezunu olanlar ise %64.2, olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla eğitim siyasal katılım arasında pozitif bir durumun söz konusu olduğu anlaşılmaktadır (Özyurt, 2010: 302).

Siyasal katılmayı etkileyen faktörler üzerine yapılan ampirik bir çalışmada ise; gelir, yaş ve cinsiyetin katılım konusunda azaltıcı ya da arttırıcı etki yaptığını ortaya koyarken eğitim etkeninin ise katılım amacını farklılaştırdığını söylemektedir. Yani eğitilmiş kişi daha çok parti programını baz alırken diğerleri partiyi ve kişileri göz önünde bulundurarak hareket etmektedir (Duran: 19).

Siyasal katılma ile ilgili Üniversite öğrencileri üzerine yapılmış bir çalışmanın sonucu; Türkiye de siyasal katılım çok düşüktür. Katılımın düşük olmasının sebebi yasal engeller ve siyasete karşı olan güvensizliktir. Gelir düzeyi ile siyasal katılım arasında oldukça yüksek bir ilişki söz konusudur. Gelir düzeyi düştükçe gençlerin merkezden uzak, siyasi partilere eğilim göstermektedir. Bu noktada gençlerin demokratik değerleri aslında düşük değildir. Ancak gençlerin siyasal sisteme güvensizliği onları katılımdan uzaklaştırmaktadır (Korkmaz, 2005: 118). Diğer bir çalışma ise anne babanın meslek, aylık gelir, etnik köken gibi faktörlerin siyasal katılım düzeyi ile anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymaktadır (Çuhadar, 2007: 231). Yani bazı çalışmalarda sosyo-ekonomik faktörlerin siyasal katılım üzerinde etkili olduğu sonucuna varılırken kimi çalışmalarda ise bu durum tespit edilememektedir.

Yüksek lisans düzeyindeki bir başka çalışma yine benzer bir sonuca ulaşmıştır. Katılımcıların %77.7' i gençliğinin siyasetle ilgilenmesi gerektiğini dile getirirken

aynı bireylerin daha önce herhangi bir katılım faaliyetinde bulunmadığını dile getirmeleri onların siyasal ilgi ve demokratik değerlere inandıklarını ancak katılım noktasında başarısız olduğunu ortaya koymaktadır (Şahinbaş, 2016: 161).

İlk olarak Türkiye de 1808 Sened-i İttifak ile başlayan ve günümüze kadar devam eden katılımın arka planına bakıldığında siyasal katılımın yüksek gerçekleşmesini beklemek yanlış olacaktır. Çünkü sürekli darbe ve kısıkaç altına alınan demokratik haklar, nihayetinde 1982 Anayasasıyla dar bir kalıba mahkum edilmiştir. Dolayısıyla katılım ortamı siyasal katılımın yüksek gerçekleşmesi için uygun değildir. İkincisi; literatürdeki çalışma sonuçlarına bakıldığında genellikle siyasal ilgi ve demokratik değerlerin insanlarda mevcut olduğu halde, bu inanların siyasal katılımının düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumun sebeplerine bakıldığında siyasal sisteme ve siyasete olan güvensizlik, çekinme gibi faktörlerin ön plana çıktığını görüyoruz. Bu bağlamda insanların katılım araçlarına olan inancı, tabloyu daha net bir şekilde ortaya koymaktadır. Yani sivil toplum kuruluşları gibi demokratik yapının önemli araçlarından biri olmasına rağmen bireyin bu katılım aracına bakış açısı son derece olumsuzdur. Diğer bir nokta ise katılım noktasında sosyo-ekonomik faktörlerin etkisinin olduğu şeklindeki görüştür. Bu durum yukarıdaki çalışma sonuçlarından anlaşıldığı gibi farklılık göstermektedir. Yani sosyo-ekonomik faktörlerin genellikle katılım noktasında etkili olduğu savunulsa 'da bu unsurların etkili olmadığını savunan çalışmalar 'da mevcuttur. Konumuz açısından önemli olan tespit ise yukarıdaki seçimlere katılım oranlarını gösteren tablo da görüldüğü üzere seçimlere katılma oranlarının oldukça yüksek olmasına rağmen siyasal katılımın düşük gerçekleşmesidir.

3.1 Araştırmanın Konusu

Demokratik toplum, yönetime katılım, katılımcı demokrasi gibi kavramların ve anlayışların önem kazanmasıyla birlikte toplumlardaki bireylerin bireysel ya da toplumsal olarak yönetime ne oranda katıldıkları merak konusu olmuştur. Diğer yandan katılım oranları ve değerlendirmeleri genellikle seçimlerdeki oy oranları üzerinden yapılmaktadır. Ancak oy kullanma dışında en az oy kullanmak kadar önemli olan

katılım tür ve biçimleri vardır. Bu bağlamda bireyin siyasete karşı olan algıları üzerinden, daha derin anlamıyla yönetime katılım durumu irdelenmeye çalışılmıştır. Bu noktada araştırma konusunun amacına uygun olarak araştırma sorusu hazırlanmıştır. Ardahan Üniversitesi yüksek lisans öğrencilerinin katılım olgusu bağlamında, siyasal katılım davranışları nasıl gerçekleşmektedir? sorusu araştırmamızın odak noktasını belirtmektedir.

3.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı siyasal katılıma ilişkin mevcut yaklaşım ve değerlendirmeleri de inceleyerek ve yaptığımız ampirik çalışma verileriyle değerlendirmek suretiyle katılım noktasında daha rasyonel değerlendirme yapmaktır. Yani amaç oy bazlı değerlendirmelerden ziyade, siyasal katılım olgusunun asıl anlamı bağlamında katılımın Ardahan Üniversitesindeki yüksek lisans öğrencileri nezdinde nasıl bir durum teşkil ettiğini anlamak üzere bu çalışma yürütülmüştür. Bu incelemeyle hedeflenen, siyasal katılımın oldukça yüksek olduğu savına karşı aslında durumun tespitinin yetersiz yapıldığını ortaya koymaktır. Yani toplumda genelde kabul görmüş, bilindiği sanılan bir olguya yönelik algıları irdelleyerek daha gerçekçi bir perspektiften bakabilmeye katkı sunmaktır. Mevcut algıların yetersizliğini giderici ve bireyin siyasal katılım olgusuna daha farklı açılardan da bakılması hususunda fikir sunmaktır. Bu noktadan hareketle toplumun sahip olduğu demokrasi anlayışı hakkında bilgi elde etmek önemli bir husus olmuştur. Toplumda var olan demokrasi anlayışını siyasal katılım olgusu üzerinden daha gerçekçi bilgilere ulaşmak bakımından oldukça önemlidir.

3.3 Yöntem

Siyasal katılım olgusu çerçevesinde Ardahan Üniversitesi yüksek lisans öğrencilerinin siyasal katılım durumu nitel araştırma yöntemiyle ele alınmıştır. Nitel araştırma; gözlem görüşme ve doküman analizi gibi yöntemlerinin kullanıldığı, algı ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konması sürecinde izlenen yol yöntemidir (Yıldırım, 1999: 10).

3.3.1 Araştırmanın Alanı ve Katılımcılar

Araştırmamızın alanı Ardahan Üniversitesi olarak belirlenmiştir. Katılımcılar ise Ardahan Üniversitesi yüksek lisans öğrencileri tercih edilmiştir. Çalışmanın alanı olarak Ardahan Üniversitesi'nin seçilmesi yapılan çalışmanın uygulanabilirliği önemli rol oynamıştır. Katılımcılar olarak yüksek lisans öğrencilerinin seçilmesi ise belli bir eğitim seviyesine ulaşmış bireyler olması, sorulan soruları daha iyi anlayacak seviyede olmaları ve yine ulaşılabilirlik göz önünde bulundurularak bu karara varılmıştır. Öncelikle görüşme formu hazırlanıp danışmana sunulmuştur. Danışman onayı alındıktan sonra gerekli izin alınmıştır. Bu noktada görüşmecilere ulaşım gerekli bilgi verilerek çalışmaya gönüllü olup olmadıkları saptanmıştır. Çalışmaya gönüllü olan katılımcılarla görüşmecilerin istediği yerde ve saatte görüşme yapılmıştır. Mülakat 4 bayan 10 erkek olmak üzere toplam 14 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Konunun siyasi nitelikte olması görüşmecilerin ses kaydı kabul etmemeleri üzerine not alma yöntemiyle konuşmalar kayıt altına alınmıştır. Katılımcılara ait demografik bilgiler ise ilgili tabloda sunulmuştur.

Demografik özellikler	Yaş Aralığı	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Yaş	20-25	2	% 14.28
	25-30	8	% 57.14
	30-35	4	% 28.57
Cinsiyet	Bayan	4	% 28.57
	Erkek	10	% 71.42
Ailenin yer aldığı coğrafi bölge	D. Anadolu	8	% 57.14
	G. Anadolu	3	% 21.42
	Akdeniz	2	% 14.28
	İç Anadolu	1	%7.14
Aile eğitim	İlköğretim	12	% 85.71
	Ön lisans	1	% 7.5
	Eğitim yok	1	% 7.5
Gelir	Düşük	2	% 15.29
	Orta	12	% 85.71
	İyi	2	% 15.29
Yerleşim geçmişi	Kırsal	7	% 50
	Kentte	7	% 50

3.3.2 Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması hususunda görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat; araştırmacının önceden konuya ilişkin sorular hazırlayarak konuya ilişkin cevapları elde etmeye yöntemidir. Bu bağlamda soru ekleme çıkarma yapılabildiği gibi konuyu açmak için ek sorular bile sorulabilir (<http://tusside.tubitak.gov.tr/tr/yontemlerimiz/Derinlemesine-Gorusme>).

Veri toplama süreci 15.08.2017-27.08.2017 tarihleri arasında olmuştur. Bu noktada veri toplama sürecini tablo halinde vermek süreci daha iyi ortaya koyacaktır

Yöntem-Araç	Kişi	Uygulama Tarihi	Süre
Yarı Yapılandırılmış Mülakat	1. Kişi	15.07.2017	42 dk
	2. Kişi	15.07.2017	39 dk
	3. Kişi	15.07.2017	40 dk
	4. Kişi	15.07.2017	45 dk
	5. Kişi	17.07.2017	37 dk
	6. Kişi	17.07.2017	40 dk
	7. Kişi	18.07.2017	35 dk
	8. Kişi	18.07.2017	50 dk
	9. Kişi	22.07.2017	40 dk
	10. Kişi	22.07.2017	42 dk
	11. Kişi	22.07.2017	36 dk
	12. Kişi	25.07.2017	44 dk
	13. Kişi	25.07.2017	41 dk
		14. Kişi	26.07.2017

3.3.3 Verilerin Çözümlemesi

Nitel veriler dört temel özelliğe göre çözümlenir. Birincisi; verilerin analizi ve sonuçlar tümüyle verilere dayalı olmalıdır. İkincisi; veriler hakkında yapılan yorumlamalar titiz bir okumanın sonucunda olmalıdır. Üçüncüsü; araştırmacı elde edilen verileri analiz ederken kişisel fikirlerini ve ön yargılarını karıştırmamalıdır. Son olarak elde edilen kodlar tekrar tekrar incelenmelidir. Nitel verilerin çözümlenmesi öncelikle elde edilen

verilerin anlamlı parçalara bölünmesi ve bu parçaların birleştirilmesi şeklinde yapılır. Dolayısıyla elde edilen veriler kod tema mantığıyla çözümlenir (Şen, 2012: 36).

Verilerin çözümlenmesi betimsel analiz yöntemiyle yapılmıştır. Nitekim betimsel analiz; hem elde edilen verilerin orijinal haliyle okuyucuya sunmak, hem de okuyucunun çalışmayı daha rahat anlaması için gerekli açıklama ve yorumlamaya yer vermektir. Welcoot veri analizinde 3 yol bulunmaktadır. Birinci yol; elde edilen verilerin mümkün olduğunca özgün şekliyle okuyucuyla buluşturmak ve betimsel olarak sunulmasıdır. İkinci yol; ilk yolu kapsamakla birlikte ek olarak neden ve sonuçları açıklamak üzere sistematik analiz yapılmaktadır. Bu noktada araştırmacı verilerin anlaşılması için temalar belirlemekte ve okuyucuya yardımcı olmaktadır. Üçüncü yol ise diğer iki yolu temel alarak analiz noktasında kendi yorumlarını da dâhil etmektedir. Böylece araştırmacı daha etkin bir rol üstlenmiş olmaktadır (Yıldırım, 2016: 237). Özdemir ise betimsel analizi şu şekilde tanımlamaktadır; veri toplama teknikleriyle toplanan verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını ifade etmektedir. Bu yöntem söz konusu verilerin okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış biçimiyle sunmaktır. Bunun için analizde sık sık alıntılara yer verilir, orijinal veriler sunulur (Özdemir, 2011: 336).

Soru 1	Tema	Kod	Örnek Metin
1	Oy kullanma algısı	Temsil edilmek Denetleme mekanizması Özgürlük İdeoloji	Kendimi ifade ediyorum. Özgürlük hissi veriyor. Kendimden emin oluyorum. Sorumluluk hissettiriyor.

3.4 Bulgular ve Yorumlar

3.4.1 Katılımcıların siyasal ilgilerine ilişkin algılar

Yapılan görüşme neticesinde Ardahan Üniversitesi yüksek lisans öğrencilerinin çoğunun siyasal ilgi düzeylerinin belirli bir seviyede var olduğu söylenebilir. Çünkü katılımcıların çoğu oy kullanmak, mitinglere katılmak ve benimsediği siyasi parti için bireysel de olsa girişimleri söz konusudur. Diğer yandan siyasal olayları takip ettiklerini ifade etmektedirler. Oy kullanmaya yönelik olarak bir öğrenci *“Her şeyden önce insanın kendini ifade etmesini sağlar. Her insanın kafasında hayal ettiği bir dünya vardır. Hayal ettiğim dünyanın seçimle olacağına inanırım. Beğenmediğim yöneticilerin gitmesi kolaylaşır. Seçimler toplumun duygu ve düşüncelerinin siyasete hâkim olmasını sağlar ve siyasete hükmeder”* (erkek, 26). Yine oy kullanmaya ilişkin bir diğer öğrenci *“Kendime özgüven verir. Söz sahibi olduğumu sağlar. Siyasal katılımı sağlıyor. Demokratik yapıya katkı sağlıyorum. Özgürleştiğimin kanıtıdır”* (erkek,24). Üçüncü soru bağlamında sorduğumuz siyasi olay ve olguları takip etmenizin sebepleri nelerdir? Şeklin 'de ki sorumuza verilen cevaplarda katılımcılarda siyasal ilginin mevcut olduğu savını güçlendirmektedir. Bu noktada katılımcılar; *“Öncelikle bu ülkede yaşayan bir vatandaş olmam, ülkede meydana meydana gelen siyasal olgu ve olayları takip etmemi gerektirir. Yaşadığım çevre, okuduğum bölüm ve merak duygusu siyasi olgu ve olayları takip etmemi sağlayan ana sebeplerdir”*(bayan 24). Diğer bir görüşmeci ise bu soru çerçevesinde; *“Ülke yönetiminde söz sahibi olacak insanlar hakkında bilgi edinmek ve merak etmem, siyasetin yaşamımızı doğrudan ya da dolaylı yoldan hayatımızı etkileme, belirleme kapasitesine sahip olması, dolayısıyla duymama neden oluyor. Siyasal olgu ve olaylara ilgi duyduğum için, çevremde ve ailemde siyasetle ilişkili kişilerin bulunması, okuduğum bölüm siyasi olaylarla ilgilenmeme neden olur”*(erkek 24). Altıncı sorumuzda ise katılımcıların benimsediği siyasi partiyi neden tercih ettiğinin cevabını araştırdığımızda bu bağlamda katılımcıların yaptığı açıklamalar; *“Adalet duygusu için, değerlerimle örtüştüğü için, toplumun her kesimine aynı tavırla yaklaştığı için. Atatürk milliyetçiliğine sahip olduğu için tercih ederim”* (bayan,27). Aynı sorumuza diğer bir katılımcı *“Çıkar ve menfaatlerim doğrultusunda hareket ederim. Ülkeye faydalı olacağını düşündüğüm için, etnik ve mezhepsel yakınlıktan dolayı, politikacıların tutarlı*

olması, desteklediğim partide söz sahibi olmam gibi etkenler belirler” (erkek, 24). Şeklinde yaklaşımlar söz konusu olmuştur. Verilen cevaplar göstermektedir ki katılımcılar yalnızca bireysel düşünmeyip toplumsal sorumluluk duymaktalar ve bu toplumsal sorumluluğun siyaset yoluyla yerine getirilebileceğine inanmaktadırlar. Dolayısıyla siyasetin hakim olmasını bu yüzden de herkesin bir siyasi partiye oy verdiğini ve oy vermesindeki amaçlarının da sadece kişisel çıkar olarak ele almadıklarını anlıyoruz. Yine katılımcıların siyasete yönelik belli bir düzeyde açıklama yapabilmeleri ve siyasi söylemleri de bu bireylerin siyasal ilgilerinin ortalama bir düzeyde var olduğunu teyit etmektedir. Özellikle siyasi olay ve olguları takip etme noktasında katılımcıların tamamı bu tür konularda ilgili olduğunu ve siyasi olayları takip ettiğini ifade etmesi siyasal ilginin var olduğunu göstermektedir.

3.4.2 Siyasal katılım araçlarına duyulan güven ve katılım araçlarını kullanma davranışına yönelik bakış açıları

Katılım araçlarına olan güven, bireylerin siyasal katılımında belirleyici bir etki meydana getirmektedir. Dolayısıyla siyasal katılım araçlarına olan güven ve bakış açıları oldukça önemlidir. Bu bağlamda oy kullanma, mitinglere katılma, STK'lara olan güven ve günümüzde oldukça popüler olan internet aracına yönelik algı ve görüşler üzerinden katılımcıların bu noktadaki algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Demokratik ülkelerde seçimlere katılma ve oy kullanmak son derece önemlidir. Hatta demokrasiden bahsedilince akla gelen ilk kavramlar seçim ve oy olarak algılanmaktadır. Günümüzde doğrudan demokrasinin pek mümkün olmadığı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla temsili demokrasi en iyi seçenek olarak görülmektedir. Bu bağlamda seçimlerde oy kullanmak birey tarafından sıkça tercih edilmektedir. Türkiye’de bu durum herhangi bir demokratik ülkeyle yarışabilir niteliktedir. Çalışmamızda bu durumu tespit etmek için seçimlerde oy kullanmanın kişiye zarar ve yararlarını sorduğumuzda tamamına yakını oy kullanmaya olumlu yaklaşmakta ve bu aracı tercih etmektedir. Oy kullanma aracına yönelik olarak 2 katılımcı hariç tamamına yakını oy kullandığını dile getirmiştir. Bu noktada bir katılımcı *“Kendimi ifade ediyorum. Özgürlük hissi veriyor. Kendimden emin oluyorum. Sorumluluk hissettiriyor” (Erkek, 27).* Diğer bir katılımcı *“Siyasi partilerin kısmi de olsa denetlenmesini ve ülke politikasına dair etki alanı oluşmasını*

sağlar. Toplumsal duyarlılığı arttırır. Özellikle yerel politikalara karşı etkileşim artar”(erkek, 28). Bir başka katılımcı “Temsil ediliyorum. Tatmin oluyorum. Ülke demokrasisine katkı sağlıyorum. Denetleme mekanizmasıdır(Bayan, 26). Yine bu bağlamda değerlendirilebilecek 4. sorumuzda ise katılımcılara benimsediğiniz siyasi partinin galip gelmesi adına ne tür davranışlarda bulunursunuz diye sorduğumuzda çoğunun ilk cümlesi oy kullanmak olarak karşımıza çıkmıştır. Bu bağlamda katılımcı “Oy kullanırım, mitinglere katılırım, çevre ve ailemi yönlendiririm söz ve davranışlarımla katkı sağlamaya çalışırım” (erkek, 24). Diğer bir katılımcı; “Oy kullanırım, çevremi ikna etmeye çalışırım siyasi sohbetler falan. Partiye üye olurum”(Erkek, 27). Oy kullanmak siyasal katılım aracı olarak görülmektedir. Oy kullanma aracını katılımcılar oldukça yüksek bir oranda tercih ettiklerini dile getirmektedirler. Ancak mitinglere katılmak ve özellikle daha aktif katılım denebilecek yolları tercih etme noktasında maalesef durum oy kullanmaktaki gibi olmamakta ve katılıma yönelik algılar oldukça olumsuz olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bir katılımcı; “(Mitinglere) hiç katılmadım. Partizanlığı arttırır, yanlış yönlendirmede olabilir. Gelen topluluğa göre (siyasetten) soğutabilir de” (Erkek, 28). Bir başka katılımcı; “İyi bir gözlem sağlayabilir. Toplumsallaşmayı sağlar Fakat holiganlık yapar (Erkek, 29). Bu noktada ortaya çıkan önemli bir tespit ise bireylerin ifşa olma korkusudur. Örneğin bir katılımcı mitinglerin fayda ve zararlarını sayarken; “Fedakarlık sağlar, eğilimimi belirleyici rol oynar. Kaynaşmaya neden olur. Fişlenmeye neden olur” (Erkek, 27). Bu noktada genel kanı mitinglerin faydalı yanı söz konusu olmasına rağmen olumsuz etkileri yıkıcıdır. Dolayısıyla mitinglere karşı bir güvensizlik olduğu görülmektedir. Buna ilaveten mitingler bireyin ifşa olması anlamını taşımaktadır şeklinde hakim bir görüş söz konusudur. Dolayısıyla bu durum kişinin katılımını olumsuz etkilediği söylenebilir. Bu ifşa olma durumu siyasal katılımın gerçekleşmemesinin altında yatan önemli bir neden olduğunu söyleyebiliriz.

Siyasal katılımı etkin kılan ve katılımı arttıran diğer bir araç STK’lardır. Ancak katılımcıların tamamına yakını STK’nın işlevsiz kaldığını, görevinden ve amacından uzak bir şekilde varlığını devam ettirdiğini dile getirmektedirler. “STK’ların siyasete katkısı yoktur. Çünkü Stk mevcut siyasetteki algıları anlayamadığı için kendi varlığını devam ettirme amacındadırlar(Erkek, 30). Bir başka katılımcı; “Normalde STK’lar siyasal katılmada çok etkili ancak Türkiye’de STK’lar etkin değiller. Nedeni siyasi

iktidar tarafından sindirilmektedirler(Erkek, 27). Yani katılımcılar sivil toplum kuruluşlarının bir şekilde etkisiz kaldığını düşünmektedirler. Dolayısıyla katılımcıların bu yola başvurmaları da çok olanaklı görünmüyor. Çünkü bu katılım aracına karşı güvensizlik oldukça yüksektir.

Son olarak internet üzerinden siyasete katılıma yönelik algıları anlamaya çalışacağız. Bilindiği gibi internet ve sosyal medya günümüzde oldukça popüler hatta e-demokrasi gibi kavramların bile ortaya çıktığını görmekteyiz. Peki Türkiye olarak katılımı interneti kullanma durumumuz ve algımız nedir? Elde edilen mülakat verileri katılımcıların internet konusunda oldukça çekimser davrandığını ortaya koymaktadır. Örneğin *“İnternet üzerinden yapılan protesto ve destek amaçlı imza kampanyalarına katılmıyorum. Çünkü birçoğunu doğru bulmuyorum. İnternet üzerinden destek verdiğimiz protesto ve destek amaçlı imzalar yanlış algı yaratabilir*(Bayan, 24). Diğer bir katılımcı; *“Katılmam. Çünkü fişlenme durumu söz konusu. Bu tür kampanyaların yeterince etkili olamayacağını düşünüyorum. Hangi amaca hizmet edeceğini bilmediğimiz için çekimser davranıyorum”* (Erkek, 24). Bir başka katılımcı; *“Katılmam çünkü yapılan kampanyalar belirli bir kesimin yararına olduğunu düşünüyorum ve katılım sonuçları bilinçsiz gerçekleşir, kutuplaştırabilir.*(Erkek, 30). Kimi katılımcılar ise yöneticiler tarafından bilinçli olarak toplumun yükselen tansiyonunu azaltmak için kullanılan bir araç olarak görmektedir. *“Katılmam. Çünkü toplumun yükselen tansiyonunu düşürmek için olan bir aygıt olduğuna inanıyorum”* (Erkek, 28). Mülakata katılan bireyler nezdinde bakıldığında internetin siyasal katılımı çok ta tercih edilmediğini görmekteyiz.

Katılım araçları hakkındaki algılara genel olarak bakıldığında olumsuz bir tabloyla karşılaşmaktayız. Çünkü katılımcılar oy kullanma dışındaki katılım araçlarına ya güvenmemekte ya da etkili olduğunu düşünmemektedir. Dolayısıyla katılımın yüksek gerçekleşmesi için toplumda var olması gereken katılım araçlarına olumlu yaklaşımın tersi bir durum söz konusudur. Özellikle katılımcıların ifşa olma ve internet aracının güvensiz olduğuna ilişkin algılar bu bağlamda önemlidir. Çünkü bu noktada ciddi bir algı meydana gelmektedir. Bu olumsuz algının tersine çevrilmesi, katılımın yüksek gerçekleşmesi için oldukça önemlidir.

3.4.3 Sosyo-ekonomik Faktörlerin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisine İlişkin Tutumlar ve Bireylerin Siyasal Katılım Davranışları

Siyasal katılım konusunu ele alan çalışmaların bazılarında sosyo-ekonomik faktörlerin siyasal katılımı azaltıcı ve ya yükselttiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bazı çalışmalarda ise bu faktörler ile siyasal katılım arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Konuya ilişkin yaptığımız çalışma bağlamında ise sosyo-ekonomik faktörler ile katılım arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu bulguya ilişkin örneklerini sunarak daha detaylı bir şekilde anlatalım. Katılımı etkilediği düşünülen faktörlerden biri eğitimidir. Çalışmamız kapsamında görüşülen kişiler eğitim seviyesi olarak yüksek lisans düzeyindedir. Dolayısıyla direk görüşmeciler üzerinden eğitim faktörünü tespit etmek mümkün değildir. Ancak katılımcıların aile eğitim durumları üzerinden dolaylı olarak bir tespit ortaya koyabiliriz. Bu bağlamda katılımcıların aile eğitim durumlarına bakıldığında 12 kişi ortaöğretim 1 kişi ön lisans 1 kişi ise ailesi okula hiç gitmemiştir. Buna rağmen katılımcıların katılım davranışları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık yoktur. Örneğin ailesi okulla hiç tanışmamış katılımcı katılım davranışı olarak; *“oy kullanırım, çevremi ikna etmeye çalışırım, siyasi sohbetlerde bulunurum, mitinglere katılırım”* (erkek, 28). Ön lisans düzeyinde bir eğitime sahip olan ailenin bireyi ise katılıma yönelik; *“parti politikalarını sempatanlığı arttırmak için anlatırım aynı birey “mitinglere hiç katılmadım partizanlığı arttırır”* (erkek, 28). Orta öğretim seviyesindeki aile bireyleri; *“insanları anlamaya çalışırım, empati kurarım, seçmen için değer neyse o konularda yanlarında olmaya çalışırım, oy kullanırım, mitinglere katılırım”* (bayan, 27).

Söylemlere bakıldığında benzer söylemler ve davranışlar olduğu ve bu davranışların izleyici(düşük) seviyede olduğu görülmektedir.

Diğer bir faktör cinsiyettir. Cinsiyet bakımından çalışmamıza 4 bayan 10 erkek katılmıştır. Cinsiyet bazlı katılım davranışları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılığın olmadığını anlıyoruz. Nitekim bayan bir görüşmeci; *“kendi etrafımı bilinçlendiririm, politikaları anlatırım, oy kullanırım, mitinglere katılırım* (bayan, 26). Diğer bir bayan görüşmeci ise *“partimi desteklemek için mitinglere katılırım* (bayan, 24). Bu bağlamda

erkek görüşmeciler ise “*ailem ve samimi olduğum arkadaşlarıma politikaları anlatırım, oy kullanırım, mitinglere katılırım (erkek, 27)*”. Diğer bir erkek görüşmeci; “*çevremi bilinçlendiririm, politikalarını anlatırım, geçmişteki hizmetleri anlatırım, mitinglere katılırım(erkek, 30)*”. Katılımcı görüşlerinin benzer olduğu ortadır. Dolayısıyla bayan erkek arasında siyasal katılım davranışları bakımından bir farklılık tespit edilememiştir.

Diğer bir faktör bireylerin yaşıdır. Yaş bakımından değerlendirmeyi 18-29 yaş aralığı ile 30 yaş ve üstü olarak iki kategoride değerlendireceğiz. Bireyin yaşı bağlamında bakıldığında 30 yaş altı ile 30 yaş üstü bireylerin politik davranışları ve söylemleri arasında önemli bir farklılığa rastlanmamaktadır. Örneğin 24 yaşındaki görüşmeci; “*siyasal katılma noktasında “oy kullanırım, mitinglere katılırım, çevre ve ailemi yönlendiririm, söz ve davranışlarımla katkı sağlamaya çalışırım” aynı birey siyasi olgu ve olayları takip etme notasında ise “ülke yönetiminde söz sahibi olmak, insanlar hakkında bilgi edinmek, ve merak duygusu, siyasetin doğrudan ya da dolaylı olarak siyasetin hayatımızı etkileme, belirleme kapasitesine sahip olması dolayısıyla ihtiyaç duymama neden oluyor. Siyasi olgu ve olaylara ilgi duyduğum için çevremde ve ailemde siyasetle ilişkili kişilerin bulunması, okuduğum bölüm gereği (erkek, 24)*”. Diğer yandan siyasal katılma konusunda 30 yaşındaki birey ise “*çevremi bilinçlendiririm, politikalarını anlatırım, geçmişteki hizmetlerini anlatırım, mitinglere katılırım (erkek 30)*”. Görüldüğü üzere katılım davranışı bakımından iki yaş grubu arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. Dolayısıyla yaş-siyasal katılım arasında, özellikle yaş a göre inanların düşük ya da yüksek seviyede katılımında buldukları savına ilişkin anlamlı bir tespite rastlanmamıştır.

Bir başka sosyo-ekonomik faktör bireylerin ekonomik durumlarıdır. Yani ikinci bölümde bahsettiğimiz gelirin katılımı arttırdığı şeklindeki sava ilişkin bireylerin ortaya koydukları bulgulara bakarak buna ilişkin tespit yapmaya çalışacağız. Çalışmamıza katılan bireylerin gelir durumları genellikle orta seviye bir gelir durumu tespit edilmiştir. Bu tespit bireylerin aile gelir seviyesini tanımlama şeklinde belirlenmiştir. Çoğunluk gelir durumunu orta seviye olarak tanımlarken 1 kişi gelir seviyesinin düşük olduğunu söylerken diğer bir kişi ise gelir seviyelerinin yüksek olduğunu ifade etmiştir. Ancak kategorik olarak katılıma yönelik davranışlarında herhangi bir farklılık söz konusu değildir. Yani gelir durumu düşük olan katılıma yönelik bulunduğu girişimler

ile gelir seviyesi yüksek ya da orta seviyede olanların katılıma yönelik girişimleri oldukça benzerdir. Dolayısıyla anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. Bu nokta da örneğin geliri düşük olan katılımcı; “*oy kullanırım, çevremi ikna etmeye çalışırım, siyasi sohbetlerde bulunurum, mitinglere katılırım*” (erkek, 28). diğer yandan gelir seviyesinin yüksek olduğunu beyan eden görüşmeci; “*siyasi sohbetler yaparım partim için, ülkem için, sosyal medyada paylaşım yaparım*”(erkek, 32). Bulgular incelendiğinde her iki bireyin katılma noktasında ortaya koydukları girişimler arasında önemli bir farklılık görülmemektedir. Diğer yandan orta gelirli birey ise “*kendi etrafımı bilinçlendiririm, politikaları anlatırım, oy kullanırım, mitinglere katılırım*”(bayan 26). Dolayısıyla katılım gelir arasında önemli bir farklılığın olmadığını söylememiz doğru olacaktır.

Son olarak katılımın kent-kır ekseninde incelenmesidir. Yani kentte yaşayan ve aile geçmişi kentte olan bireyler ile kırdaki yaşayanların katılım davranış ve söylemlerine bakarak, yerleşim yerinin katılım noktasında nasıl bir ilişkiye sahip olduğunu anlamaya çalışacağız. Kent kır ayrımı yaparken ailesi ve kendisinin geçmişinin daha çok hangi yerleşim biriminde olduğu üzerinden, yaşamlarını daha çok kentte geçiren aileler kent, yaşamlarının büyük kısmını kırdaki geçirenler ise kır olarak belirlenmiştir. Bu ayrım sonucunda bireylerin yarısı kırdaki yaşadıklarını söylerken diğer yarısı ise kentte yaşamlarını sürdürdüklerini beyan etmişlerdir. Fakat katılım konusunda gösterdikleri faaliyetler ve siyasal konular hakkında fikirlerine bakıldığında görece bir farklılık tespit edilememiştir. Yani her iki kesimde gerek katılma davranışı gerekse de katılıma yönelik düşünceleri bakımından oldukça benzerdirler. Dolayısıyla söz konusu örnekleme katılım ile yerleşim yeri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Buna ilişkin kırdaki yaşamını sürdüren birey; “*Politika hakkında sempaticilik arttırmak için partinin yaptıklarını anlatırım uygun ortamlarda, aynı birey politik olay ve olguları takip etme nedenlerini ise “Gündeme hakim olmak, ülke sorunlarına hakim olmak, vatandaşlık duygusu, olaylara bilinçli bakabilmek için”*(erkek, 27). Kentte yaşayan birey ise; “*benimsediğim siyasi partinin dış politik alanlarındaki söylemlerini uygun ortamlarda dile getiririm. Ayrıca yakın çevremdeki özellikle çekimser kişileri savunduğum parti lehine teşvik ederim*” aynı katılımcı siyasi olay ve olguları takip etmesini açıklarken; “*Birey olarak taraf olduğum ideoloji veya siyasi partiye karşı sahiplenici tutum*

izlediğimden dolayı bahsi geçen kurumlarla alakalı olay ve olguları takip etmek isterim”(erkek, 28).

Sosyo-ekonomik faktörler ile siyasal katılım arasındaki ilişkiye yönelik özetle; sosyo-ekonomik faktörler ile siyasal katılım arasında önemli bir bağ tespit edilememiştir. Çünkü değişkenler kıyaslandığında bireylerin katılım noktasında ortaya koydukları girişim ve söylemler arasında önemli bir farklılık söz konusu değildir. Elbette bu durum değerlendirmesi söz konusu örneklem bağlamında görülmelidir. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde de kimi çalışmalarda sosyo-ekonomik faktörler ile katılım arasında anlamlı ilişkiler tespit edilirken bazılarında da anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu noktada çarpıcı olan tespit ise katılımcıların düşünceleriyle davranışları arasında tutarsızlık olmasıdır. Yani katılımcıların davranışları bağlamında değerlendirildiğinde katılımla söz konusu faktörler arasında anlamlı bir ilişki yokken aynı bireylere sosyo-ekonomik faktörlerin katılım yönünde bir etkisi olup olmadığını sorduğumuzda ise tamamına yakını sosyo-ekonomik faktörlerin katılım noktasında etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin 7. Sorumuzda sosyo-ekonomik faktörler katılımı nasıl etkiler diye sorduğumuzda; Bu noktada katılımcılar *“Alınan eğitim o kişiye belirli bir dünya görüşü katıyor. Bu görüşle 'de sorunları düşünmesini sağlıyor. Cinsiyet fark etmemeli. Ancak Türkiye de kadınların siyasete katılması çekimser olmaktadır. Yaş 35 veya üstü olmalı. Olgunlaşma ve meslek ve maddi hayatı düzene girdiği için. Kentteki insan daha fazla katılma zamanı bulur. Ama köydekinin daha az bilinçli olacağı anlamına gelmez (bayan, 27).* Diğer bir katılımcı *“Eğitim insana bilinç katıyor. Cinsiyet Türkiye de yöreden yöreye değişiyor. Doğuda erkeklerin etkisi fazlaydı ancak şimdi eşit. Gelirin etkisi olur. Çevremde çok duyuyorum gelir siyasete çok etki ediyor. Bu yüzden geliri yüksek olanlar söz sahibi olur. Her yaş grubu aynı oranda katılır. Ancak düşünce yapıları farklıdır. Kentteki adam aktif siyasete daha çok katılır. Ancak oy anlamında aynıdır (erkek, 27).* Bazı noktalarda farklı düşünen katılımcılar çok nadir de olsa mevcuttur. Örneğin bir katılımcının eğitim noktasındaki görüşü *“Eğitimli insanı inandırmak zor. Bence katılımı daha az etkiler. Hem de ciddi. Kadının olmadığı yerde seçim olmaz. İknası fazla daha çok ön planda aslında. Gençler daha çok katılır. Orta kesim ekonomiye bakar. Kentteki insanlar daha fazla katılır. Daha fazla temas etmek zorundalar (Erkek, 30).* Eğitimin azaltıcı etki yaptığını savunan bu katılımcı, eğitimli insanın yönlendirilmesi daha zor olduğundan her zaman istediğiniz

doğrultusunda hareket ettiremezsiniz ancak eğitilmiş olmayanları çok kolay yönlendirebilirsiniz şeklindeki düşüncesinin oy bazlı katılıma dayandığını ortaya koymaktadır. Yani siyasal katılımı oy bazlı katılım olarak görmektedir. Bir başka katılımcı *“Eğitim insanların altyapısını hazırlar. Erkek olmak siyasal katılımı kolaylaştırır. Kentteki bir insan siyasete daha çok katılır. Çünkü siyasal kurumlardan daha çok haberdar olmaktadır. Yaş etkiler. Belli bir yaş altı olanların hem siyasi partiler tarafından ciddiye alınmaması hem de ailesi tarafından uzak tutulması”*(Erkek, 30).

İlk olarak sosyo-ekonomik faktörler, siyasal katılım davranışı bağlamında ele alındığında siyasal katılım söz konusu faktörler arasında anlamlı bir ilişki söz konusu değilken, aynı bireylerin bu faktörler ile katılım arasında belli bir ilişki olduğunu hatta söz konusu faktörlerin artmasıyla katılımı arttırdığı şeklinde bir algıya sahip olduğunu görmekteyiz. Bu noktada ortaya çıkan önemli iki husustan ilki, katılıma yönelik tespitin nesnel ve daha doğru sonuç açısından katılım davranışı bağlamında yapılan değerlendirmeyi önceliklememizdir. İkincisi; bireyin katılım davranışı ile katılıma yönelik algılarının farklı olabileceğine yönelik ortaya çıkan tespittir. Yani bireyin katılım algısıyla katılım davranışı çelişebilmektedir.

Siyasal katılım düzeyi belirlerken Milbrahtın katılım düzeyi kriterine göre belirlenmiştir. Katılım düzeyleri; Gözlemci eylemler (Düşük), Aracı Eylemler (orta), Siyasal Mücadeleye Yönelik Eylemler (Yüksek) şeklinde değerlendirilecektir. Bu bağlamda; Siyasal katılım bir eylemi ifade ettiği için 4. Ve 9. Sorularımızda katılımcıların katılım eylemi tespit edilmeye çalışılacaktır. Çalışmaya katılan görüşmecilerin bu anlamda 4. Sorumuz, yani desteklediğiniz siyasi partinin galip gelmesi için ne tür faaliyetlerde bulunursunuz diye sorduğumuzda, katılımcılardan gelen cevaplar genellikle Milbrahtın Gözlemci eylemler diye ifade ettiği yani düşük düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda katılımcılar; *“Çevremi doğru bir şekilde yönlendiririm. İkana etmeye çalışırım(çevremi). Eş dostla konuşmam. Kardeşlerim ve arkadaşlarıma anlatırım (politikaları) (erkek, 30)*. Diğer bir katılımcı; *“Oy kullanırım, mitinglere katılırım, çevre ve ailemi yönlendiririm, söz ve davranışlarımla katkı sağlamaya çalışırım (erkek, 24)*. Bir başka görüşmeci; *“İnsanlara anlatmaya çalışırım(parti politikalarını), empati kurarım, seçmen için değer neyse o konularda*

yanlarında olmaya çalışırım, duruşumla gösteririm, mitinglere katılırım (bayan 27). Diğer bir katılımcı ise; “Benim sevdiğim siyasi partinin dış politika alanlarındaki söylemlerini uygun ortamlarda anlatırım. Ayrıca yakın çevremdeki çekimser kişileri savunduğum parti lehine teşvik ederim (erkek, 28).

Katılma eylemini sorgulamaya yönelik diğer bir sorumuz ise siyasetle neden ilgilenmemektesiniz ve ya neden ilgilenmemektesiniz şeklinde olmuştur. Bu sorumuza cevap veren katılımcıların yarısından fazlası siyasetle ilgilendiğini dile getirmiş, bu durumu da siyaset-toplum ilişkisinden kaynaklandığını dile getirmektedir. Bu bağlamda ön plana çıkan ülke çıkarı, toplumsal menfaatler ve toplumsal zorunluluk temaları etrafında birleşmektedir. Bu bağlamda sorumuza verilen cevapları ele alalım;

“Siyasetle ilgileniyorum. Ailem okuduğum bölüm ve yaşadığım çevre siyasete olan ilgimi arttıran sebeplerdir. Türkiye de meydana gelen bütün değişimler siyasetle bağlantılıdır. Bu bağlantıları anlamakta siyasette meydana gelen bütün değişimleri anlamaktan geçer. Siyaset, ekonomi ve toplumsal değişimler birbirini etkileyen önemli kavramlardır (bayan, 24)”. Başka bir katılımcı; “siyasi faktörler yaşamın her alanına doğrudan girdiği için siyasetle ilgilenmemek mümkün değildir (erkek, 28)”. Diğer bir görüşmeci; “İlgileniyorum. Çünkü dünya da aktif siyaset olduğu için ve ülkenin varlığı, ekonomik durumu ve kültürel durumu siyasetle bağlantılı olduğu için. Ülkenin bekası ve ideolojik sebepler (erkek, 30)”. Siyasetle ilgilenmediğini dile getirenler ise genelde siyasi alana güvensizlik, inançsızlık ve elverişsiz ortam olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada siyasete katılmadığını belirtenlerin cevapları ise; “Özellikle lisans döneminde çok ilgilendim. Ancak zamanla soğudum. Nedeni ise Türkiye deki siyasetin yalan üzerine kurulu olmasından (erkek, 26). Diğer bir görüşmeci “İlgilenmiyorum. Katılımın sorumluluğunun çok olduğunu düşünüyorum. Sevmiyorum siyaseti (erkek, 27)”. Bir başka görüşmeci ise “İlgilenmiyorum. Kendi düşünceme uygun parti olmadığından mesleğim gereği ve Türkiye de mevcut durumun elverişsizliği (bayan, 27)”.

Görüşmecilerin katılım davranışı incelendiğinde 4. Soruda düşük seviyede bir katılım gerçekleştirdikleri ortaya çıkmasına rağmen 9. Soru bağlamında çoğunluğun siyasetle ilgilendiğini söylemesi tezat bir durum izlenimi vermektedir. Bunun nedeni birey, katılımı siyasi konulardaki ilgisi, arkadaşlarıyla ve ya sosyal çevresiyle paylaştığı

görüşleri ve oy kullanma olarak sınırlamaktadır. Görüldüğü üzere katılımcıların katılım düzeyi gözlemci eylemler düzeyini aşamamaktadır. Dolayısıyla söz konusu bireylerin siyasal katılımı düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Yine katılımcıların söylemlerine bakıldığında halk arasında siyasi sohbet, aralarında siyasi tartışmalar dışında faal siyasal katılım örneği olarak değerlendirilebilecek sadece mitinglere katılma eylemi göze çarpmaktadır. Mitinglere katılma eylemi ise aracı eylem düzeyinde olduğu için bu noktada da katılımın yüksek olmadığını söylememiz mümkündür.

Bu noktada üçüncü bölümün başında ele aldığımız literatür sonuçları ile elde ettiğimiz mülakat verilerini karşılaştırmak siyasal katılım tespitleri daha belirgin olarak anlaşılacaktır. Her şeyden önce veriler genellikle benzerlik göstermektedir. Birincisi siyasal ilgi noktasındaki tespittir. Söz konusu literatür sonuçları söz konusu toplumda siyasal ilginin orta seviye bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Ancak bu durumun aksine siyasal katılım düşük gerçekleşmektedir. Mülakat verilerine bakıldığında bu tespitlere benzer bir tespite ulaşılmıştır. İkincisi siyasal katılım konusunda etkili olduğunu kabul edilen sosyo ekonomik faktörlerin katılımı etkileyip etkilemediği ikilemidir. Bu noktada literatür taraması sonucu elde edilen sonuçlar bazı çalışmalarda bu faktörlerin bir kısmının katılım noktasında etkili olduğu bazı çalışmalarda ise anlamlı bir ilişki bulunmadığı şeklindedir. Yaptığımız mülakat sonucunda ise katılımcıların tamamına yakını sosyo-ekonomik faktörlerin kendi katılımları konusunda etkili olduğu görüşündedir. Üçüncüsü katılım araçlarına olan güven ve rağbettir. Katılım araçlarına olan güven ve rağbet literatür verilerine bakıldığında pek yüksek olduğu söylenemez. Bu tespite benzer şekilde çalışmamızda da katılım araçlarına olan güven ve rağbet oy kullanma dışında oldukça düşüktür. Çünkü katılımcıların tamamına yakını ne internet üzerinden katılımında bulunmakta ne de her hangi bir STK'ya üye olmaktadır. Hatta STK'ların işlevsiz ve güvenilir olmadığını dile getirmektedirler. Diğer yandan internet gibi çağın katılım alanlarından biri olmasına rağmen, bu kanalın kullanılmaması ve internette siyasal katılıma olan güvensizlik, siyasal katılım davranışının düşük gerçekleşmesinin önemli nedenleri olmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Siyasal katılım kavramına yönelik birden fazla bakış açısı mevcuttur. Bu çalışmada siyasal katılım, bireyin yönetime yani siyasete katılım olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışmamızda yer alan katılımcıların ve söz konusu toplumda siyasal katılımın niteliği araştırılmıştır.

Siyasal katılım salt oy kullanma bağlamında düşünüldüğünde Türkiye’de son derece iyi bir tabloyla karşılaşmaktayız. Çünkü Türkiye de seçimlere katılma oranlarına bakıldığında gelişmiş demokratik devletlerle yarışabilir noktadadır. Bu durum söz konusu örneklem ve mevcut toplumda demokrasiye inancın ve demokrasiye yönelik ciddi bir arzunun mevcut olduğunu göstermektedir. Ancak siyasal katılım yalnızca oy kullanmayla sınırlandırılmayacak derecede geniş yelpazeye sahip bir kavramdır. Yani siyasal katılım en basit şekliyle bireyin karar alma süreçlerine katılma ve katıldığı kararların sonuçlarını etkileme, yönlendirme durumudur. Bu bağlamda katılım incelendiğinde sonuçların yukarıdaki tabloyla örtüşmediği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle asıl önemli olan durum bireyin kararlara katılma ve kararları etkilemek ise bireyin oy kullanmasına kıyasla daha önemli olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır.

İlk olarak sonuçların anlaşılması açısından söz konusu katılımcıların demografik özellikleri önem arz etmektedir. Mülakat çalışmamıza katılan bireylerin çoğu 25 yaş ve üstündedir. Yaşadıkları mekân açısından yarısı kentte ikamet ederken yarısı kır denebilecek yerleşim yerlerinde yaşamaktadırlar. Eğitim açısından bakıldığında ise katılanların hepsi yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip kişilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla hem yaş hem eğitim açısından katılımcılar sorulan soruları cevaplayabilecek ve siyaset konusunda belli bir düşüncesi olan bireylerdir. Diğer yandan katılımcıların hem kır hem de kentte yaşayanlardan oluşması kent ve köyün siyasal katılım noktasında arz ettiği durumda değerlendirilebilecektir. Dolayısıyla genel olarak katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar yüksek lisans düzeyindeki öğrencilerin bir fikri olarak değerlendirilebilir.

Hem yaptığımız mülakat hem de literatürdeki yapılmış diğer çalışma sonuçlarına bakıldığında söz konusu toplulukta siyasal ilginin önemli derecede var olduğunu görmekteyiz. Çünkü katılımcılar sorulan sorulara genel itibariyle tatmin edici cevaplar vermiştir. Yani söz konusu topluluk bu sorulara verdiği cevaplarla belli bir siyasal bilgi seviyesi olduğunu ortaya koymuştur. Diğer yandan siyasal katılım için gerekli olan siyasal ilgi konusunda da ortalama bir ilgi düzeyi olduğu söylenebilir. Çünkü katılımcıların tamamına yakını oy kullanmaktadır. Diğer yandan siyasi konuları takip etmektedir. Bunun nedeni ise siyasetin ülke millet sorunlarının dolayısıyla kendi sorunlarının bir çözüm yolu olarak görmeleridir. Yine diğer çalışma sonuçlarını incelediğimizde aynı durumun bu çalışma sonuçlarında da mevcut olduğunu görmekteyiz. Yani orta düzey bir siyasal ilginin var olduğunu söyleyebiliriz.

Siyasal katılımın gerçekleşmesi için elbette ki yalnızca siyasal ilginin var olmasıyla gerçekleşebilecek bir eylem değildir. Dolayısıyla siyasal katılım araçları veya siyasal katılım yolları ve bu katılım yollarına-araçlarına olan ilgi ve duyulan güvende son derece önemlidir.

Yapılan çalışmada katılım araçları oy kullanma, STK'lara olan güven, internet vasıtasıyla katılım ve mitinglere katılma gibi faaliyetler bağlamında değerlendirilmiştir. Oy kullanma hususunda söz konusu örnekleme tatmin edici derecede bir durumun söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim çalışmaya katılanların tamamına yakını oy kullandığını belirtmektedir. Oy kullanmayla ilgili kimsenin çekincesi söz konusu değildir. Hatta katılımcılar oy kullanmayı demokratik yapıya katkı, vatandaşlık görevi ve vatandaşlık duygusu olarak görmektedirler. Ancak mitinglere katılma noktasında aynı durum söz konusu değildir. Oy kullanma da tamamına yakını oy kullanırken ve oy kullanmayı önemli bulurken, katılımcılar siyasi mitinglere katılmayı pek cazip görmemektedirler. Çünkü katılımcılar mitinglere katılımın kendilerine sorun olarak geri fatura edilmesinden endişelenmektedirler. Yani mitinglere katılmak, katılımcılar nazarında kendini ifşa etme anlamına gelmektedir. Bu durumun muhtemel sebebi demokrasi anlayışının olgunlaşmamasıdır. Yani katılım için uygun ortam ve anlayışın yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer yandan katılım için çok önemli bir alan teşkil eden Sivil toplum kuruluşlarına olan güven, oldukça düşüktür. Çünkü katılımcılar STK'ların görevlerini yapmadığını/yapamadığını ileri sürmektedirler. Bu noktada

bireyler STK'ların katılım için önemli olduğunu düşünürken söz konusu toplumda STK'nın üstüne düşen rolü oynayamadığı için işlevsiz görmektedirler. Dolayısıyla bu bireylerin söz konusu toplumda STK aracılığıyla katılımında bulunmaları pek mümkün değildir. Bu durumu genel olarak yapılan diğer araştırmalarda da görmek mümkündür. Örneğin STK ya üyeliği sorgulayan bir çalışmada oranın %12 dolaylarında çıkması, bu yolla katılımın pek olmayacağını ortaya koymaktadır. Günümüzün en önemli araçları arasında şüphesiz interneti göstermek yanlış olmayacaktır. Nitekim e-demokrasi gibi kavramların bile ortaya çıkması bunun en güzel örneğidir. Ancak internetin katılım noktasında çok faal kullanılmadığını görmekteyiz. Çünkü mülakata katılan bireyler nezdinde internette siyasi bir paylaşım yapmak, bir imza kampanyasına destek vermek kendisi için ya ciddi sıkıntıların ortaya çıkmasına sebep olacak ya da etkili olmayacağı inancındadırlar. Özellikle internet ortamının soyut olması onların internette yaptıklarının güvenilir olmadığını ve sonuçlarının istedikleri doğrultuda olmayacağını düşünmelerine sebep olmaktadır. Çünkü katılımcıların çoğu, vereceğimiz destek ya da yapacağımız protestonun neye hizmet edeceğini bilmiyoruz dolayısıyla bu tür eylemlerde bulunmuyoruz şeklinde bir yaklaşım sergilemektedirler. Dolayısıyla bu durumda siyasal katılımın oy kullanma aracının kullanılması dışında yüksek veya orta düzey gerçekleşmesi beklenmemelidir.

Siyasal katılım aslında bireyin doğumundan ölümüne kadar olan süreçte özellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde kişinin bulunduğu aile ve toplumdaki sosyo-ekonomik faktörler bireyin davranışını şekillendirmektedir. Bu yüzden katılımcıların söz konusu sosyo-ekonomik faktörler hakkında ne düşündükleri onların katılım davranışına ne kadar uzak ya da yakın olduğunu anlamamızı sağlamaktadır. Daha önce konuyla ilgili yapılmış bazı çalışmalarda sosyo-ekonomik faktörler ile siyasal katılım arasında bir bağ olduğunu tespit eden çalışmalar olduğu gibi söz konusu faktörler ile katılım arasında anlamlı bir bağ olmadığını dile getiren çalışmalar da mevcuttur. Bu noktada yaptığımız çalışmada siyasal katılım ile söz konusu faktörler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu noktada asıl çarpıcı olan katılımcıların tamamına yakını sosyo-ekonomik faktörlerin siyasal katılımı etkilediği düşüncesini savunurken aynı bireylerin siyasal katılım davranışları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Dolayısıyla kişilerin söylemleri ile davranışları bu noktada çelişmektedir.

Son olarak siyasal katılım davranışlarına bakıldığında çalışmaya katılan bireylerin siyasal konularda ki faaliyetleri Milbrahtın gözlemci faaliyetler(düşük) olarak belirttiği kategoride değerlendirilmelidir. Çünkü katılımcılar katılım faaliyetleri olarak, çevre bilinçlendirme, siyasi sohbet, oy kullanma şeklinde olmaktadır. orta düzey olarak değerlendirilebilecek mitinglere katılma faaliyeti önemli bir ölçüde söz konudur. Fakat yalnız bu faaliyet özelinde de incelendiğinde katılımın orta düzey olduğu söylenebilir. Yani sonuç olarak söz konusu bireylerin siyasal katılımı seçimlere katılma oranları da olduğu gibi yüksek değildir.

Bütün bu tespitlerden hareketle bu sorunların çözümü için çeşitli faaliyetlerde bulunulabilir. Öncelikle toplumda var olan siyasal ilgi bir değer olarak görülmeli ve siyasal ilginin siyasal katılıma dönüşmesi için toplumda hâkim olan “siyasete bulaşma” kanısı giderilmelidir. Bunun için sempozyum ve çeşitli etkinliklerle halka siyaset konusunda doğru ve yeterli bilgi verilmelidir. Diğer yandan yasal zemin bu anlamda düzenlenmeli ve vatandaşın bu faaliyetlerde bulunması için uygun ortam ve güven sağlanmalıdır.

İkincisi siyasal katılım araçları çeşitlendirilmeli ve var olan katılım araçlarına ulaşım kolaylaştırılmalı ve güvenli hale getirilmelidir. Örneğin internet yoluyla katılım daha aktif hale getirilebilir. STK hususunda ise toplum özendirilmeli ve bu doğrultuda kanalize edilmelidir.

Üçüncüsü eğitim öğretim hayatı içerisinde katılım olgusu yerleştirilmek suretiyle daha demokratik bir bakış açısı geliştirilebilir. Bu noktada aile okul birlikte hareket edebilir. Dolayısıyla bu şekilde yetişen bireyler geleceklerini birbirlerine daha saygılı daha anlayışlı olarak inşa edeceklerdir. Sonuç itibariyle daha sağlıklı bir toplum inşa edilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

AFACAN H. Hakan, (1999), Siyasi Katılma ve Cinsiyet Rollerini: Konya ve Yöresi Örnek Uygulaması, Konya, İibf Dergisi, SDÜ, S.4.

AKÇARAY Pınar, (2016), Türkiye ve İsveç'te Siyasal Kültürün Siyasal Katılma Etkisi, Celalabat, Akademik Bakış Dergisi.

AKINCI Selçuk, (2014), Siyasal Katılma Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme, SBD Yayını.

AKIN Mahmut Hakkı, (2013), Siyasallığın Toplumsal İnşası: Siyasal Toplumsallaşma, Çizgi Yayınevi.

AKKAYA Rukiye, (2004-2005), Siyasal Katılım ve Siyasal İlginin Zayıflaması, S.44.

ALKAN Haluk, (2008), Sosyo-Ekonomik Değişme ve Siyasal Katılma: Kahramanmaraş Örneği (1950-2002), İ.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.

ALKAN Türker, (1979), Siyasal Toplumsallaşma, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1.Baskı.

AKTAN Coşkun Can, (2015), Demokrasiye Alternatif Bir Siyasal Sistem Önerisi: Demarşı, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, C.7, No 1, 2015 ISSN: 1309-8012 (Online).

AMERİCA Vera-Zavala, (2006), Katılımcı Demokrasi(Dünyadaki Katılımcı Demokrasi Deneyimleri), (Çev.Naile Aras), Ankara, Dipnot Yayınları.

ARMAĞAN Ahsen, (2002), The Fact Of Political Participation And Factors Affecting Political Behaviour, Denizli, İletişim Fakültesi Dergisi.

BATUM, Süheyl, (2003), Çoğulculuk, İstanbul, Mısırlı-ATRA Matbaacılık.

BAYKAL Deniz, (1970), Siyasal Katılma Bir Davranış İncelemesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayını.

ÇAM Esat, (2011), Siyaset Bilimine Giriş, İstanbul, Der Yayınları.

ÇETİNKAYA Özhan, (2012), Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü, Maliye Dergisi.

ÇUKURÇAYIR M. Akif, (2000), Siyasal Katılım ve Yerel Demokrasi, Yargı Yayınları.

ESER Hamza Bahadır, (2016), Cinsiyet-Siyasal Katılım İlişkisi: SDÜ Örnek Olayı, SDÜ Vizyoner Dergisi, C.7, S.15.

ESER Hamza Bahadır, (2013), Siyasal Bilgi Edinme Amacı İle İnternetin Kullanımı Siyasal Yeterlilik, İlgi ve Katılım Üzerine Bir Araştırma, Ankara.

ERDİÇ Şaban, (2016), Türkiye de Siyasal Toplumsallaşma ve Siyasal Katılım: Ziyaret Fenomeni Örneği, Sivas, Cumhuriyet İlahiyat Dergisi.

EROĞLU Hacer Tuğba, Yönetime Katılma Biçimleri ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar, SÜ İİBf Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi.

EROĞUL Cem, (1999) Devlet Yönetimine Katılma Hakkı, Ankara, İmge Kitapevi, 2. Baskı.

DAVER Bülent, (1993), Siyaset Bilimine Giriş, Ankara, Siyasal Kitabevi, 5.Baskı.

DESTAN Sinan, (2003), Toplumsal Katılımın Boyutları, İÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri B C.52-53 S.2.

DİLBER Fadime, (2013), Siyasal Katılma Etki Eden Psikolojik Faktörler ve Seçmen Tercihine Etkisi; Karaman Seçmeni Üzerine Bir Alan Araştırması, Akademik Bakış Dergisi, S.35.

DURAN Hasan, (2005), Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı-Kütahya Örneği, Kütahya, Araştırmax.

ERGİL Doğu, (1980), Yabancılaşma ve Siyasal Katılma, Ankara, Olguç Maatbası.

ERSOY Müge ve GÜLDÜ Özgür, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme, Ankara.

ERTEMİZ Mustafa, (2012), Sosyal Medyanın Politik katılım ve Hareketlerdeki Rolü, Uşak, Researchgate.

GÖKÇE Ali Fuat, (2017), Üniversite Öğrencilerinin Siyasete Katılma Seviyeleri: Kilis 7 Aralık Örneği, Isparta, SDÜ SBE Dergisi

GÜLDİKEN Nevzat, (1996), Toplum Bilim Boyutuyla Siyasal Katılım, Sivas, Dilek Ofset Yayınları.

HEYWOOD Andrew, (2011), Küresel Siyaset, Ankara, Adres Yayınları, 3. Baskı.

HEYWOOD Andrew, (2016), Siyasetin ve Uluslar arası İlişkilerin Temel Kavramları, Ankara, Adres Yayınları 3. Baskı.

KAHRAMAN Ahmet Burak, (2011), Siyasal Katılımın Sosyolojik Analizi, Konya, Çizgi Kitapevi Yayınları.

KALAYCIOĞLU Ersin, (1983), Karşılaştırmalı Siyasal Katılma, İstanbul, İstanbul Üni Sbf Yayını, Güray Maatbası.

KALAYCIOĞLU Ersin, (2013), Siyasal Katılımın Anatomisi, İstanbul Sabancı Üniversitesi, Bilim Akademisi.

KALAYCIOĞLU Ersin, Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış, Dergi Park, İktisat Mecmuası, C.37 S.1-4.

KARAÇOR Süleyman, (2009), Yeni İletişim Teknolojileri, Siyasal Katılım, Demokrasi, Manisa, Yönetim ve Ekonomi Dergisi.

KURTBAŞ İhsan, (2015), Siyasi Mitinglerin Sosyo-Politik Analizi “Adalet ve Kalkınma Partisi İle Milliyetçi Hareket Partisi Mitingleri Örneği”, Researchgate.

KUZU Özge, (2015), Seçim Kuralları, Seçim Mühendisliği ve Türki’de Siyasal Katılım Üzerine, İstanbul, Bilge Strateji Dergisi C.7, S.12

LİPSET S.M, (1986), Siyasal İnsan, (Çev. Mete Tuncay), Ankara, Teori Yayınları,1. Basım.

LİPSON Leslie, (1984), Demokratik Uygarlık, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

MIHÇIOĞLU Cemal, (1983), Türkiye de Yönetime Katılma, Ankara, Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi, C.38, S.1.

NACAĞ Osman, (2014), Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözüm Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi, Muğla, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi SBE Dergisi. S.32.

RAVANOĞLU Sezen, (2017), The Role of Social Media Aktivism in New Social Movements: Oppurtunities And Limitations, U.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.10 S.1.

ÖZBUDUN Ergun, (1976), Social Change and Political Participation in Turkey.

ÖRNEK Acar, (1984), Siyasal Sistemlerde Memurların Durumu, İstanbul.

ÖZ Esat, (1996), Otoriterizm ve Siyaset, Ankara, Yetkin Yayınları.

ÖZDEMİR Murat, (2011), Nitel Veri Aalizisi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma, Eskişehir, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.

ÖZ Esat, (1992), Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılma, Ankara, Gündoğan yayınları, 1. Basım.

ÖZKAN Özgül, Türkiye'deki Memur Sendikaları ve Siyasal Katılma.

ÖZTEKİN Ali, (2000), Siyaset Bilimine Giriş, Ankara, Siyasal Kitabevi.

ÖZYURT Cevat, (2010), Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Davranışları: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri, Balıkesir Örneği, Balıkesir, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.9, S.33.

SAKAL Mustafa, (1998), Siyasal Karar Alma Sürecinde Yeralan Aktörler ve Roller, İzmir, D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi C.13, S.1.

SÖNMEZ Senem, (2004), Türkiye'de Siyasal Kültürün Siyasal Katılmaya Etkileri, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.

SARIBAY, KALAYCIOĞLU, (2000), Türkiye de Politik Değişim ve Modernleşme, Alfa yayınlr, İstanbul.

Şen Nazife, 2012, Yabancı Diller Bölümü İsteğe Bağlı İngilizce Hazırlık Programını Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşlerine Göre İncelenmesi, Eskişehir.

Şahinbaş Yeliz, 2016, Gençliğin Siyaset Algısı ve Yönelimleri: Trakya Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, Edirne.

TOPBAŞ Hasan, (2009), Deavid Easton'un Sistem Teorisi Bağlamında Türkiye'de Siyasal İletişim ve Siyasal Katılma, Ankara.

TURAN İlter, (1997), Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, İstanbul Üniversitesi Yayını, Günyay Matbaacılık.

TURAN İlter, (1987), Siyasal Demokrasi, Siyasal Katılıma Baskı Grupları ve Sendikalar, Türkiye Denizciler Sendikası eğitim dizisi-7 Birinci Basım.

TÜRNÜKLÜ Abbas, (2000), Eğitimbilim Araştırmalarında Kullanılabilecek Bir Araştırma Tekniği: Görüşme, İzmir S.24.

UYGUN Oktay, (2011), Demokrasi(Tarihsel, Siyasal ve Felsefi Boyutlar), İstanbul, On İki Levha Yayınları.

ÜNAL ERZEN Meltem, (2011), Siyasal Kültürün Temel Paradigmaları Üzerine: Kültürden, Siyasal Toplumsallaşma, Örgütlenme ve Katılma Süreçlerine Yansıyanlar, İstanbul, İletişim Fakültesi Dergisi.

YAĞCI Esed, (1998), Demokrasi ve Eğitim, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

YILDIRIM Ali, Şimşek Hasan, (2016), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım Ali, (1999), Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi, Ankara, Odtü Eğitim Bilim Dergisi C 23 S112.

YÜCEKÖK Ahmet N. (1987), Siyasetin Toplumsal Tabanı (Siyaset Sosyolojisi), Ankara, AÜ Sbf yayınları.

file:///C:/Users/pc/Desktop/TEZ%20ÇALIŞMASI/MAKALELER/indirilen%20kaynaklar/Insanlar_ve_katilim_web.pdf

<http://www.yerelsecim.com/GenelSecimSonuclari.asp?SY=2011>. Erişim Tarihi: 21.05.2017.

<http://dersvaktim.blogcu.com/baski-gruplari/8096037> Erişim Tarihi: 18.06.2017

<http://oguzcetin.gen.tr/nitel-bir-arastirma-teknigi-gorusme.html>, Erişim Tarihi: 21.12.2017

<http://tusside.tubitak.gov.tr/tr/yontemlerimiz/Derinlemesine-Gorusme> Erişim Tarihi 21.12.2017

file:///C:/Users/pc/Desktop/TEZ%20ÇALIŞMASI/MAKALELER/indirilen%20kaynaklar/Insanlar_ve_katilim_web.pdf Erişim Tarihi: 20.10.2017

Ek-1 Görüşme Formu

EK 1: Görüşme formu

*Bu mülakat formu Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütmekte olduğum **Siyasal Katılım Bağlamında Yüksek Lisans Öğrencilerinin Yeri: Ardahan Üniversitesi örneği** isimli tez çalışmam için düzenlenmiştir. Araştırma kapsamında edinilen bilgiler bilimsel amaçla olup herhangi bir suretle paylaşılması söz konusu olamaz.*

Katılımınız için teşekkür ederim.

a-Kaç yaşındasınız?

b-Cinsiyetiniz nedir?

c-Aileniz köken olarak hangi bölgededir?

d-Anne babanızın eğitim durumu nedir?

e-Aile olarak sosyo- ekonomik durumunuz hangi aralıktadır?

f-Üniversite yaşamınızdan önceki en uzun süreci nerde geçirdiniz?

1- Seçimlerde oy kullanmak bireysel ve toplumsal anlamda size ne tür kazanımlar sağlamaktadır?

2- Herhangi bir siyasi parti mitinglerine katılmak birey için fayda ve zararları neler olabilir?

- 3- Birey siyasal olgu ve olayları takip etme ihtiyacını hangi nedenlerden dolayı hissetmektedir? Kendi düşünceleriniz bağlamında açıklayabilir misiniz?
- 4- Benimsediğiniz siyasi partinin seçimlerde galip gelmesi için ne tür yollara başvurursunuz?
- 5- Sivil Toplum Kuruluşlarının siyasal katılma anlamında topluma ne tür katkıları olabilmektedir?
- 6- Desteklediğiniz parti ya da örgütü tercih etmenizın sebepleri nelerdir?
- 7- Eğitim, cinsiyet, gelir, yaş kent-köy yerleşim biçimi gibi etkenlerin siyasal katılma noktasında ne gibi etkileri olmaktadır? Siz bu etkenleri kendi özelinizde nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 8- Sizce siyasete katılma yaşı kaç olmalıdır? Uygun gördüğünüz yaşı gerekçelendirerek açıklayabilir misiniz?
- 9- Siyasetle neden ilgileniyorsunuz ya da neden ilgilenmiyorsunuz?
- 10- Politika dünyasını düşündüğünüzde fark yaratma, etkili olabilme durumunuzu nasıl görüyorsunuz?
- 11- İnternet üzerinden yapılan gerek protesto, gerek destek verme amaçlı yapılan imza kampanyalarına katılır mısınız? Katılma durumunuza göre nedenlerinden bahsedebilir misiniz?
- 12- Seçimlere katılma ya da katılmama nedenleriniz nelerdir?
- 13- Cinsiyetin siyasette ve siyasal katılımında ne gibi etkilerini hissediyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Kamuran AKYÜZ

Doğum Yeri ve Tarihi: BAHÇESARAY (01.11.1989)

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Kafkas Üniversitesi (Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi)

Yüksek Lisans Öğrenimi: Ardahan Üniversitesi(Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Anabilim Dalı)

Yabancı Dili: İngilizce

E Posta Adresi: kmrnakyz65@gmail.com

Tarih: 28.09.2018